

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΔΙΔΡΥΜΑΤΙΚΟ ΠΙΜΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ & ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ

Διπλωματική Εργασία

**Φορολογικά Συστήματα στην Ευρώπη: Συγκριτική ανάλυση
περιπτώσεων**

ΦΟΙΤΗΤΗΣ: ΨΟΦΟΓΙΩΡΓΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ (Α.Μ.:00093)

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΜΕΤΑΞΑΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ

Ευχαριστίες

Η παρούσα εργασία αποτελεί διπλωματική εργασία στα πλαίσια του Διδρυματικού Μεταπτυχιακού Προγράμματος «Λογιστικής και Ελεγκτικής» του Τμήματος Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας και του Τμήματος Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής του ΤΕΙ Θεσσαλίας. Αρχικά θέλω να ευχαριστήσω θερμά τον επιβλέποντακαθηγητή της διπλωματικής μου εργασίας κ. Μεταξά Θεόδωρο γιατί χωρίς την πολύτιμη βοήθειά του και την ηθική υποστήριξη που μου παρείχε, η πραγματοποίηση της παρούσας εργασίας θα ήταν αδύνατη. Επίσης θέλω να ευχαριστήσω την οικογένειά μου για την αμέριστη συμπαράσταση και κατανόηση που έδειξε καθ' όλη την διάρκεια των σπουδών μου.

Περίληψη

Η φορολογία αποτελεί σημαντικό μέρος της ζωής των ανθρώπων, καθώς οι φορολογικές πολιτικές έχουν σημαντικό αντίκτυπο στις επιχειρήσεις και την οικονομία και διαμορφώνουν τα δημόσια οικονομικά και τις δημόσιες υπηρεσίες. Ένα προσεκτικά σχεδιασμένο φορολογικό σύστημα μπορεί να έχει σημαντικό θετικό αντίκτυπο στην οικονομία μιας χώρας συμβάλλοντας στη διασφάλιση σταθερών δημόσιων οικονομικών, στην τόνωση της ανάπτυξης, στην απασχόληση, στην ανταγωνιστικότητα και στη συμβολή στη δίκαιη κατανομή του εισοδήματος. Στην παρούσα διπλωματική εργασία γίνεται αποτύπωση των πλέον πρόσφατων μεταρρυθμίσεων της φορολογικής πολιτικής στην Ευρώπη και παρέχεται μια ανάλυση των οικονομικών προκλήσεων που τα κράτη της ΕΕ αντιμετωπίζουν. Ειδικότερα η μελέτη αυτή παρουσιάζει και συγκρίνει αναλυτικά τα φορολογικά συστήματα της Ελλάδας, της Ισπανίας και της Βουλγαρίας. Πιστεύεται ότι η εργασία αυτή δύναται να συμβάλλει στην υπάρχουσα ελληνική βιβλιογραφία και να καλύψει το κενό που ενδεχομένως υπάρχει καθώς δεν έχει πραγματοποιηθεί τα τελευταία χρόνια παρόμοια συγκριτική μελέτη για την εκτίμηση των επιπτώσεων της φορολογικής πολιτικής στην οικονομική ανάπτυξη, την ανεργία, την απασχόληση και την μακροοικονομική σταθερότητα για τις εν λόγω χώρες, κάτι που είναι ιδιαίτερος σημαντικό στο τρέχον οικονομικό πλαίσιο.

Λέξεις-Κλειδιά: Φορολογία, φορολογική πολιτική, Ευρωπαϊκά φορολογικά συστήματα, φορολογική επιβάρυνση, οικονομική ανάπτυξη, απασχόληση, οικονομική σταθερότητα, κοινωνικές συνέπειες

Abstract

Taxation is an important part of people's lives, as tax policies have a significant impact on business and the economy and shape public finances and public services. A carefully designed tax system can have a significant positive impact on a country's economy, contributing to ensuring stable public finances, stimulating growth, employment, competitiveness and contributing to a fair distribution of income. This paper presents the latest fiscal policy reforms in Europe and provides an analysis of the economic challenges faced by EU countries. In particular, this study presents and compares the tax systems of Greece, Spain and Bulgaria. It is believed that this paper may contribute to the existing Greek literature and fill the gap that may exist, as there is no recent similar comparative study on the assessment of fiscal policy impact on economic growth, unemployment, labour and macroeconomic stability for these countries.

Keywords: Taxation, tax policy, European tax systems, tax burden, economic growth, employment, economic stability, social consequences

Κατάλογος Σχημάτων

Σχήμα 1: Ρυθμός μεγέθυνσης του ΑΕΠ της Βουλγαρίας ως προς τις συνιστώσες ζήτησης	82
Σχήμα 2: Εξέλιξη φορολογικών εσόδων της Βουλγαρίας ανά κύριες κατηγορίες φόρων	83
Σχήμα 3: Ρυθμός μεγέθυνσης του ΑΕΠ της Ισπανίας ως προς τις συνιστώσες ζήτησης .	84
Σχήμα 4: Εξέλιξη φορολογικών και μη εσόδων της Ισπανίας	85
Σχήμα 5: Ρυθμός μεγέθυνσης του ΑΕΠ της Ελλάδας ως προς τις συνιστώσες ζήτησης..	86
Σχήμα 6: Ποσοστά Δραστηριότητας, Απασχόλησης και Ανεργίας στη Βουλγαρία (1ο τρίμηνο 2006 - 1ο τρίμηνο 2017).....	88
Σχήμα 7: Ποσοστά Δραστηριότητας και Ανεργίας στην Ισπανία (1ο τρίμηνο 2006 - 1ο τρίμηνο 2017).....	89
Σχήμα 8: Επίπεδο Εισοδηματικής Ανισότητας στην Ευρώπη, 2016	95

Πίνακας Περιεχομένων

Ευχαριστίες	2
Περίληψη.....	3
Abstract	4
Κατάλογος Σχημάτων	5
Πίνακας Περιεχομένων.....	6
1. Εισαγωγή	9
1.1 Θεωρητικό Υπόβαθρο Εργασίας.....	9
1.2 Σκοπός και Σημαντικότητα της Διπλωματικής.....	13
1.3 Δομή της Διπλωματικής.....	14
2. Βιβλιογραφική Ανασκόπηση.....	16
2.1 Έννοια και περιεχόμενο του όρου «φορολογία».....	16
2.1.1 Ιστορία της φορολογίας.....	17
2.1.2 Ο θεμελιώδεις αρχές της φορολογίας.....	21
2.2 Αποσαφήνιση του όρου «φορολογικό σύστημα»	29
2.2.1 Κατηγορίες φορολογικών συστημάτων	30
2.3 Διερεύνηση των φορολογικών συστημάτων στην Ευρώπη	34
2.3.1 Έρευνες για τη σχέση φορολογίας και οικονομικής ανάπτυξης στην Ευρώπη.....	34
2.3.2 Έρευνες για τη σχέση φορολογίας και μακροοικονομικής σταθερότητας	37
2.3.3 Έρευνες για τη σχέση μεταξύ φορολογίας και ανισότητας.....	38
3. Μεθοδολογία Εργασίας.....	40
3.1 Στόχοι και Ερευνητικά Ερωτήματα της Διπλωματικής Εργασίας	40
3.2 Επιλογή Είδους Έρευνας.....	43

3.3 Επιλογή ερευνητικής μεθόδου	44
4. Ανάλυση των φορολογικών συστημάτων στην Ευρώπη	45
4.1 Το φορολογικό σύστημα της Βουλγαρίας	45
4.1.1 Φορολογία Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων	45
4.1.2 Φορολογία Εισοδήματος Νομικών Προσώπων	47
4.1.3 Φόρος Προστιθέμενης Αξίας	50
4.1.4 Λοιποί Φόροι	51
4.2 Το φορολογικό σύστημα της Ισπανίας	54
4.2.1 Φορολογία Εισοδήματος Φυσικών προσώπων	55
4.2.2 Φορολογία Εισοδήματος Νομικών Προσώπων	58
4.2.3 Φόρος Προστιθέμενης Αξίας	60
4.2.4 Λοιποί Φόροι	61
4.3 Το φορολογικό σύστημα της Ελλάδας	63
4.3.1 Φορολογία Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων	63
4.3.2 Φορολογία Εισοδήματος Νομικών Προσώπων	67
4.3.3 Φόρος Προστιθέμενης Αξίας	72
4.3.4 Λοιποί Φόροι	73
5. Συγκριτική Ανάλυση των φορολογικών συστημάτων της Βουλγαρίας, Ισπανίας και Ελλάδας	75
5.1 Σύγκριση των φορολογικών συστημάτων	75
5.2 Φορολογία και οικονομική ανάπτυξη	81
5.3 Φορολογία και απασχόληση	87
5.4 Φορολογία και μακροοικονομική σταθερότητα	91
5.5 Φορολογία και κοινωνικές επιπτώσεις	94

5.6 Συγκριτικά Αποτελέσματα.....	97
6. Συμπεράσματα	98
Βιβλιογραφία.....	100

1. Εισαγωγή

1.1 Θεωρητικό Υπόβαθρο Εργασίας

Η φορολογία αποτελεί σημαντικό μέρος της ζωής των ανθρώπων, καθώς οι φορολογικές πολιτικές έχουν σημαντικό αντίκτυπο στις επιχειρήσεις και την οικονομία και διαμορφώνουν τα δημόσια οικονομικά και τις δημόσιες υπηρεσίες (Dackehag&Hansson, 2012). Σύμφωνα με τη συμβατική οικονομική θεωρία, η φορολογία δημιουργεί στρεβλώσεις και αρνητικές επιπτώσεις στην οικονομική ανάπτυξη. Λαμβάνοντας υπόψη μια απλή λειτουργία παραγωγής, είναι φανερό ότι η φορολογία μπορεί να επηρεάσει την ανάπτυξη μέσω των επιπτώσεών της στο (1) φυσικό κεφάλαιο, (2) ανθρώπινο κεφάλαιο και (3) μέσω της επίδρασής της στη συνολική παραγωγικότητα του παράγοντα (Myles, 2009).

Ωστόσο, ένα προσεκτικά σχεδιασμένο φορολογικό σύστημα μπορεί να έχει σημαντικό θετικό αντίκτυπο στην οικονομία μιας χώρας συμβάλλοντας στη διασφάλιση σταθερών δημόσιων οικονομικών, στην τόνωση της ανάπτυξης, στην απασχόληση, στην ανταγωνιστικότητα και στη συμβολή στη δίκαιη κατανομή του εισοδήματος. Ο βέλτιστος σχεδιασμός ενός φορολογικού συστήματος εξαρτάται από πολλούς παράγοντες και διαφέρει από χώρα σε χώρα (Todorov, 2014). Μια ποικιλία μελετών υποστηρίζει ότι η αύξηση των φόρων κατανάλωσης, μειώνοντας παράλληλα τους φόρους επί της εργασίας και του κεφαλαίου, μπορεί να τονώσει τις αναπτυξιακές δυνάμεις της οικονομίας (Zipfel & Heinrichs, 2012; Egger & Raff, 2015; Bond & Xing, 2015). Ταυτόχρονα, άλλες μελέτες σημειώνουν ότι η φορολογική επιβάρυνση και η φορολογική δομή θα έχουν διαφορετικές επιπτώσεις στην οικονομική δραστηριότητα για διαφορετικές χώρες και περιόδους και υπό διαφορετικές συνθήκες (Devereux & Loretz, 2013; Bellak, Leibrecht, & Damijan, 2009).

Οι σύγχρονες φορολογικές πολιτικές επιδιώκουν την ποικιλομορφία των στόχων πολιτικής. Έτσι, η φορολογία αποσκοπεί όχι μόνο στην αύξηση των απαραίτητων πόρων για τις δημόσιες δαπάνες αλλά και στην αναδιάρθρωση του εισοδήματος, στην οικονομική σταθεροποίηση, στην κατανομή των πόρων, ενώ παράλληλα θα πρέπει να

στηρίζει την οικονομική ανάπτυξη. Σκοπός του σωστά σχεδιασμένου φορολογικού συστήματος είναι η επίτευξη των επιθυμητών στόχων της δημοσιονομικής πολιτικής με τον πλέον αποτελεσματικό τρόπο, δηλαδή ο περιορισμός των ανεπιθύμητων στρεβλώσεων, η ελαχιστοποίηση του κόστους είσπραξης των φόρων και η προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης. Η αποτελεσματικότητα της φορολογίας και ιδιαίτερα η φορολογική δομή διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην επίτευξη οικονομικής ανάπτυξης και δημοσιονομικής εξυγίανσης (Paparas & Richter, 2015).

Όπως καθίσταται λοιπόν αντιληπτό, το φορολογικό σύστημα έχει βαθιές επιπτώσεις στη βιωσιμότητα του μακροοικονομικού περιβάλλοντος. Η μακροοικονομική σταθερότητα αποτελεί σημαντικό παράγοντα για τις επιχειρηματικές επενδύσεις και για την οικονομική απόδοση στο σύνολό της. Για το λόγο αυτό, τα φορολογικά συστήματα και οι σχετικοί σταθεροποιητές του προϋπολογισμού διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη συγκράτηση των διακυμάνσεων της μακροοικονομικής δυναμικής, υποστηρίζοντας τη βιωσιμότητα του μακροοικονομικού συστήματος μέσω καθιερωμένων και δοκιμασμένων μηχανισμών για τον μετριασμό των εκδηλώσεων του οικονομικού κύκλου που δεν απαιτούν άμεση παρέμβαση από μέρους της κυβέρνησης (Stoilova & Patonov, 2013).

Επιπλέον, η διάρθρωση του φορολογικού συστήματος επηρεάζει σαφώς την αειφόρο ανάπτυξη της οικονομίας, κυρίως μέσω των επιπτώσεών της στις επενδυτικές αποφάσεις και την προσφορά εργασίας. Λαμβάνοντας υπόψη τον φορολογικό ανταγωνισμό μεταξύ των χωρών, αξίζει να σημειωθεί ότι ορισμένες χώρες έχουν αναδιαρθρώσει τα φορολογικά τους συστήματα προκειμένου να ενισχύσουν την ανταγωνιστικότητα. Σε αυτό το πλαίσιο, αρκετές εμπειρικές μελέτες επικεντρώνονται στη σχέση μεταξύ της διάρθρωσης των φορολογικών εσόδων και της μακροπρόθεσμης οικονομικής δυναμικής (Arnold, 2008; Lee & Gordon, 2005).

Η παραπάνω συλλογιστική υποδηλώνει ότι η διάρθρωση του φορολογικού συστήματος αντικατοπτρίζει τον αντίκτυπο διαφόρων παραγόντων και συνθηκών, γεγονός που εξηγεί την αξιοσημείωτη ετερογένεια των φορολογικών μοντέλων των μεμονωμένων χωρών ακόμη και μέσα σε μια οικονομικά ενοποιημένη ένωση όπως είναι η ΕΕ (Zipfel & Heinrichs, 2012).

Τα τελευταία χρόνια η ΕΕ αντιμετώπισε πολλές μακροοικονομικές προκλήσεις με την οικονομική κρίση το 2008/2009 και την κρίση του δημόσιου χρέους από το 2010 και μετά. Η κατάσταση αυτή ανάγκασε πολλά κράτη μέλη να αναλάβουν άμεση δράση για τη βελτίωση των δημόσιων οικονομικών τους. Στην πράξη, αυτό σήμαινε συχνά αύξηση των φόρων, συμπεριλαμβανομένων και των φόρων που είναι ιδιαίτερα επιζήμιοι για την οικονομική ανάπτυξη. Και οι δύο κρίσεις επηρέασαν επίσης την πολιτική φορολογίας των επιχειρήσεων στα κράτη μέλη: Κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης, πολλά κράτη μέλη θέσπισαν προσωρινά φορολογικά μέτρα για την άμβλυνση των συνεπειών για τις επιχειρήσεις. Η κρίση του δημόσιου χρέους οδήγησε σε αυξημένες δημοσιονομικές ανάγκες των κρατών μελών, οι οποίες άλλαξαν οικειοθελώς το σύστημα φορολογίας των εταιρειών ή κατόπιν αιτήματος διεθνών οργανισμών για να λάβουν χρηματοδοτική στήριξη. Οι συνεχιζόμενες διαδικασίες μεταρρύθμισης, η αυξανόμενη παγκοσμιοποίηση και οι κρίσεις είχαν και θα συνεχίσουν να ασκούν μεγάλη επιρροή στην εταιρική φορολογική πολιτική στην ΕΕ (Todorov, 2014).

Η παγκοσμιοποίησήχι μόνο οδήγησε σε αυξημένη κινητικότητα των επιχειρήσεων αλλά έχει επίσης εντείνει την ανταγωνιστική πίεση που ασκούν οι χώρες για να δημιουργήσουν ένα ελκυστικό περιβάλλον για επενδύσεις πολυεθνικών εταιρειών που επηρεάζεται, μεταξύ άλλων, από την ελκυστικότητα του εταιρικού φορολογικού συστήματος. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, δεδομένου ότι η άμεση φορολογία είναι ένας από τους λίγους τομείς πολιτικής που παραμένει στην αποκλειστική εθνική αρμοδιότητα κάθε κράτους μέλους (Bond & Xing, 2015).

Από όσα ως τώρα ειπώθηκαν μπορεί κανείς να αντιληφθεί ότι η δομή, η αποδοτικότητα, η αποτελεσματικότητα και η δικαιοσύνη των φορολογικών συστημάτων μπορούν να έχουν σημαντική επίπτωση στην οικονομική ανάπτυξη, αφού το φορολογικό σύστημα μιας χώρας δεν χρησιμεύει μόνο για τη χρηματοδότηση των δημόσιων δαπανών, αλλά προσφέρει επίσης ένα μέσο αναδιανομής του εισοδήματος. Οι μελέτες που έχουν γίνει ως τώρα δείχνουν ότι, στα περισσότερα κράτη μέλη, τα συστήματα φορολογίας και παροχών μπορούν να περιέχουν σημαντική ευθύνη για την αύξηση της ανισότητας των εισοδημάτων στην αγορά. Η εκτεταμένη χρήση εξαιρέσεων και παρακρατήσεων σε ολόκληρη την ΕΕ σημαίνει, ωστόσο, ότι πολλοί φόροι έχουν αρκετά στενές βάσεις. Επίσης, καθιστά τα φορολογικά συστήματα πιο περίπλοκα και δύσκολο

να αξιολογηθούν. Εξαιρέσεις και μειώσεις είναι, φυσικά, μερικές φορές δικαιολογημένες, ως τρόπος αντιμετώπισης συγκεκριμένων κοινωνικών ανησυχιών ή αποτυχιών της αγοράς (Alstadsæter & Jacob, 2016; Devereux & Loretz, 2013; Egger & Raff, 2015).

1.2 Σκοπός και Σημαντικότητα της Διπλωματικής

Η δομή και η εξέλιξη των ευρωπαϊκών φορολογικών συστημάτων, τα τελευταία 30 χρόνια, επιβεβαιώνουν τις ιδιαιτερότητες της περιοχής της ΕΕ. Μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του '80 οι αποκλίσεις των χωρών στην Ευρώπη αυξήθηκαν σημαντικά, ενώ τα τελευταία 20 χρόνια ο απομονωτισμός μεμονωμένων χωρών έχει αντιστραφεί σε μεγάλο βαθμό, πιθανότατα ως συνέπεια κάποιων κοινών πιέσεων (αυξανόμενη παγκοσμιοποίηση, διεθνής φορολογικός ανταγωνισμός, επιρροή της Ευρωπαϊκής Ένωσης τόσο σε μακροοικονομικό όσο και σε μικροοικονομικό επίπεδο). Με τη βελτίωση του σχεδιασμού των φορολογικών τους συστημάτων, τα κράτη μέλη της ΕΕ μπορούν να βελτιώσουν τα δημόσια οικονομικά τους, να στηρίξουν την ανάπτυξη και τη δημιουργία θέσεων εργασίας, να ενισχύσουν την οικονομική τους σταθερότητα και να αυξήσουν τη δικαιοσύνη (Bellak, Leibrecht, & Damijan, 2009; Myles, 2009).

Η παρούσα διπλωματική εργασία αποσκοπεί στην αποτύπωση των πλέον πρόσφατων μεταρρυθμίσεων της φορολογικής πολιτικής στην Ευρώπη και παρέχει ανάλυση των οικονομικών προκλήσεων που τα κράτη της ΕΕ αντιμετωπίζουν. Ειδικότερα η μελέτη αυτή επιδιώκει να παρουσιάσει, και να συγκρίνει αναλυτικά μερικά από τα φορολογικά συστήματα των κρατών της Ευρώπης: της Ελλάδας, της Ισπανίας και της Βουλγαρίας.

Το θέμα της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι σημαντικό καθώς μελετά τα φορολογικά συστήματα και τις φορολογικές μεταρρυθμίσεις που έγιναν τα τελευταία χρόνια στα κράτη μέλη της Ευρώπης που εξετάζονται. Παράλληλα, εξετάζει και ορισμένες προκλήσεις που σχετίζονται με τη φορολογική πολιτική, οι οποίες δύνανται να επηρεάσουν (αν δεν έχουν ήδη επηρεάσει) τις μακροοικονομικές επιδόσεις, όσον αφορά την ανάπτυξη, την απασχόληση, τα δημόσια οικονομικά και τη μακροοικονομική σταθερότητα. Τέλος η μελέτη αυτή καθίσταται σημαντική καθώς παρέχει τη βάση για προβληματισμό, σχετικά με το ρόλο των φορολογικών πολιτικών στην προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης, της απασχόλησης και της κοινωνικής δικαιοσύνης, κάτι που είναι ιδιαίτερος σημαντικός στο τρέχον οικονομικό πλαίσιο.

1.3 Δομή της Διπλωματικής

Η παρούσα εργασία δομείται ως εξής:

Στο πρώτο κεφάλαιο με τίτλο «*Εισαγωγή*» αρχικά περιγράφεται εν συντομία το θέμα που πραγματεύεται η εργασία και στη συνέχεια αναλύεται ο σκοπός και η σημαντικότητα της. Τέλος αναγράφεται και η δομή που θα ακολουθηθεί στην εργασία.

Στο δεύτερο κεφάλαιο με τίτλο «*Βιβλιογραφική Ανασκόπηση*» γίνεται η θεωρητική ανάπτυξη του θέματος που πραγματεύεται η εργασία. Αρχικά αποσαφηνίζεται η έννοια και το περιεχόμενο του όρου φορολογία και φορολογικό σύστημα και στη συνέχεια αποτυπώνονται οι κατηγορίες των φορολογικών συστημάτων. Τέλος γίνεται διερεύνηση της υπάρχουσας διεθνούς και ξένης βιβλιογραφίας για τα φορολογικά συστήματα στην Ευρώπη.

Στο τρίτο κεφάλαιο με τίτλο «*Μεθοδολογία*» γίνεται ανάλυση της μεθοδολογίας που ακολουθήθηκε στην εργασία. Πιο συγκεκριμένα παρουσιάζονται ο σκοπός, οι στόχοι της εργασίας και τα ερευνητικά ερωτήματα και στη συνέχεια αναλύεται η ερευνητική προσέγγιση και στρατηγική που ακολουθήθηκε για τη συλλογή δεδομένων.

Στο τέταρτο κεφάλαιο με τίτλο «*Ανάλυση των φορολογικών συστημάτων στην Ευρώπη*» πραγματοποιείται μια εκτενής ανάλυση των κυριότερων σημείων και στοιχείων των φορολογικών συστημάτων της Βουλγαρίας, της Ισπανίας και της Ελλάδας.

Στο πέμπτο κεφάλαιο με τίτλο «*Συγκριτική Ανάλυση των Φορολογικών Συστημάτων*» αρχικά πραγματοποιείται σύγκριση μεταξύ των φορολογικών συστημάτων των τριών χωρών και στη συνέχεια γίνεται ανάλυση του τρόπου με τον οποίο επηρεάζει η φορολογία εν γένει και δη το φορολογικό σύστημα ορισμένους τομείς της οικονομίας, όπως είναι η ανάπτυξη, η απασχόληση και η ανεργία και η μακροοικονομική σταθερότητα. Τέλος περιγράφονται οι σημαντικότερες επιπτώσεις που δημιουργούνται στην κοινωνία από την επιβολή της φορολογίας.

Στο έκτο και τελευταίο κεφάλαιο με τίτλο «*Συμπεράσματα*» γίνεται μια σύντομη σύνοψη των κυριότερων σημείων της εργασίας και παρουσιάζονται τα βασικότερα

συμπεράσματα που προέκυψαν από αυτή την εργασία, διατυπώνοντας παράλληλα και ορισμένες προτάσεις.

2. Βιβλιογραφική Ανασκόπηση

2.1 Έννοια και περιεχόμενο του όρου «φορολογία»

Ως φορολογία ορίζεται η επιβολή υποχρεωτικών φόρων υπέρ του κράτους. Ο φόρος εισπράττεται από ιδιώτες ή οργανισμούς για την κάλυψη των δαπανών διαφόρων δημοσίων λειτουργιών (Spengel&Zöllkau, 2012). Ο φόρος είναι στην ουσία μιας μορφής παρέμβαση στην πολιτική, οικονομική και κοινωνική ζωή του φορολογούμενου, χωρίς ο ίδιος να αναμένει άμεσακάποιοόφελος. Οι φόροι που επιβάλλονται σε όλες σχεδόν τις χώρες του κόσμου, αποσκοπούν κυρίως στην αύξηση των εσόδων του κράτους και στην κάλυψη των κυβερνητικών δαπανών, αν και εξυπηρετούν και άλλους σκοπούς (Ferreiro, Garcia-del-Valle, &Gomez, 2013).

Πολλοί οικονομολόγοι στο παρελθόν έχουν ομόφωνα υποστηρίξει ότι ο φόρος είναι μια υποχρεωτική πληρωμή προς την κυβέρνηση από τον φορολογούμενο χωρίς την προσδοκία κάποιας συγκεκριμένης επιστροφής (Brennan&Buchanan, 1980; Cnossen, 2002; Joumard, 2001). Ο Smith όριζε τον φόρο ως την εισφοράτων πολιτών για την υποστήριξη του κράτους, οTaylor ως υποχρεωτική καταβολή στην κυβέρνηση χωρίς την αναμονή από το φορολογούμενο της άμεσης σε όφελοςεπιστροφής, ο Bastable ως υποχρεωτική εισφορά για το πλούτο ενός προσώπου ή ένωσης προσώπων στις υπηρεσίες της δημόσιας εξουσίας,ο Seligman ως υποχρεωτική εισφορά του ατόμου στην κυβέρνηση για την κάλυψη των δαπανών που πραγματοποιούνται προς το κοινό συμφέρον όλων, χωρίς αναφορά στις ειδικές παροχές που απονέμονται και ο Dalton ως μια υποχρεωτική εισφορά που επιβάλλεται από μια δημόσια αρχή ανεξάρτητα από το ακριβές ποσό της υπηρεσίας που παρέχεται στον φορολογούμενο σε αντάλλαγμα(Smith, 1976; Bastable, 1892; Seligman, 1905; Taylor, 1949; Dalton, 1920).

Στις σύγχρονες οικονομίες οι φόροι αποτελούν τη σημαντικότερη πηγή κυβερνητικών εσόδων. Οι φόροι διαφέρουν από άλλες πηγές εσόδων, δεδομένου ότι πρόκειται για υποχρεωτικές εισφορές που δεν είναι επιστρεπτές, δηλαδή δεν καταβάλλονται σαν αντάλλαγμα για συγκεκριμένα πράγματα, όπως μια συγκεκριμένη δημόσια υπηρεσία, η πώληση δημόσιας περιουσίας ή η έκδοση δημόσιου χρέους

(Kenny&Winer, 2006). Ενώ οι φόροι συλλέγονται πιθανώς για την ευημερία των φορολογουμένων στο σύνολό τους, η ευθύνη του μεμονωμένου φορολογουμένου είναι ανεξάρτητη από κάθε συγκεκριμένο όφελος που λαμβάνεται (Brezeanu, Şimon, & Celea, 2005). Ωστόσο, υπάρχουν και σημαντικές εξαιρέσεις: οι φόροι επί των μισθών, για παράδειγμα, εισπράττονται συνήθως από το εισόδημα από την εργασία για τη χρηματοδότηση των συνταξιοδοτικών παροχών, των ιατροφαρμακευτικών πληρωμών και άλλων προγραμμάτων κοινωνικής ασφάλισης, τα οποία είναι πιθανό να ωφελήσουν τον φορολογούμενο. Παρόλα αυτά, οι πληρωμές είναι συνήθως υποχρεωτικές και η σύνδεση με τα οφέλη είναι συχνά αρκετά αδύναμη (Minea & Costas, 2006; Robinson & Slemrod, 2012).

2.1.1 Ιστορία της φορολογίας

Η φορολογία έχει μια μακράν ιστορία. Φόροι κατανάλωσης εισπράττονταν στην αρχαία Ελλάδα και την αρχαία Ρώμη. Εκείνα τα χρόνια επιβάλλονταν δασμοί (φόροι επί των εισαγόμενων αγαθών), που είχαν συχνά μεγαλύτερη σημασία από άλλους εσωτερικούς φόρους. Επίσης, ως μέσο αύξησης πρόσθετων κεφαλαίων σε καιρό πολέμου, επιβάλλονταν προσωρινά φόροι επί της ιδιοκτησίας (Eisenstein, 2010). Για μεγάλο χρονικό διάστημα οι φόροι αυτοί περιοριζόνταν σε ακίνητα, αλλά αργότερα επεκτάθηκαν και σε άλλα περιουσιακά στοιχεία. Παράλληλα, στην αρχαία Ελλάδα οι ελεύθεροι πολίτες είχαν διαφορετικές φορολογικές υποχρεώσεις από τους σκλάβους και οι φορολογικοί νόμοι της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας διέφεραν μεταξύ των υπηκόων και των κατοίκων των κατακτημένων περιοχών (Blankson, 2007).

Οι πρώιμες ρωμαϊκές μορφές φορολογίας περιελάμβαναν φόρους κατανάλωσης, δασμούς και ορισμένους «άμεσους» φόρους. Ο κυριότερος εξ αυτών ήταν το «tributum», που καταβάλλονταν από τους πολίτες και συνήθως εισπράττονταν ως βασικός φόρος (Samson, 2002). Αργότερα, η βάση αυτού του φόρου επεκτάθηκε και στα ακίνητα. Την εποχή του Ιούλιου Καίσαρα εισήχθη ένας γενικός φόρος επί των πωλήσεων 1% (centesimarerumvenalium). Αξίζει να σημειωθεί επίσης ότι στην αρχαία Ρώμη υπήρχε και φόρος κληρονομιάς. Για μεγάλο χρονικό διάστημα η είσπραξη των φόρων

πραγματοποιούνταν από τους μεσάζοντες, οι οποίοι αναλάμβαναν να εισπράξουν τους φόρους, ως μερίδιο των εσόδων τους. Αργότερα η υποχρέωση αυτή μεταβιβάστηκε στους δημόσιους υπαλλήλους (Blankson, 2007).

Κατά τον Μεσαίωνα, πολλοί από αυτούς τους αρχαίους φόρους, ειδικά οι άμεσες εισφορές, έδωσαν τη θέση τους σε μια ποικιλία υποχρεωτικών υπηρεσιών και ένα σύστημα «βοηθημάτων» (Adams, 2001). Οι κυριότεροι έμμεσοι φόροι ήταν οι τελωνειακοί δασμοί (επιβάρυνση επί των εμπορευμάτων που διέρχονται από μια συγκεκριμένη χώρα) και τα τέλη αγοράς. Κατά τη διάρκεια των ύστερων χρόνων του Μεσαίωνα, ορισμένες γερμανικές και ιταλικές πόλεις εισήγαγαν πολλούς άμεσους φόρους: κατά κεφαλήν φόρους για τους φτωχούς, φόρους καθαρής αξίας, και περιστασιακά, ακαθάριστους φόρους επί του εισοδήματος για τους πλούσιους. Ο φόρος επί της γης και ο φόρος κατοικίας αυξήθηκαν σταδιακά (Brennan & Buchanan, 2006).

Οι φόροι αποτέλεσαν ένα μείζον θέμα πολιτικής διαμάχης σε όλη την ιστορία της ανθρωπότητας, ακόμη και πριν αποτελέσουν ένα αρκετά μεγάλο μερίδιο του εθνικού εισοδήματος. Ένα περίφημο παράδειγμα της διαμάχης αυτής είναι η εξέγερση των αμερικανικών αποικιών εναντίον της Μεγάλης Βρετανίας, όταν οι άποικοι αρνήθηκαν να πληρώσουν τους φόρους που επέβαλε το Κοινοβούλιο στο οποίο δεν είχαν φωνή - εξ ου και το σύνθημα «Δεν υπάρχει φορολογία χωρίς εκπροσώπηση». Μια άλλη περίπτωση είναι η Γαλλική Επανάσταση το 1789, κατά την οποία η αδικαιολόγητη κατανομή της φορολογικής επιβάρυνσης αποτέλεσε σημαντικό παράγοντα αυτής (Kwass, 2006).

Οι πόλεμοι ως γεγονός επηρέασαν σημαντικά την επιβολή φόρων. Πολλοί φόροι, ιδίως ο φόρος εισοδήματος (που εισήχθη για πρώτη φορά στη Μεγάλη Βρετανία το 1799) και ο φόρος κύκλου εργασιών ή αγοράς (Γερμανία, 1918, Μεγάλη Βρετανία, 1940) ξεκίνησαν ως «προσωρινά» πολεμικά μέτρα. Ομοίως, η μέθοδος παρακράτησης της εισπράξης του φόρου εισοδήματος ξεκίνησε ως καινοτομία στη διάρκεια του πολέμου στη Γαλλία, τις Ηνωμένες Πολιτείες και τη Βρετανία. Ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος μετέτρεψε τους φόρους εισοδήματος πολλών χωρών από φόρους ανώτερης τάξης σε μαζικούς φόρους (Cardoso & Lains, 2013).

Τις τελευταίες δεκαετίες, η εξέλιξη της φορολογίας μπορεί να συνοψισθεί στις ακόλουθες γενικές δηλώσεις, μολονότι πρέπει να ληφθούν υπόψη οι σημαντικές διαφορέςκάθε έθνους: η εξουσία του κράτους να επιβάλλει φόρους αυθαίρετα έχει χαθεί και η επιβολή φόρωνσήμεραγίνεται από τα κοινοβουλευτικά όργανα. Το επίπεδο των περισσότερων φόρων έχει αυξηθεί σημαντικά, έτσι ώστε να υπάρχει αναλογία των φορολογικών εσόδων προς το εθνικό εισόδημα. Η είσπραξη φόρων από εξωτερικούς παράγοντες έχει καταργηθεί και οι φόροι πλέον συλλέγονται από τους δημόσιους υπαλλήλους.Από την άλλη πλευρά, ως μέσο για να ξεπεραστούν οι ανεπάρκειες των κυβερνητικών οργανισμών, η είσπραξη φόρων σε πολλές λιγότερο ανεπτυγμένες χώρεςέχει ανατεθείστις τράπεζες.Υπάρχει επίσης μείωση της εξάρτησης από τους δασμούς και τους ειδικούς φόρους κατανάλωσης. Πολλές χώρες βασίζονται όλο και περισσότερο στους φόρους επί των πωλήσεων και στους άλλους γενικούς φόρους κατανάλωσης (Ippolito, 2012; Kocherlakota, 2010).

Μια σημαντική εξέλιξη στα τέλη του 20ου αιώνα ήταν η αντικατάσταση των φόρων κύκλου εργασιών με το φόρο προστιθέμενης αξίας. Το απόλυτο και σχετικό βάρος της άμεσης προσωπικής φορολογίας αυξήθηκε στις περισσότερες ανεπτυγμένες χώρες και η προσοχή των κρατών επικεντρώθηκε στον ΦΠΑ και στους φόρους μισθωτών υπηρεσιών. Στα τέλη του 20ου αιώνα η επέκταση του ηλεκτρονικού εμπορίου δημιούργησε σοβαρές προκλήσεις για τη διαχείριση του ΦΠΑ, των φόρων εισοδήματος και των φόρων επί των πωλήσεων (Schenk&Oldman, 2007). Τα προβλήματα της φορολογικής διοίκησης ενισχύθηκαν από την ανωνυμία των αγοραστών και των πωλητών, τη δυνατότητα διεξαγωγής επιχειρήσεων από παράκτιους φορολογικούς παραδείσους, το γεγονός ότι οι φορολογικές αρχές δεν μπορούν να παρακολουθήσουν τη ροή ψηφιοποιημένων προϊόντων ή την πνευματική ιδιοκτησία και την άνοδο των ροών χρήματος που δεν μπορούν να εξακριβωθούν (Samson, 2002; Kaplow, 2010).

Η φορολογία εισοδήματος (των ιδιωτών και των εταιρειών), οι φόροι επί των μισθών, οι γενικοί φόροι επί των πωλήσεων και (σε ορισμένες χώρες) οι φόροι περιουσίας φέρνουν τα υψηλότερα έσοδα στα σύγχρονα φορολογικά συστήματα. Ο φόρος εισοδήματος έχει πάψει να είναι φόρος «για τους πλουσίους» και πληρώνεται τώρα από το γενικό πληθυσμό και σε πολλές χώρες συνοδεύεται από φόρο επί της καθαρής θέσης. Η έμφαση στην αρχή της ικανότητας πληρωμής και στην ανακατανομή

του πλούτου - η οποία οδήγησε σε διαβαθμισμένα ποσοστά και υψηλότερους οριακούς συντελεστές φόρου εισοδήματος - φαίνεται ότι έχει κορυφωθεί, αφού αντικαταστάθηκε από μεγαλύτερη ανησυχία για τις οικονομικές στρεβλώσεις και τα αντικίνητρα που προκαλούνται από τους υψηλούς φορολογικούς δείκτες (Eisenstein, 2010).

Παρόλο που είναι δύσκολο να γίνουν γενικές διακρίσεις μεταξύ των ανεπτυγμένων και λιγότερο ανεπτυγμένων χωρών, ωστόσο είναι δυνατόν να εντοπιστούν ορισμένα πρότυπα εξάρτησης τους από διάφορους τύπους φόρων. Για παράδειγμα, οι ανεπτυγμένες χώρες συνήθως βασίζονται περισσότερο στους ατομικούς φόρους εισοδήματος και λιγότερο στους φόρους εισοδήματος εταιρειών από ότι οι λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες. Στις αναπτυσσόμενες χώρες, η εξάρτηση από τους φόρους εισοδήματος, ιδίως από τους φόρους εισοδήματος εταιρειών, γενικά αυξάνεται καθώς το επίπεδο των εισοδημάτων αυξάνεται (Minea&Costas, 2006). Επιπλέον, ένα σχετικά υψηλό ποσοστό των συνολικών φορολογικών εσόδων των εκβιομηχανισμένων χωρών προέρχεται από τους εγχώριους φόρους κατανάλωσης, ιδίως τον φόρο προστιθέμενης αξίας (και όχι τον φόρο κύκλου εργασιών) (Karlow, 2010).

Ταυτόχρονα, οι φόροι κοινωνικής ασφάλισης, που συλλέγονται συνήθως ως φόροι μισθωτών, είναι πολύ πιο σημαντικοί στις ανεπτυγμένες χώρες και στις πιο εύπορες αναπτυσσόμενες χώρες από ότι στις φτωχότερες χώρες, αντανακλώντας τη σχεδόν έλλειψη συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης στις τελευταίες. Πράγματι, σε πολλές ανεπτυγμένες χώρες, οι φόροι μισθοδοσίας ανταγωνίζονται ή ξεπερνούν τον ατομικό φόρο εισοδήματος ως πηγή εσόδων. Οι δημογραφικές τάσεις και οι συνέπειές τους (ιδίως η γήρανση του ενεργού πληθυσμού στον κόσμο και η ανάγκη χρηματοδότησης των δημόσιων συντάξεων) απειλούν να αυξήσουν τους φόρους μισθωτών υπηρεσιών σε όλο και πιο απότομα επίπεδα. Ωστόσο, ορισμένες χώρες έχουν ανταποκριθεί στην πρόκληση αυτή με την ιδιωτικοποίηση της παροχής συντάξεων (Kirchler, 2009; Kocherlakota, 2010).

Συνοψίζοντας, μπορεί να ειπωθεί ότι οι φόροι γενικά αντιπροσωπεύουν ένα πολύ υψηλότερο ποσοστό εθνικής παραγωγής στις ανεπτυγμένες χώρες από ότι στις αναπτυσσόμενες χώρες. Ομοίως, περισσότερα εθνικά προϊόντα διοχετεύονται σε κρατική χρήση μέσω της φορολογίας στις αναπτυσσόμενες χώρες με υψηλότερα επίπεδα

εισοδήματος από ότι σε εκείνες με χαμηλότερα. Πράγματι, από πολλές απόψεις, τα φορολογικά συστήματα των αναπτυσσόμενων χωρών, με υψηλά επίπεδα εισοδήματος, έχουν περισσότερα κοινά με αυτά των ανεπτυγμένων χωρών από ότι με τα φορολογικά συστήματα των φτωχότερων αναπτυσσόμενων χωρών (Infanti&Crawford, 2009).

2.1.2 Οι θεμελιώδεις αρχές της φορολογίας

Πολλοί συγγραφείς και μελετητές της δημοσιονομικής πολιτικής και των δημόσιων οικονομικών προσπάθησαν να περιγράψουν τα χαρακτηριστικά ενός καλού και δίκαιου φορολογικού συστήματος. Διάφορες αρχές, πολιτικές πιέσεις και στόχοι μπορούν να κατευθύνουν τη φορολογική πολιτική μιας κυβέρνησης. Στην ενότητα αυτή περιγράφονται μερικές από τις κορυφαίες αρχές που μπορούν να διαμορφώσουν τις αποφάσεις για τη φορολογία (Atkinson, 2010; Lee & Gordon, 2005; Myles, 2009; Crandall, 2010).

1. Η αρχή της οριζόντιας και κάθετης ισότητας

Η αρχή της οριζόντιας ισότητας προϋποθέτει ότι τα πρόσωπα που ανήκουν στην ίδια ή σε παρόμοιες θέσεις (όσον αφορά τους φορολογικούς σκοπούς) υπόκεινται στην ίδια φορολογική υποχρέωση. Στην πράξη, αυτή η αρχή της ισότητας συχνά αγνοείται, τόσο σκόπιμα όσο και ακούσια. Οι παραβιάσεις συνήθως υποκινούνται περισσότερο από την πολιτική παρά από την υγιή οικονομική πολιτική (π.χ. τα φορολογικά πλεονεκτήματα που παρέχονται στους αγρότες, τους ιδιοκτήτες σπιτιού ή τα μέλη της μεσαίας τάξης γενικά). Οι συζητήσεις για αλλαγή της φορολογίας συχνά επικεντρώνονται στο κατά πόσον δικαιολογούνται παρεκκλίσεις από την «ίση μεταχείριση των ίσων» (OECD, 2014).

Η κάθετη ισότητα είναι εξίσου σημαντική και συνεπάγεται ότι οι φορολογούμενοι που βρίσκονται σε καλύτερη οικονομική θέση θα πρέπει να πληρώνουν τουλάχιστον το ίδιο ποσοστό του εισοδήματος τους σε φόρους με εκείνους που είναι λιγότερο εύποροι. Η κάθετη ισότητα συνεπάγεται την ταξινόμηση των φορολογικών

συστημάτων σε κατασταλτικά, αναλογικά ή προοδευτικά (βλέπε ενότητα 2.2.1) (Swenson, Gupta, & Karayan, 2004). Αν και οι απόψεις σχετικά με το τι καθιστά ένα φορολογικό σύστημα καλό ποικίλουν, ωστόσο υπάρχει μια γενικότερη συναίνεση όσον αφορά τις βασικές αρχές που αναπτύσσονται στην ενότητα αυτή, οι οποίες θα πρέπει να μεγιστοποιούνται στο καλύτερο δυνατό βαθμό. Αν και κανένα σύστημα φορολογίας δεν είναι τέλειο, είναι σημαντικό να υπάρχει οριζόντια ισότητα, επειδή οι φορολογούμενοι πρέπει να πιστεύουν ότι αντιμετωπίζονται εξίσου ίσα. Είναι επίσης σημαντικό να επιδιώκεται κάθετη ισότητα, έτσι ώστε η κυβέρνηση να μην επιβαρύνει έντονα τους πολίτες με χαμηλό εισόδημα (Stamp, 2017).

2. Η αρχή της ικανότητας πληρωμής

Η αρχή της ικανότητας πληρωμής απαιτεί την κατανομή της συνολικής φορολογικής επιβάρυνσης μεταξύ των ατόμων ανάλογα με την ικανότητά τους να επιβαρύνονται, λαμβανομένων υπόψη όλων των σχετικών προσωπικών χαρακτηριστικών. Οι πιο κατάλληλοι φόροι από αυτή την άποψη είναι οι προσωπικές εισφορές (εισόδημα, κατανάλωση και φόροι κληρονομιάς) (House of Commons Treasury Committee, 2011). Ιστορικά υπήρξε κοινή συμφωνία ότι το εισόδημα είναι ο καλύτερος δείκτης της δυνατότητας πληρωμής. Υπήρξαν, ωστόσο, σημαντικοί διαφωνούντες με αυτή την άποψη, συμπεριλαμβανομένων των φιλόσοφων Locke και Hobbes του 17ου αιώνα και ορισμένων σημερινών φοροτεχνικών. Οι πρώτοι διαφωνούντες πίστευαν ότι η ισότητα πρέπει να μετράται από το ποσό που καταναλώνεται (δηλαδή από την κατανάλωση) και όχι από το κέρδος (δηλαδή το εισόδημα) (Sabine, 2006). Οι σύγχρονοι υποστηρικτές της φορολογίας με βάση την κατανάλωση τονίζουν την ουδετερότητα των φόρων κατανάλωσης προς την αποταμίευση (οι φόροι εισοδήματος διακρίνονται έναντι της αποταμίευσης), την απλότητα των φόρων κατανάλωσης και την υπεροχή της κατανάλωσης, ως μέτρα της ικανότητας του ατόμου να πληρώνει (Kabinga, 2015).

Η αρχή της ικανότητας πληρωμής ερμηνεύεται επίσης ως απαίτηση, ότι δηλαδή οι άμεσοι φόροι προσώπων έχουν προοδευτική δομή επιτοκίων, αν και δεν υπάρχει κανένας τρόπος να αποδειχθεί ότι ένας συγκεκριμένος βαθμός προοδευτικότητας είναι ο σωστός. Επειδή ένα σημαντικό μέρος του πληθυσμού δεν καταβάλλει ορισμένους

άμεσους φόρους, όπως οι φόροι εισοδήματος ή κληρονομιάς, ορισμένοι φορολογικοί θεωρητικοί πιστεύουν ότι μια ικανοποιητική ανακατανομή μπορεί να επιτευχθεί μόνο όταν οι φόροι αυτοί συμπληρώνονται με άμεσες εισοδηματικές μεταβιβάσεις ή με αρνητικούς φόρους εισοδήματος (Stiglitz, 2014). Άλλοι υποστηρίζουν ότι οι μεταβιβάσεις εσόδων και ο αρνητικός φόρος εισοδήματος δημιουργούν αρνητικά κίνητρα. Αντίθετα, ευνοούν τις δημόσιες δαπάνες (για παράδειγμα, για την υγεία ή την εκπαίδευση) που απευθύνονται σε οικογένειες χαμηλού εισοδήματος, ως ένα καλύτερο μέσο για την επίτευξη των στόχων διανομής (Mehrotra&Thorndike, 2011).

Οι έμμεσοι φόροι, όπως ο ΦΠΑ, οι φόροι κατανάλωσης, οι πωλήσεις ή οι φόροι κύκλου εργασιών, μπορούν να προσαρμοστούν στο κριτήριο της ικανότητας πληρωμής, αλλά μόνο σε περιορισμένο βαθμό, για παράδειγμα, εξαιρώντας ανάγκες όπως τα τρόφιμα ή διαφοροποιώντας τους φορολογικούς συντελεστές σύμφωνα με το πόσο επείγουσα είναι η ανάγκη. Οι πολιτικές αυτές δεν είναι γενικά πολύ αποτελεσματικές. Επιπλέον, στρεβλώνουν τα πρότυπα των καταναλωτικών αγορών και η πολυπλοκότητά τους συχνά καθιστά δύσκολη την εφαρμογή τους (Mirrlees, 2011). Κατά τη διάρκεια μεγάλου μέρους του 20ού αιώνα, η επικρατούσα άποψη υποστήριζε ότι η κατανομή της φορολογικής επιβάρυνσης μεταξύ των ατόμων θα πρέπει να μειώσει τις ανισότητες εισοδήματος, που φυσικά απορρέουν από την οικονομία της αγοράς. Μέχρι το τέλος του 20ου αιώνα, ωστόσο, πολλές κυβερνήσεις αναγνώρισαν ότι οι προσπάθειες χρησιμοποίησης της φορολογικής πολιτικής για μείωση της ανισότητας μπορούν να δημιουργήσουν δαπανηρές στρεβλώσεις, προκαλώντας μερική επιστροφή στην άποψη ότι οι φόροι δεν πρέπει να χρησιμοποιούνται για αναδιανομές (Oats, 2012).

3. Η αρχή των παροχών

Σύμφωνα με την αρχή των παροχών, οι φόροι θεωρούνται ότι εξυπηρετούν μια λειτουργία παρόμοια με εκείνη των τιμών στις ιδιωτικές συναλλαγές. Δηλαδή, βοηθούν στον προσδιορισμό των δραστηριοτήτων που θα αναλάβει η κυβέρνηση και ποιος θα πληρώσει για αυτές. Αν μπορούσε να εφαρμοστεί αυτή η αρχή, η κατανομή πόρων μέσω του δημόσιου τομέα θα ανταποκρινόταν άμεσα στις επιθυμίες των καταναλωτών. Στην πραγματικότητα, είναι δύσκολο να εφαρμοστεί η αρχή των παροχών για τις περισσότερες δημόσιες υπηρεσίες, επειδή οι πολίτες γενικά δεν έχουν την τάση να πληρώνουν για μια

δημόσια υπηρεσία - όπως μια αστυνομική υπηρεσία - εκτός αν μπορούν να αποκλειστούν από τα οφέλη της υπηρεσίας (Aggerer, Brown, & Ross, 2013). Η αρχή των παροχών χρησιμοποιείται με τον καλύτερο τρόπο στη χρηματοδότηση των οδών και των αυτοκινητοδρόμων μέσω των εισφορών για τα καύσιμα κίνησης και τα τέλη χρήσης των οδών (διόδια). Οι φόροι μισθοδοσίας που χρησιμοποιούνται για τη χρηματοδότηση της κοινωνικής ασφάλισης μπορούν επίσης να αντικατοπτρίζουν τη σχέση μεταξύ παροχών και «εισφορών», αλλά ο σύνδεσμος αυτός είναι συνήθως αδύναμος, επειδή οι συνεισφορές δεν εγγράφονται σε λογαριασμούς που τηρούνται για μεμονωμένους συνεισφέροντες (Elsayyad & Konrad, 2012).

4. Η αρχή της οικονομικής αποδοτικότητας

Η απαίτηση για αποτελεσματικό φορολογικό σύστημα προκύπτει από τη φύση της οικονομίας της αγοράς. Αν και υπάρχουν πολλά παραδείγματα για το αντίθετο, οι οικονομολόγοι πιστεύουν γενικά ότι οι αγορές κάνουν μια αρκετά καλή δουλειά στη λήψη οικονομικών αποφάσεων σχετικά με επιλογές όπως η κατανάλωση, η παραγωγή και η χρηματοδότηση. Επομένως, θεωρούν ότι η φορολογική πολιτική πρέπει γενικά να μην παρεμβαίνει στην κατανομή των οικονομικών πόρων της αγοράς. Δηλαδή, η φορολογία θα πρέπει να συνεπάγεται ελάχιστη παρέμβαση στις ατομικές αποφάσεις. Δεν πρέπει να εισάγει διακρίσεις υπέρ ή κατά των ιδιαίτερων δαπανών κατανάλωσης, συγκεκριμένων μέσων παραγωγής, συγκεκριμένων μορφών οργάνωσης ή συγκεκριμένων βιομηχανιών. Αυτό δεν σημαίνει βεβαίως ότι οι σημαντικοί κοινωνικοί και οικονομικοί στόχοι ενδέχεται να μην έχουν προτεραιότητα σε σχέση με αυτές τις εκτιμήσεις. Ίσως είναι επιθυμητό, για παράδειγμα, να επιβληθούν φόροι στη ρύπανση ως μέσο προστασίας του περιβάλλοντος (Jacobs, 2013).

Οι οικονομολόγοι έχουν αναπτύξει τεχνικές για να μετρήσουν την «υπερβολική επιβάρυνση» που προκύπτει όταν οι φόροι στρεβλώνουν τη λήψη οικονομικών αποφάσεων. Η βασική ιδέα είναι ότι αν για παράδειγμα εμπορεύματα αξίας 2 ευρώ θυσιάζονται λόγω φορολογικών επιρροών προκειμένου να παραχθούν αγαθά αξίας μόλις 1,80 ευρώ, τότε υπάρχει υπερβάλλουσα επιβάρυνση 20 λεπτών. Ένα σχεδόν ουδέτερο φορολογικό σύστημα θα είχε ως αποτέλεσμα λιγότερες στρεβλώσεις. Έτσι, μια σημαντική μεταπολεμική εξέλιξη στη θεωρία της φορολογίας είναι αυτή της βέλτιστης

φορολόγησης, δηλαδή ο καθορισμός φορολογικών πολιτικών που θα ελαχιστοποιήσουν τις υπερβολικές επιβαρύνσεις. Επειδή ασχολείται με πολύ σχηματοποιημένες μαθηματικές περιγραφές οικονομικών συστημάτων, αυτή η θεωρία δεν προσφέρει εύκολα εφαρμοζόμενες συνταγές πολιτικής, πέρα από τη σημαντική αντίληψη ότι οι στρεβλώσεις προκαλούν λιγότερες ζημίες, όπου η προσφορά και η ζήτηση δεν είναι ιδιαίτερα ευαίσθητες σε τέτοιες στρεβλώσεις. Έχουν γίνει επίσης προσπάθειες να ενσωματωθούν στη θεωρία αυτή οι παράγοντες διανομής αλλά αντιμετωπίζουν δυσκολία καθώς δεν υπάρχει επιστημονικά σωστή μέθοδος κατανομής του εισοδήματος (Dackehag&Hansson, 2012).

5. Η αρχή της ευκολίας διαχείρισης και συμμόρφωσης

Κατά τη συζήτηση των γενικών αρχών της φορολογίας, δεν πρέπει να παραβλέπουμε το γεγονός ότι οι φόροι πρέπει να διαχειρίζονται από μια υπεύθυνη αρχή. Υπάρχουν τέσσερις γενικές απαιτήσεις για την αποτελεσματική διαχείριση των φορολογικών νόμων: η σαφήνεια/διαφάνεια, η σταθερότητα (ή συνέχεια), η σχέση κόστους-αποτελεσματικότητας και η ευκολία. Οι διοικητικές εκτιμήσεις είναι ιδιαίτερα σημαντικές στις αναπτυσσόμενες χώρες, όπου ο αναφαβητισμός, η έλλειψη εμπορικών αγορών, η έλλειψη λογιστικών βιβλίων και οι ανεπαρκείς διοικητικοί πόροι ενδέχεται να παρεμποδίσουν τη συμμόρφωση και τη διοίκηση. Η αρχή της ευκολίας διαχείρισης και συμμόρφωσης καθιστά το φορολογικό σύστημα όχι περίπλοκο ούτε δαπανηρό τόσο για τους φορολογούμενους όσο και για εκείνους που εισπράττουν τους φόρους. Βάσει αυτών, οι κανόνες είναι γνωστοί και αρκετά απλοί, οι φόρμες δεν είναι πολύ περίπλοκες, τα άτομα είναι εύκολο να συμμορφωθούν εθελοντικά, το κράτος μπορεί να πει εάν οι φόροι πληρώνονται εγκαίρως και σωστά και το κράτος μπορεί να διεξάγει ελέγχους με δίκαιο και αποτελεσματικό τρόπο (OECD, 2014).

Σαφήνεια/διαφάνεια: Οι φορολογικοί νόμοι και οι κανονισμοί πρέπει να είναι κατανοητοί και διαυγείς για τον φορολογούμενο. Πρέπει δηλαδή να είναι όσο το δυνατόν απλούστεροι (σε σχέση με άλλους στόχους της φορολογικής πολιτικής), καθώς και σαφείς τόσο για τον φορολογούμενο όσο και για τον φορολογικό διαχειριστή. Ενώ η αρχή της βεβαιότητας τηρείται σήμερα καλύτερα από ότι στην εποχή του Adam Smith και η αυθαίρετη διαχείριση των φόρων έχει μειωθεί, ωστόσο κάθε χώρα έχει

φορολογικούς νόμους που απέχουν πολύ από το να είναι γενικά κατανοητοί από το κοινό. Αυτό όχι μόνο έχει ως αποτέλεσμα να γίνονται σημαντικά λάθη, αλλά υπονομεύει και την ειλικρίνεια και τον σεβασμό των φορολογουμένων προς τους νόμους. Η σαφήνεια/διαφάνεια βοηθά τους φορολογούμενους και τους ηγέτες να βρουν εύκολα πληροφορίες σχετικά με το φορολογικό σύστημα και τον τρόπο που χρησιμοποιούνται τα χρήματα των φόρων (Brennan & Buchanan, 2006).

Σταθερότητα: Οι φορολογικές νομοθεσίες πρέπει να αλλάζουν σπάνια και, όταν γίνονται αλλαγές, αυτές θα πρέπει να πραγματοποιούνται στο πλαίσιο μιας γενικής και συστηματικής φορολογικής μεταρρύθμισης, με επαρκείς διατάξεις για δίκαιη και ομαλή μετάβαση. Οι συχνές αλλαγές στις φορολογικές νομοθεσίες μπορούν να οδηγήσουν σε μειωμένη συμμόρφωση ή σε συμπεριφορά που επιχειρεί να αντισταθμίσει πιθανές μελλοντικές αλλαγές στον φορολογικό κώδικα (HouseofCommonsTreasuryCommittee, 2011).

Σχέση Κόστους-αποτελεσματικότητας: Το κόστος της εκτίμησης, της συλλογής και του ελέγχου των φόρων θα πρέπει να διατηρείται στο χαμηλότερο επίπεδο, το οποίο συνάδει με άλλους στόχους της φορολογίας. Αυτή η απαίτηση έχει δευτερεύουσα σημασία στις ανεπτυγμένες χώρες, αλλά όχι στις αναπτυσσόμενες χώρες και τις χώρες που βρίσκονται σε μετάβαση από τον σοσιαλισμό, όπου οι πόροι που απαιτούνται για τη συμμόρφωση και τη διοίκηση είναι σπάνιοι. Σαφώς, η ισότητα και η οικονομική λογική δεν πρέπει να θυσιάζονται για λόγους κόστους. Οι δαπάνες που πρέπει να ελαχιστοποιηθούν περιλαμβάνουν όχι μόνο τις κρατικές δαπάνες, αλλά και τις δαπάνες του φορολογούμενου και των ιδιωτικών φορολογικών φορέων, όπως είναι οι εργοδότες που εισπράττουν φόρους για την κυβέρνηση μέσω της διαδικασίας παρακράτησης (Jacobs, 2013).

Ευκολία ή απλότητα: Η καταβολή των φόρων θα πρέπει να προκαλεί όσο το δυνατόν λιγότερες δυσχέρειες στους φορολογούμενους. Αυτό σημαίνει ότι οι φορολογούμενοι μπορούν να αποφύγουν έναν λαβύρινθο από φόρους. Ένα απλούστερο φορολογικό σύστημα βοηθά τους φορολογούμενους να κατανοήσουν καλύτερα το σύστημα και να μειώσουν το κόστος συμμόρφωσης. Για αυτό και οι κυβερνήσεις επιτρέπουν συχνά την

καταβολή μεγάλων φορολογικών υποχρεώσεων σε δόσεις και καθορίζουν γενναιόδωρες προθεσμίες για την ολοκλήρωση των αποδόσεων (Karlow, 2010).

6. Η αρχή των οικονομικών στόχων

Πρωταρχικός στόχος ενός εθνικού φορολογικού συστήματος είναι η δημιουργία εσόδων για την κάλυψη των δαπανών της κυβέρνησης σε όλα τα επίπεδα. Επειδή οι δημόσιες δαπάνες τείνουν να αυξάνονται τουλάχιστον τόσο γρήγορα όσο το εθνικό προϊόν, οι φόροι, ως κύριο όχημα της δημόσιας χρηματοδότησης, θα πρέπει να παράγουν έσοδα που να αυξάνονται αντίστοιχα. Το εισόδημα, οι πωλήσεις και οι φόροι προστιθέμενης αξίας πληρούν γενικά αυτό το κριτήριο. Αντίθετα, οι φόροι ιδιοκτησίας και οι φόροι επί των μη ουσιαστικών αντικειμένων μαζικής κατανάλωσης, όπως τα προϊόντα καπνού και τα οиноπνευματώδη ποτά δεν το κάνουν (Aggerer, Brown, & Ross, 2013).

Εκτός από την παραγωγή εσόδων, η φορολογική πολιτική μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την προώθηση της οικονομικής σταθερότητας. Οι μεταβολές των φορολογικών υποχρεώσεων, που δεν αντιστοιχίζονται στις μεταβολές των δαπανών, αντισταθμίζουν τις κυκλικές διακυμάνσεις των τιμών, της απασχόλησης και της παραγωγής. Η ενσωματωμένη ευελιξία υφίσταται επειδή οι υποχρεώσεις για ορισμένους φόρους, κυρίως τους φόρους εισοδήματος, ανταποκρίνονται σε μεγάλο βαθμό στις μεταβολές των οικονομικών συνθηκών. Μια πιο ενεργή προσέγγιση απαιτεί αλλαγές στους φορολογικούς συντελεστές ή άλλες διατάξεις για να αυξηθούν οι αντικυκλικές επιπτώσεις των φορολογικών εσόδων (Eisenstein, 2010). Αυτή η προσέγγιση μπορεί να συνεπάγεται μια ποιοτική αναδιάρθρωση του φορολογικού συστήματος ή ειδικά φορολογικά πλεονεκτήματα για την τόνωση της αποταμίευσης, της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού, της έρευνας και της ανάπτυξης κλπ. Υπάρχει, ωστόσο, ένα όριο για τα φορολογικά κίνητρα που μπορούν να επιτευχθούν, ιδίως για την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης συγκεκριμένων βιομηχανιών ή περιοχών. Η έμφαση στην οικονομική ανάπτυξη συνεπάγεται την ανάγκη να αποφευχθούν οι υψηλοί οριακοί φορολογικοί συντελεστές και η φοροαπαλλαγή των πόρων σε σχετικά μη παραγωγικές δραστηριότητες (Lee & Gordon, 2005).

2.2 Αποσαφήνιση του όρου «φορολογικό σύστημα»

Η αποσαφήνιση του όρου «φορολογικό σύστημα» είναι ιδιαίτερα σημαντική, καθώς μπορεί να συμβάλει στον προσδιορισμό της οργάνωσης του συστήματος των φόρων και των τελών, των ζητημάτων ρύθμισης τους και των κανονιστικών ορίων. Η έννοια αυτή μπορεί να θέσει τα θεμέλια για τη διαμόρφωση των γενικών όρων της φορολογικής νομοθεσίας και των νομοθετικών διατάξεων για τους μεμονωμένους φόρους (Aronov & Kashin, 2006).

Σε ένα σύγχρονο συνταγματικό δημοκρατικό κράτος, καμία υποχρεωτική πληρωμή δεν μπορεί να θεωρηθεί ως φόρος χωρίς τη κατάλληλη νομική ρύθμιση. Το πρώτο επιστημονικό μοντέλο ενός φορολογικού συστήματος αναπτύχθηκε από τον A. Smith (1904). Οι τέσσερις κανόνες του, όσον αφορά τους φόρους εν γένει, σε συνδυασμό με τις προτάσεις του για το φορολογικό σύστημα, μπορούν να θεωρηθούν ως το πρώτο επιστημονικό μοντέλο ενός φορολογικού συστήματος (McCreadie, 2009). Έκτοτε, η φορολογία και η επιστημονική σκέψη έκαναν ένα τεράστιο βήμα προς τα εμπρός. Ωστόσο, οι επιστήμονες δεν κατάφεραν να καταλήξουν σε μια ενιαία και κοινώς αποδεκτή εννοιολόγηση του όρου «φορολογικό σύστημα» (Oats, 2012).

Ο Kucherov (2006) ορίζει το φορολογικό σύστημα ως ένα βασισμένο σε αρχές σύστημα νομικά ρυθμιζόμενων δημοσίων σχέσεων, που προκύπτουν λόγω της επιβολής και της εισφοράς φόρων και τελών. Ο ίδιος διακρίνει «ορισμένα απομονωμένα υποσυστήματα (φορείς)» στη δομή ενός φορολογικού συστήματος: το σώμα των φορολογικών υποκειμένων (φορολογικός φορέας), το σύστημα των φόρων και των τελών, το σώμα των φορολογουμένων, το σύστημα των φορέων της φορολογικής διοίκησης και το σύστημα των φορέων που διασφαλίζουν τη φορολογική ασφάλεια (Kucherov, 2006).

Ο Bryzgalin (2002) ορίζει το φορολογικό σύστημα ως αλληλένδετη κοινότητα όλων των υφιστάμενων δημοσίων σχέσεων (οικονομικών, πολιτικών, οργανωτικών και νομικών) στον τομέα της φορολογίας. Υποστηρίζει ότι τα κυριότερα στοιχεία του φορολογικού συστήματος κάθε κράτους είναι τα οικονομικά χαρακτηριστικά του φορολογικού συστήματος, τα τρέχοντα και μελλοντικά μαθήματα της φορολογικής

πολιτικής, το σύστημα των αρχών της φορολογικής νομοθεσίας, το σύστημα των φορολογικών οργάνων, η αλληλεπίδραση μεταξύ δημοσιονομικών και φορολογικών συστημάτων, οι διαδικασίες κατανομής των φόρων μεταξύ των προϋπολογισμών, τα έντυπα και οι μέθοδοι φορολογικού ελέγχου, η τάξη και οι προϋποθέσεις των φορολογικών διαδικασιών, η ευθύνη των συμμετεχόντων στις φορολογικές έννομες σχέσεις, τα μέσα προστασίας των δικαιωμάτων και συμφερόντων των φορολογουμένων, κλπ. (Bryzgalin, 2002).

Ο Chernik (2006) ορίζει το φορολογικό σύστημα ως σύνθετο σχηματισμό που περιλαμβάνει διασυνδεδεμένα υποσυστήματα: το υποσύστημα φορολογίας και το υποσύστημα φορολογικής διαχείρισης. Το υποσύστημα φορολογίας παρουσιάζεται ως σύνολο νομοθετικά καθορισμένων φόρων και τελών, που καταβάλλονται από νομικά και φυσικά πρόσωπα στο σύστημα του κρατικού προϋπολογισμού. Το υποσύστημα φορολογικής διαχείρισης καλύπτει το σύνολο των οργάνων, τα οποία εξουσιοδοτούνται από το κράτος να ασκούν τον έλεγχο της τήρησης των υποχρεώσεων των φορολογουμένων (Chernik, 2006).

Όπως καθίσταται φανερό από όσα ειπώθηκαν, το φορολογικό σύστημα αποτελεί συστατικό στοιχείο του δημόσιου τομέα του χρηματοπιστωτικού συστήματος και περιλαμβάνει όλους τους φόρους, τα τέλη και τους οργανισμούς που οργανώνουν την πληρωμή και τον φορολογικό έλεγχο τους. Χωρίς να γνωρίζει κανείς αυτές τις αρχές της φορολογικής πολιτικής, δεν μπορεί να αξιολογήσει το φορολογικό σύστημα, όσον αφορά το περιεχόμενό του (Ippolito, 2012; Zipfel&Heinrichs, 2012).

2.2.1 Κατηγορίες φορολογικών συστημάτων

Τα φορολογικά συστήματα εμπίπτουν σε τρεις κύριες κατηγορίες, στο πλαίσιο του φορολογικού κώδικα: αναδρομικά (ή κατασταλτικά), προοδευτικά και αναλογικά. Οι φθίνουσες/αναδρομικές φορολογικές επιβαρύνσεις είναι εκείνες που έχουν μεγαλύτερο αντίκτυπο στα άτομα με χαμηλό εισόδημα από ότι στα άτομα με υψηλό εισόδημα. Οι αναλογικές φορολογικές επιβαρύνσεις, επηρεάζουν τους μισθωτούς με χαμηλό, μεσαίο και υψηλό εισόδημα εξίσου και οι προοδευτικές φορολογικές επιβαρύνσεις

έχουν περισσότερες δημοσιονομικές επιπτώσεις σε άτομα και επιχειρήσεις υψηλότερου εισοδήματος και λιγότερο σε άτομα με χαμηλό εισόδημα.

Κατασταλτικό Φορολογικό Σύστημα

Στο πλαίσιο ενός τέτοιου φορολογικού συστήματος, τα άτομα και οι οντότητες με χαμηλά εισοδήματα πληρώνουν υψηλότερο ποσό από τα έσοδα τους σε σχέση με αυτούς με υψηλά εισοδήματα. Αντί δηλαδή να βασίζεται ο φόρος στην αμοιβή ή το εισόδημα του ατόμου ή της οικονομικής οντότητας, η κυβέρνηση υπολογίζει το φόρο ως ποσοστό του περιουσιακού στοιχείου που ο φορολογούμενος αγοράζει ή κατέχει (Walker&Fleischer, 2008).

Έτσι για παράδειγμα, ο φόρος επί των πωλήσεων για την αγορά προϊόντων ή υπηρεσιών καθημερινής χρήσης, όπως τα τρόφιμα και τα είδη ένδυσης, εκτιμάται ως ποσοστό του αγορασθέντος αντικειμένου και είναι το ίδιο για κάθε άτομο ή οντότητα. Οι αγοραστές πληρώνουν ίδιο φόρο επί των πωλήσεων στα ψώνια τους, είτε έχουν υψηλό είτε χαμηλό ετήσιο εισόδημα. Επειδή δεν λαμβάνεται υπόψη ο πλούτος του αγοραστή (και ως εκ τούτου η ικανότητα πληρωμής), αυτός ο φόρος επί των πωλήσεων, παρόλο που είναι ονομαστικά ο ίδιος για όλους τους αγοραστές, έχει αποτελεσματικά μεγαλύτερη επιβάρυνση για τα άτομα με χαμηλότερο εισόδημα από ότι για τα άτομα με υψηλό (Lymer&Hasseldine, 2002).

Εκτός από τους κρατικούς φόρους επί των πωλήσεων, οι αναδρομικοί φόροι περιλαμβάνουν τους φόρους ακίνητης περιουσίας και τους ειδικούς φόρους κατανάλωσης (σταθεροί φόροι που περιλαμβάνονται στην τιμή του προϊόντος ή της υπηρεσίας) σε αναλώσιμα είδη όπως η βενζίνη ή τα αεροπορικά εισιτήρια. Οι φόροι επί των φόρων, ένα υποσύνολο των ειδικών φόρων κατανάλωσης, επιβάλλονται σε ορισμένα προϊόντα ή δραστηριότητες που θεωρούνται ανθυγιεινές ή έχουν αρνητικές επιπτώσεις στην κοινωνία, όπως τα τσιγάρα, τα τυχερά παιχνίδια και το αλκοόλ (σε μια προσπάθεια αποτροπής των ατόμων από την αγορά αυτών των προϊόντων) (Slemrod & Gillitzer, 2013). Οι επικριτές του φορολογικού αυτού συστήματος υποστηρίζουν ότι αυτό επηρεάζει δυσανάλογα τις λιγότερο ευημερούσες ομάδες του πληθυσμού όχι μόνο οικονομικά αλλά και ψυχολογικά, επειδή αυτές οι ομάδες τείνουν να απολαμβάνουν περισσότερο αυτά τα στοιχεία ή τις δραστηριότητες (Chernik, 2006; Kaplow, 2010).

Προοδευτικό Φορολογικό Σύστημα

Στο πλαίσιο ενός προοδευτικού φορολογικού συστήματος, οι φορολογικοί συντελεστές που υπολογίζονται, για παράδειγμα στο εισόδημα ή στα κέρδη των επιχειρήσεων, βασίζονται στη φορολογητέα βάση και ακολουθούν ένα επιταχυνόμενο χρονοδιάγραμμα (Seligman, 1998). Τα άτομα με υψηλό εισόδημα πληρώνουν περισσότερα από τα άτομα με χαμηλό εισόδημα και ο φορολογικός συντελεστής, μαζί με τη φορολογική υποχρέωση, αυξάνεται καθώς αυξάνεται ο πλούτος του ατόμου ή της οντότητας. Το τελικό αποτέλεσμα είναι ότι τα άτομα με υψηλότερους μισθούς πληρώνουν υψηλότερο ποσοστό φόρων και περισσότερα χρήματα σε φόρους, από ότι τα άτομα με χαμηλότερο εισόδημα. Αυτό το είδος συστήματος έχει ως στόχο να επηρεάσει τα άτομα με υψηλά εισοδήματα οικονομικά περισσότερο από τα άτομα με χαμηλό ή μεσαίο εισόδημα, αντικατοπτρίζοντας το γεγονός ότι μπορούν να αντέξουν οικονομικά να πληρώσουν περισσότερα (Gatzia&Woods, 2014).

Ένα ακόμα χαρακτηριστικό του προοδευτικού φορολογικού συστήματος είναι η προσωπική απαλλαγή. Ο όρος «προσωπική απαλλαγή» σημαίνει ότι οι ιδιώτες δεν είναι υποχρεωμένοι να πληρώσουν φόρους για ένα συγκεκριμένο μέρος του εισοδήματος που κερδίζουν κάθε χρόνο, και αυτό το ποσό αλλάζει από έτος σε έτος. Λόγω προσωπικών απαλλαγών, εκπτώσεων και πιστώσεων φόρου, με το προοδευτικό φορολογικό σύστημα, πολλά άτομα χαμηλού εισοδήματος δεν πληρώνουν καθόλου φόρο εισοδήματος. Όταν σε ένα κράτος η οικονομία είναι σταθερή και η ανεργία είναι σε χαμηλά επίπεδα, μεγάλο μέρος των πολιτών δεν καταβάλλουν φόρο εισοδήματος, επειδή τα κέρδη τους είναι πολύ μικρά σε σχέση με τη κλίμακα του φορολογικού συντελεστή (Kabinga, 2015).

Τέλος, χαρακτηριστικό του προοδευτικού φορολογικού συστήματος είναι και οι φόροι ακίνητης περιουσίας, οι οποίοι επηρεάζουν κυρίως τα άτομα υψηλού εισοδήματος και αυξάνονται με το μέγεθος της περιουσίας. Όπως και με οποιαδήποτε κυβερνητική πολιτική, το προοδευτικό φορολογικό σύστημα έχει και αυτόεπικριτές. Κάποιοι από αυτούς υποστηρίζουν ότι η προοδευτική φορολογία είναι μιας μορφής ανισότητα και ισοδυναμεί με ανακατανομή του πλούτου, καθώς οι υψηλόμισθοι πληρώνουν περισσότερα σε ένα έθνος που υποστηρίζει περισσότερα άτομα με χαμηλότερο εισόδημα.

Αυτοί που αντιτίθενται στο σύστημα αυτό συχνά υποδεικνύουν έναν ενιαίο φορολογικό συντελεστή ως την καταλληλότερη εναλλακτική λύση (Brennan & Buchanan, 2006).

Αναλογικό Φορολογικό Σύστημα

Στο αναλογικό φορολογικό σύστημα, που καλείται επίσης και ως ενιαίο φορολογικό σύστημα, εφαρμόζεται ο ίδιος φορολογικός συντελεστής ανεξάρτητα από το εισόδημα ή τον πλούτο. Σκοπός του είναι να δημιουργηθεί ισότητα μεταξύ του οριακού φορολογικού συντελεστή και του μέσου φορολογικού συντελεστή που καταβάλλεται. Δηλαδή, βάσει του αναλογικού συστήματος φορολογίας εισοδήματος, κάθε φορολογούμενος θα πληρώσει ένα καθορισμένο ποσοστό του ετήσιου εισοδήματός του, ανεξάρτητα από το μέγεθος αυτού του εισοδήματος. Για παράδειγμα, ένα άτομο που κερδίζει 20.000 ευρώ ετησίως θα πληρώσει 2.000 ευρώ φόρο εισοδήματος, ενώ κάποιος άλλος που κερδίζει 200.000 ευρώ κάθε χρόνο θα πληρώσει 20.000 ευρώ φόρο, δεδομένου ενός σταθερού φορολογικού συντελεστή 10% (Hyman, 1990; Slemrod & Gillitzer, 2013).

Το αναλογικό φορολογικό σύστημα περιλαμβάνει επίσης φόρους κατά κεφαλήν, ακαθάριστες εισπράξεις από φόρους και φόρους επαγγελματικούς. Στην πραγματικότητα, κανένας φόρος δεν είναι πραγματικά αναλογικός. Οι φόροι ιδιοκτησίας συχνά προσεγγίζουν τις αρχές του αναλογικού φορολογικού συστήματος, καθώς υπάρχει συνήθως στενή σχέση μεταξύ του εισοδήματος ενός νοικοκυριού και της αξίας του ακινήτου στο οποίο ζουν, όπως επίσης και οι εταιρικοί φόροι εισοδήματος επειδή ο συντελεστής φορολογίας εφαρμόζεται στις περισσότερες από τις επιχειρήσεις (Lymer & Hasseldine, 2002). Οι υποστηρικτές του αναλογικού φορολογικού συστήματος πιστεύουν ότι αυτό ενθαρρύνει περισσότερο την οικονομία, παρακινώντας τους ανθρώπους να εργάζονται πιο εντατικά, καθώς και να ξοδεύουν περισσότερα. Θεωρούν επίσης ότι ένα τέτοιο σύστημα ωθεί τις επιχειρήσεις να ξοδεύουν και να επενδύουν περισσότερα, συνεισφέροντας με τον τρόπο αυτό μεγαλύτερα χρηματικά ποσά στην οικονομία (Tanzi, 2018).

2.3 Διερεύνηση των φορολογικών συστημάτων στην Ευρώπη

Θεμελιώδης σκοπός της ΕΕ ήταν να δημιουργηθεί μια κοινή ευρωπαϊκή αγορά, η οποία να εγγυάται την ελεύθερη κυκλοφορία αγαθών, υπηρεσιών, προσώπων και κεφαλαίων και να εξαλείφει κάθε είδους κόστος ή ζημία, που μπορεί να προκληθεί από φόρους και κάθε άλλο ενδεχόμενο εμπόδιο. Υπό το πρίσμα αυτής φορολογική εναρμόνιση αποτελούσε και αποτελεί έναν από τους βασικότερους στόχους της ΕΕ. Ωστόσο η εναρμόνιση των εθνικών φορολογικών συστημάτων των χωρών της ΕΕ στην πράξη είναι πολύ δύσκολο να επιτευχθεί εξαιτίας οικονομικών/νομικών ζητημάτων που ανακύπτουν και της ιδιομορφίας κάθε χώρας (Κόκκαλη – Καλαμποκίνη, 2014).

Πολλές έρευνες και μελέτες έχουν ασχοληθεί με την φορολογική πολιτική στην Ευρώπη, τα φορολογικά συστήματα και τους παράγοντες που εμποδίζουν την εναρμόνιση των συστημάτων ή που δημιουργούν οικονομικές στρεβλώσεις. Ως επί το πλείστον οι έρευνες επικεντρώνονται σε τρεις τομείς: α) στη σχέση μεταξύ φορολογίας και οικονομικής ανάπτυξης στην Ευρώπη, β) στη σχέση μεταξύ φορολογίας και μακροοικονομικής σταθερότητας και γ) στη σχέση μεταξύ φορολογίας και ανισότητας.

2.3.1 Έρευνες για τη σχέση φορολογίας και οικονομικής ανάπτυξης στην Ευρώπη

Η πλειοψηφία των μελετών, που αναφέρονται στη σχέση μεταξύ φορολογίας και οικονομικής μεγέθυνσης, επικεντρώνονται κατά κύριο λόγο 1) στην παροχή στοιχείων για τον αντίκτυπο του φορολογικού επιπέδου στην ανάπτυξη και 2) τον αντίκτυπο της φορολογικής διάρθρωσης στην ανάπτυξη. Οι μελέτες των (Agell, Ohlsson, & Thoursie, 2006; Folster & Henrekson, 2001; Paparas & Richter, 2015) διερεύνησαν τη σχέση μεταξύ του συνολικού επιπέδου φορολογίας (ή των δημοσίων δαπανών) και της ανάπτυξης με τη χρήση μοντέλων παλινδρόμησης ανάπτυξης, που καλύπτουν διαφορετικές περιόδους και διαφορετικά δείγματα χωρών. Ωστόσο από τις μελέτες αυτές δεν προέκυψε σαφής συναίνεση ως προς τη φύση και τη σημασία μιας τέτοιας σχέσης. Το γεγονός αυτό δεν αποτελεί έκπληξη, διότι το συνολικό μέγεθος του δημόσιου τομέα έχει δύο αντίθετες επιπτώσεις. Αφενός, οι υψηλότεροι φόροι προκαλούν δυνητικά

μεγαλύτερες στρεβλώσεις και έχουν αρνητικό αντίκτυπο στην οικονομική ανάπτυξη, αλλά, από την άλλη πλευρά, οι υψηλότεροι φόροι υποθέτουν υψηλότερα επίπεδα δημόσιων δαπανών, μερικά από τα οποία ενδέχεται να προωθήσουν την οικονομική ανάπτυξη.

Όσον αφορά τον αντίκτυπο της φορολογικής διάρθρωσης στην ανάπτυξη, οι περισσότερες μελέτες επικεντρώνονται κυρίως στα σχετικά πλεονεκτήματα των άμεσων και έμμεσων φόρων και ιδιαίτερα στην ικανότητά τους να δημιουργήσουν ένα φιλικότερο για την ανάπτυξη περιβάλλον. Η επικρατούσα άποψη ευνοεί την έμμεση φορολογία και προτείνει τη μετατόπιση του φορολογικού βάρους προς τους έμμεσους φόρους, ιδίως εκείνους που αφορούν την κατανάλωση. Έτσι, για παράδειγμα, ο Myles (2009) στην μελέτη του καταλήγει στο συμπέρασμα, βάσει και των ευρημάτων του, ότι η μετάβαση από τη φορολογία εισοδήματος στη φορολογία της κατανάλωσης θα αυξήσει το ρυθμό ανάπτυξης. Περαιτέρω, τα τελευταία χρόνια, έχει παρατηρηθεί σε ορισμένα από τα κράτη μέλη της ΕΕ μια γενικότερη τάση για μετατόπιση της φορολογικής επιβάρυνσης από την άμεση στην έμμεση φορολογία, και ιδίως από την εργασία και το κεφάλαιο προς τους φόρους κατανάλωσης (EU Commission, 2011). Τα αποτελέσματα από τις εμπειρικές αναλύσεις των Kneller, Bleaney και Gemmell (1999), του Widmalm (2001), των Lee και Gordon (2005), των Gemell, Kneller και Sanz (2006), του Arnold (2008), των Schweltnus και Arnold (2008), του Vartia (2008), των Dackehag και Hansson (2012), του Bernardi (2013), της Szarowska (2013), του Canavire-Bacarreza, και των συνεργατών του (2013) και του Tanchev (2016) παρείχαν διαφωτιστικά στοιχεία για τη φύση και τη σημασία της σχέσης μεταξύ της φορολογικής διάρθρωσης και της ανάπτυξης.

Πιο συγκεκριμένα, οι Kneller, Bleaney και Gemmell (1999) χρησιμοποίησαν ένα πάνελ δεδομένων από 22 χώρες του ΟΟΣΑ για την περίοδο 1970-1995 και εντόπισαν μια καταθλιπτική επίδραση των αποκαλούμενων ως «παραμορφωτικών φόρων», μέσα στους οποίους περιλαμβάνονται και οι φόροι εισοδήματος και περιουσίας. Αυτά τα ευρήματα επιβεβαιώθηκαν περαιτέρω από την ανάλυση των Gemell, Kneller και Sanz (2006). Η έρευνά τους, που περιλάμβανε ενημέρωση και επέκταση των σειρών δεδομένων για την περίοδο 1970-2004, παρείχε νέα στοιχεία σχετικά με τη μακροπρόθεσμη επίδραση των στρεβλωτικών-παραμορφωτικών φόρων στην ανάπτυξη για τις χώρες του ΟΟΣΑ.

Οι Lee και Gordon (2005) εφάρμοσαν μεθόδους παλινδρόμησης μεταξύ των χωρών και διαπίστωσαν μια σημαντική αρνητική συσχέτιση μεταξύ των νόμιμων φορολογικών συντελεστών και της ανάπτυξης για 70 χώρες κατά την περίοδο 1970-1997. Οι Dackehag και Hansson (2012) στην έρευνά τους καταλήγουν σε παρόμοια αποτελέσματα. Στην μελέτη τους εξέτασαν τον τρόπο με τον οποίο οι νόμιμοι φορολογικοί συντελεστές για το εταιρικό και το προσωπικό εισόδημα επηρεάζουν την οικονομική ανάπτυξη χρησιμοποιώντας στοιχεία από πάνελ για την περίοδο 1975-2010 για 25 χώρες του ΟΟΣΑ και διαπίστωσαν ότι τόσο η φορολόγηση του εταιρικού όσο και του προσωπικού εισοδήματος επηρεάζει αρνητικά την οικονομική ανάπτυξη.

Οι εμπειρικές αναλύσεις των Schwellnus και Arnold (2008) και του Vartia (2008), που βασίστηκαν σε μεγάλα σύνολα δεδομένων από επιχειρήσεις και βιομηχανίες, σε όλες τις χώρες του ΟΟΣΑ, κατέδειξαν επίσης αρνητικές επιπτώσεις των εταιρικών φόρων στην παραγωγικότητα και στις επενδύσεις. Οι πρώτοι διαπίστωσαν επίσης ότι οι φόροι ιδιοκτησίας είναι οι πιο φιλικοί προς την ανάπτυξη, ακολουθούμενοι από τους φόρους κατανάλωσης και στη συνέχεια από τους προσωπικούς φόρους εισοδήματος, ενώ ταυτόχρονα επεσήμαναν ότι οι φόροι εισοδήματος των εταιρειών έχουν την πιο αρνητική επίδραση στην ανάπτυξη.

HSzarowska (2013) στην μελέτη της εφάρμοσε τη μέθοδο της ανάλυσης παλινδρόμησης για τα ετήσια στατιστικά στοιχεία 24 κρατών-μελών της ΕΕ κατά την περίοδο 1995-2010. Τα αποτελέσματα της έρευνάς της κατέδειξαν στατιστικά σημαντική θετική επίδραση των φόρων κατανάλωσης στην αύξηση του ΑΕΠ. Σε αντίθεση με τα ευρήματα αυτά, ο Bernardi (2013) διενήργησε μια συνολική ανάλυση των φορολογικών τάσεων σε όλες τις χώρες μέλη της ζώνης του ευρώ (συνολικά 17 χώρες) και μια ανάλυση των φορολογικών τάσεων ανά χώρα αντίστοιχα για την περίοδο 2000-2014. Διαπίστωσε ότι τα κέρδη από μια φορολογική μετατόπιση (δηλαδή από τους άμεσους στους έμμεσους φόρους) δεν φαίνεται να είναι και τόσο «ειλικρινή», όπως ισχυρίζονται οι προηγούμενες έρευνες. Αντιθέτως, υποστήριξε και προέβλεψε ότι η φορολογική μετατόπιση ενδέχεται να επιδεινώσει την οικονομική ύφεση σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση, ιδίως ως αποτέλεσμα της γενικής υιοθέτησης περιοριστικών δημοσιονομικών πολιτικών από όλες σχεδόν τις χώρες μέλη.

Οι Canavire-Bacarreza, Martinez-Vazquez και Vulovic (2013) στην έρευνά τους αξιολόγησαν την επίδραση των διαφορετικών φορολογικών μέσων στην ανάπτυξη για τις χώρες της Λατινικής Αμερικής. Τα αποτελέσματα της μελέτης τους κατέδειξαν ότι ο φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων δεν έχει τις αναμενόμενες αρνητικές επιπτώσεις στην οικονομική ανάπτυξη. Όσον αφορά τον εταιρικό φόρο εισοδήματος, τα αποτελέσματά τους υποδεικνύουν ότι η μείωση της φοροδιαφυγής και η μεγαλύτερη εξάρτηση από τη συλλογή φόρων μπορεί να ενισχύσουν την οικονομική ανάπτυξη της περιοχής, ενώ η εξάρτηση από τους φόρους κατανάλωσης έχει σημαντικές θετικές επιπτώσεις στην ανάπτυξη της Λατινικής Αμερικής εν γένει, αν και διαπιστώθηκαν ελαφρώς αρνητικά αποτελέσματα σε ορισμένες από τις επιλεγμένες χώρες. Τέλος, οTanchev (2016) διεξήγαγε μια οικονομετρική μελέτη προκειμένου να αξιολογήσει τον αντίκτυπο που έχει ο φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων στην οικονομική ανάπτυξη στη Βουλγαρία για την περίοδο 2004-2012. Τα αποτελέσματα της μελέτης του κατέδειξαν ότι η προοδευτική φορολογία εισοδήματος έχει θετικό αντίκτυπο στην ανάπτυξη.

2.3.2 Έρευνες για τη σχέση φορολογίας και μακροοικονομικής σταθερότητας

Η βαθιά οικονομική ύφεση κατά την περίοδο 2009-2011 και τα κρίσιμα επίπεδα δημόσιου χρέους σε πολλές χώρες της ΕΕ υποχρέωσαν την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να διευρύνει και να επαναπροσδιορίσει τους στόχους της φορολογικής πολιτικής, φοβούμενη ότι τα φορολογικά συστήματα στις χώρες που βρίσκονται σε κρίση δεν είναι σε θέση να εκπληρώσουν τα δημοσιονομικά τους καθήκοντα, δηλαδή να συγκεντρώσουν επαρκή δημόσια εισοδήματα. Έτσι, η Επιτροπή κλήθηκε να αυξήσει την «ποιότητα της φορολογίας», γεγονός που σήμαινε ότι το φορολογικό σύστημα θα έπρεπε να παράγει ένα σωστό ποσό δημόσιων εσόδων και να προκαλεί όσο το δυνατόν λιγότερη βλάβη στην οικονομική ανάπτυξη, συμβάλλοντας έτσι στην μακροοικονομική σταθερότητα(EU Commission, 2011).

Μία από τις πτυχές της ποιότητας του συστήματος φορολογίας ήταν η τροποποίηση της φορολογικής διάρθρωσης, δηλαδή τηςκαλύτερης και

αποτελεσματικότερης κατανομής της φορολογικής επιβάρυνσης σε διάφορα φορολογικά θέματα. Η Επιτροπή κλήθηκε να βελτιώσει τη φορολογία μέσω φορολογικής διάρθρωσης φιλικότερης προς την ανάπτυξη, γεγονός που σήμαινε μετατόπιση της φορολογικής επιβάρυνσης από την «εργασία στην κατανάλωση»(EU Commission, 2011). Αντί δηλαδή να φορολογούν τις εργασιακές δραστηριότητες, οι χώρες κλήθηκαν να επιβαρύνουν περισσότερο τις δραστηριότητες κατανάλωσης: τη χρήση περιβαλλοντικών πόρων και την οίκηση/στέγαση, καθώς ότι οι φόροι αυτοί δημιουργούν λιγότερες στρεβλώσεις και επομένως καθιστούν λιγότερο επιζήμια την οικονομία από τους φόρους εργασίας και εισοδήματος (EU Commission, 2011).

Στο πλαίσιο αυτό, πολλές από τις φορολογικές μελέτες που πραγματοποιήθηκαν επικεντρώθηκαν κυρίως στα ατομικά χαρακτηριστικά συγκεκριμένων φόρων και στην επίδραση αυτών στην μακροοικονομική σταθερότητα και τη βιώσιμη ανάπτυξη. Οι μελέτες αυτές κατέληξαν στο συμπέρασμα πως ορισμένοι φόροι, όπως για παράδειγμα οι φόροι κατανάλωσης, είναι αποτελεσματικοί για τη συλλογή εσόδων ενώ κάποιοι άλλοι φόροι, όπως για παράδειγμα οι φόροι επί των ατομικών εισοδημάτων, λειτουργούν ως αποτελεσματικοί αναδιανεμητές του εισοδήματος. Όσον αφορά την αναπτυξιακή προοπτική, πολλές από τις μελέτες κατέδειξαν ότι οι φόροι εισοδήματος είναι περισσότερο επιβλαβείς για την βιώσιμη ανάπτυξη από τους φόρους επί των ακινήτων, της κατανάλωσης ή του περιβάλλοντος(Myles, 2009; Johansson, 2008). Περαιτέρω, το ενδιαφέρον των ερευνητών επικεντρώθηκε σε ζητήματα που σχετίζονται με τη μακροοικονομική σταθερότητα και τη φορολογική συμμόρφωση, την παραγωγικότητα και την αναδιανομή του εισοδήματος(Martinez-Vazquez, Vulovic, & Moreno-Dodson, 2012). Τέλος διάφοροι διεθνείς οργανισμοί ανέλυσαν τη βέλτιστη φορολογική διάρθρωση σε σχέση με την αποτελεσματική δημοσιονομική πολιτική και τη σταθερότητα του επιχειρηματικού κύκλου (EU Commission, 2011).

2.3.3 Έρευνες για τη σχέση μεταξύ φορολογίας και ανισότητας

Σύμφωνα με την έκθεση του ΟΟΣΑ, η εισοδηματική ανισότητα άρχισε να αυξάνεται στις περισσότερες χώρες του ΟΟΣΑ πολύ πριν από την έναρξη της μεγάλης

ύφεσης του 2009 και η μετέπειτα οικονομική ανάκαμψη δεν έχει αντιστρέψει αυτή την τάση (OECD, 2011). Η ευρεία υιοθέτηση πολιτικών λιτότητας, κατά τη διάρκεια της ύφεσης, έχει προκαλέσει ανησυχία για την ανισότητα και τα αποτελέσματά της, όχι μόνο για την κοινωνία, αλλά και για την πιθανή υπονόμηση της μεσοπρόθεσμης και μακροπρόθεσμης ανάπτυξης. Η αναδιανεμητική επίδραση των συστημάτων φορολογίας μπορεί να αλλάξει εξαιτίας ρητών διακριτικών μεταβολών στις πολιτικές φόρων και παροχών (π.χ. αύξηση των φορολογικών συντελεστών ή μείωση των παροχών της κοινωνικής πρόνοιας), ενώ μπορεί επίσης να επηρεαστεί σημαντικά από τις αλλαγές στον υποκείμενο πληθυσμό και τη διανομή του εισοδήματος (π.χ. μεγαλύτερο ποσοστό συνταξιούχων ή αυξημένη ανεργία) (Funke, Schularick, & Trebesch, 2016).

Υπό το πλαίσιο αυτό πραγματοποιήθηκαν πολλές έρευνες και μελέτες. Ο Dolls και οι συνεργάτες του (Dolls & Peichl, 2012; Dolls, Fuest, Peichl, & Wittneben, 2017) επικεντρώθηκαν στις έρευνές τους στην εισοδηματική ανισότητα, εξετάζοντας το βαθμό της «αυτόματης σταθεροποίησης» του συνολικού εισοδήματος, στα συστήματα των χωρών της ΕΕ και των ΗΠΑ, που είναι σύμφυτο είτε με εισόδημα είτε με σοκ ανεργίας. Με άλλα λόγια, η εστίασή τους επικεντρώθηκε στις αναδιανεμητικές ιδιότητες ενός δεδομένου συστήματος μεταβίβασης φόρων για εναλλακτικές διανομές εισοδημάτων στην αγορά. Τα αποτελέσματα των ερευνών τους κατέδειξαν ότι οι χώρες με αδύναμους αυτόματους σταθεροποιητές ήταν επίσης εκείνες που παρουσίασαν σημαντικές οικονομικές συστολές-συρρικνώσεις και αύξηση της ανεργίας κατά τη διάρκεια της κρίσης. Οι Bargain και Callan (2010), ο Bargain (2012), ο Jenkins και οι συνεργάτες του (2013), ο Bargain και οι συνεργάτες του (2017), οι Paulus και Tasseva (2017), οι Matsaganis, Tsakloglou & Leventi (2014), οι Creedy και Hérault (2015) και η Sologon και οι συνεργάτες της (2018), επικεντρώθηκαν στον εντοπισμό (για δεδομένο πληθυσμό και κατανομή του εισοδήματος) των επιπτώσεων που έχουν οι αλλαγές στην φορολογική πολιτική στα μέτρα της εισοδηματικής ανισότητας και της φτώχειας. Ωστόσο στις προσεγγίσεις τους στο εν λόγω ζήτημα οι επιπτώσεις από τις αλλαγές στην φορολογική πολιτική δεν προσδιορίστηκαν ξεχωριστά, αλλά συμπεριλήφθηκαν σε άλλους παράγοντες, όπως είναι η μεταβολή της ανεργίας ή η κατανομή των εισοδημάτων της αγοράς.

3. Μεθοδολογία Εργασίας

3.1 Στόχοι και Ερευνητικά Ερωτήματα της Διπλωματικής Εργασίας

Στην παρούσα διπλωματική μελέτη καταβάλλεται μια προσπάθεια αποτύπωσης, και ανάλυσης των πλέον πρόσφατων μεταρρυθμίσεων της φορολογικής πολιτικής και των οικονομικών προκλήσεων που τα κράτη της ΕΕ αντιμετωπίζουν εξαιτίας των μεταρρυθμίσεων αυτών. Πιο συγκεκριμένα, η εν λόγω διπλωματική εργασία μελετά και συγκρίνει αναλυτικά φορολογικά συστήματα και τις φορολογικές μεταρρυθμίσεις που έγιναν τα τελευταία χρόνια σε ορισμένα κράτη μέλη της Ευρώπης: στη Βουλγαρία, την Ισπανία και την Ελλάδα. Παράλληλα, εξετάζει και τις μακροοικονομικές επιδόσεις, όσον αφορά την ανάπτυξη, την απασχόληση, τα δημόσια οικονομικά και τη μακροοικονομική σταθερότητα.

Η μελέτη αυτή στοχεύει στο να παρέχει τη βάση για προβληματισμό, σχετικά με το ρόλο των φορολογικών πολιτικών στην προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης, της απασχόλησης και της κοινωνικής δικαιοσύνης. Όπως είναι ήδη γνωστό, η παγκοσμιοποίηση της οικονομικής δραστηριότητας σε συνδυασμό με τον αντίκτυπο της μεγάλης ύφεσης έχουν σήμερα δημιουργήσει αρκετές αρνητικές συνέπειες και προβλήματα στις εθνικές φορολογικές πολιτικές. Οι διαφορές μεταξύ των συστημάτων φορολόγησης των εισοδημάτων (ατόμων και επιχειρήσεων) στρεβλώνουν την εικόνα της οικονομίας σε εθνικό επίπεδο, περιπλέκουν το φορολογικό σύστημα, αυξάνουν την εισοδηματική ανισότητα και προκαλούν συγκρούσεις μεταξύ των φορολογουμένων και των φορολογικών αρχών (Dackehag & Hansson, 2012).

Στο πλαίσιο αυτό, καθίσταται πλέον σημαντικό να εξεταστούν οι στρεβλώσεις που δημιουργούνται στην οικονομία και την κοινωνία από τη φορολογική πολιτική. Επίσης, είναι εξίσου σημαντικό, να μελετηθούν οι ιδιαιτερότητες και ο τρόπος με τον οποίο τα συστήματα φορολογίας και κοινωνικής πρόνοιας υιοθέτησαν ή υιοθετούν, σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό, πολιτικές μακρο-δημοσιονομικής λιτότητας για την αντιμετώπιση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων (Elsayyad & Konrad, 2012).

Οι πιο έντονες πολιτικές λιτότητας εφαρμόστηκαν σε πέντε ευρωπαϊκές χώρες, οι οποίες δεν μπόρεσαν να συνεχίσουν να χρηματοδοτούν το χρέος τους στις χρηματοπιστωτικές αγορές μετά την οικονομική κατάρρευση και έπρεπε να συνάψουν επίσημες συμφωνίες διάσωσης με την Ευρωπαϊκή Ένωση και το ΔΝΤ. Αυτές οι χώρες ήταν η Πορτογαλία, η Ιρλανδία, η Ιταλία, η Ελλάδα και η Κύπρος. Η Ισπανία δέχθηκε επίσης ένα ιδιαίτερα σκληρό χτύπημα από την οικονομική κρίση και αναγκάστηκε να λάβει βοήθεια από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας στην ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών της (Johansson, 2008).

Ωστόσο η εμπειρία των χωρών αυτών είναι πολύ διαφορετική. Η Ελλάδα στο ένα άκρο του φάσματος παραμένει σε κατάσταση κρίσης. Η Ιρλανδία στο άλλο άκρο του φάσματος έχει ολοκληρώσει επιτυχώς ένα αυστηρό πρόγραμμα διάσωσης, εμφανίζει ταχείς ρυθμούς ανάπτυξης, και το δημοσιονομικό της έλλειμμα έχει μειωθεί στο σημείο όπου το χρέος της μπορεί να χρηματοδοτηθεί με πολύ χαμηλά επιτόκια. Η ανεργία μειώθηκε σχεδόν στα επίπεδα πριν από την κρίση σε όλες αυτές τις χώρες εκτός της Ισπανίας, όπου παραμένει υψηλή. Αυτός είναι ένας από τους δύο λόγους που επιλέχθηκαν να μελετηθούν και να συγκριθούν τα φορολογικά συστήματα των τριών αυτών χωρών: της Ελλάδας που ακόμα βρίσκεται σε κρίση, της Ισπανίας που αντιμετωπίζει υψηλά ποσοστά ανεργίας (παρά τις ενέργειες που έχουν γίνει) και της Βουλγαρίας, που χωρίς να έχει καταφύγει ποτέ σε μηχανισμούς στήριξης, εμφανίζει ισχυρή οικονομική ανάπτυξη και χρόνο με το χρόνο μειώνει τα επίπεδα ανεργίας της. Ο δεύτερος λόγος είναι ότι η εργασία αυτή δύναται να συμβάλλει στην υπάρχουσα ελληνική βιβλιογραφία και να καλύψει το κενό που ενδεχομένως υπάρχει καθώς δεν έχει πραγματοποιηθεί τα τελευταία χρόνια παρόμοια συγκριτική μελέτη για την εκτίμηση των επιπτώσεων της φορολογικής πολιτικής στην οικονομική ανάπτυξη και την μακροοικονομική σταθερότητα για τις εν λόγω χώρες.

Για την εκπλήρωση των στόχων της παρούσας διπλωματικής εργασίας έχουν προκύψει τα ακόλουθα ερευνητικά ερωτήματα:

1. Ποιες ομοιότητες και διαφορές παρουσιάζουν τα φορολογικά συστήματα της Βουλγαρίας, της Ισπανίας και της Ελλάδας;
2. Με ποιο τρόπο συμβάλλει η φορολογία στην οικονομική ανάπτυξη κάθε χώρας;
3. Πως επιδρά η φορολογία στην απασχόληση και στην ανεργία σε κάθε χώρα;
4. Με ποιο τρόπο συμβάλλει η φορολογία στην μακροοικονομική σταθερότητα των χωρών;
5. Ποιες επιπτώσεις δημιουργούνται στην κοινωνία κάθε χώρας από την επιβολή της εκάστοτε φορολογικής πολιτικής;

3.2 Επιλογή Είδους Έρευνας

Η μεθοδολογία που χρησιμοποιείται σε μια ερευνητική διαδικασία, κατέχει σημαντικό ρόλο στο αποτέλεσμα της εκάστοτε έρευνας. Οι μέθοδοι που θα ακολουθηθούν θα κρίνουν ως ένα μεγάλο βαθμό την επιτυχία ή μη της έρευνας και μέσω αυτών θα παρουσιαστούν τα αποτελέσματα και τα συμπεράσματα πάνω στο θέμα που αναλύεται (Schnell, Hill, & Esser, 2014).

Για την υλοποίηση της παρούσας διπλωματικής εργασίας διεξήχθη δευτερογενής έρευνα. Η δευτερογενής έρευνα (επίσης γνωστή ως «βιβλιογραφική έρευνα») περιλαμβάνει την περίληψη, την παραβολή ή/ και τη σύνθεση της υπάρχουσας έρευνας, όπου τα δεδομένα συλλέγονται από τα υποκείμενα της έρευνας. Η δευτερογενής έρευνα συνίσταται σε εντοπισμό, μελέτη, ανάλυση, κριτική και παρουσίαση θέσεων και δεδομένων από δημοσιευμένα κείμενα. Διεξάγεται με τη συγκέντρωση και αξιολόγηση πληροφοριών που έχουν συλλεχθεί ήδη από προηγούμενη πρωτογενής έρευνα. Παραδείγματα πηγών στοιχείων που μπορεί να είναι χρήσιμα στα πλαίσια δευτερογενούς έρευνας αποτελούν, τα στατιστικά στοιχεία που συλλέγονται από τις κρατικές υπηρεσίες, προηγούμενες, πρόσφατες έρευνες που έχουν διεξαχθεί για το ίδιο θέμα, στοιχεία που συλλέγονται από τα διάφορα τμήματα ενός οργανισμού π.χ. τμήμα πωλήσεων, λογιστήριο κτλ (Κυριαζόπουλος & Σαμαντά, 2011).

Η δευτερογενής έρευνα πραγματοποιήθηκε με επισκόπηση της ελληνικής και διεθνούς βιβλιογραφίας και χρήση σημαντικών πηγών από το Διαδίκτυο, που προέρχονται από εγκεκριμένες ιστοσελίδες. Πιο συγκεκριμένα, για την διεξαγωγή και ολοκλήρωσης της εργασίας χρησιμοποιήθηκαν βιβλία φορολογικής πολιτικής, άρθρα από έγκριτα επιστημονικά περιοδικά, διεθνείς εκθέσεις και μελέτες για τα φορολογικά συστήματα στην Ευρώπη και τον υπόλοιπο κόσμο και τέλος θεσμικά έγγραφα της Ευρωπαϊκής Οικονομίας, δηλαδή αναφορές που αναλύουν την οικονομική κατάσταση και τις οικονομικές εξελίξεις. Οι αναφορές αυτές εκπονήθηκαν από τη Γενική Διεύθυνση Οικονομικών και Δημοσιονομικών Υποθέσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και χρησιμεύουν στην υποστήριξη της χάραξης της οικονομικής πολιτικής από την

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

3.3 Επιλογή ερευνητικής μεθόδου

Για την πραγματοποίηση της παρούσας εργασίας επιλέχθηκε η μέθοδος της συγκριτικής ανάλυσης γιατί μέσω της μεθόδου αυτής δύναται να εξεταστούν τα φορολογικά συστήματα εν μέρει ή στο σύνολό τους. Μέσα από την εν λόγω ερευνητική μέθοδο επιδιώκεται να αποκτηθεί καλύτερη κατανόηση των αιτιακών διαδικασιών που εμπλέκονται στην παραγωγή ενός γεγονότος (στην περίπτωση μας του φορολογικού συστήματος κάθε χώρας που μελετάται), ενός χαρακτηριστικού (χαρακτηριστικά φορολογικών συστημάτων) ή μιας σχέσης (ο τρόπος που τα φορολογικά συστήματα σχετίζονται με άλλες παραμέτρους της οικονομίας)(Bryman, 2017).

Δύο χαρακτηριστικά καθορίζουν τη μέθοδο της συγκριτικής ανάλυσης: α) το ενδιαφέρον στο αιτιολογικό ερώτημα γιατί υπάρχουν οι παρατηρούμενες ομοιότητες και διαφορές μεταξύ των περιπτώσεων και β) η εξάρτηση από τη συλλογή των δεδομένων σε δύο ή περισσότερες περιπτώσεις, ιδανικά, σύμφωνα με ένα κοινό πλαίσιο (Ιωσηφίδης, 2008).

Στα πλαίσια αυτά η συγκριτική ερευνητική διαδικασία για την παρούσα μελέτη ξεκίνησε με τη συλλογή και την καταγραφή του υλικού, συνεχίστηκε με την ερμηνεία των δεδομένων και ολοκληρώθηκε με την αντιπαραβολή και τη σύγκρισή τους.

4. Ανάλυση των φορολογικών συστημάτων στην Ευρώπη

4.1 Το φορολογικό σύστημα της Βουλγαρίας

Η Βουλγαρία αποτελεί έναν ελκυστικό προορισμό τόσο για επιχειρήσεις όσο και για ιδιώτες, λόγω των χαμηλών φορολογικών συντελεστών της, του ειδικευμένου και χαμηλού κόστους εργατικού δυναμικού και της καλής στρατηγικής της θέσης. Η Βουλγαρία έγινε κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης την 1η Ιανουαρίου του 2007 και από τότε το βουλγαρικό φορολογικό σύστημα εναρμονίστηκε με τους φορολογικούς νόμους της ΕΕ. Η φορολογική μεταρρύθμιση που πραγματοποιήθηκε, σύμφωνα με το κοινοτικό δίκαιο, είχε στόχο αφενός την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και αφετέρου την εξασφάλιση ενός λειτουργικού φορολογικού συστήματος, που θα το χαρακτήριζε η διαφάνεια (Κοντοπούλου, 2011).

Οι σημαντικότεροι φόροι που επιβάλλονται στη Βουλγαρία είναι: α) ο Φόρος Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων, β) ο Φόρος Εισοδήματος Νομικών Προσώπων, γ) ο Φόρος παρακράτησης μερισμάτων, δ) ο ΦΠΑ, ε) Δημοτικοί Φόροι και ε) ο Ειδικός Φόρος Κατανάλωσης σε προϊόντα καπνού, στο αλκοόλ, στα αυτοκίνητα πολυτελείας, στο πετρέλαιο και στον ηλεκτρισμό.

4.1.1 Φορολογία Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων

Η φορολόγηση επιβάλλεται στα φυσικά πρόσωπα που λογίζονται ως μόνιμοι ή φορολογικοί κάτοικοι της Βουλγαρίας. Τα άτομα θεωρούνται φορολογικοί κάτοικοι της Βουλγαρίας εάν πληρούν τουλάχιστον μία από τις ακόλουθες τρεις προϋποθέσεις:

1. Διαμένουν 183 ημέρες το χρόνο στη Βουλγαρία
2. Το ζωτικό τους συμφέρον βρίσκεται στη Βουλγαρία (π.χ. διατήρηση μιας επιχείρησης ή δημιουργία μιας οικογένειας στη Βουλγαρία)
3. Έχουν μόνιμη διεύθυνση στη Βουλγαρία. Ωστόσο, εάν ένα άτομο έχει μόνιμη διεύθυνση στη Βουλγαρία, αλλά το κέντρο ζωτικών συμφερόντων του βρίσκεται

στο εξωτερικό, τότε το άτομο δεν θεωρείται κάτοικος Βουλγαρίας (Stoyanova, 2017).

Ο φόρος εισοδήματος περιλαμβάνει όλες τις πηγές εσόδων που αποκτά ένα πρόσωπο εντός του φορολογικού έτους, μετά την αφαίρεση του αφορολόγητου εισοδήματος, εξαιρουμένων των εισοδημάτων που ορίζει ο νόμος και επιβάλλεται στο συνολικό εισόδημα των φορολογικών κατοίκων, καθώς και στο εισόδημα που αποκτάται εντός της χώρας από μη μόνιμους κατοίκους αυτής και περιλαμβάνει:

- το εισόδημα από την απασχόληση
- τα έσοδα από επιχειρηματικές και επαγγελματικές δραστηριότητες (π.χ. γεωργία, δασοκομία, αλιεία).
- το εισόδημα που προέρχεται από την αυτοαπασχόληση
- τα έσοδα από την εκμίσθωση ακινήτων (κινητά ή ακίνητα)
- τα κεφαλαιακά κέρδη από ακίνητα (κινητά και ακίνητα)
- άλλες πηγές εσόδων (Stoyanova, 2017).

Ωστόσο, δεν υπόκεινται σε φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων τα ακόλουθα έσοδα: α) ορισμένα είδη εσόδων από επενδύσεις, β) έσοδα που εισπράττονται από την ενοικίαση γεωργικής γης, γ) ορισμένες συντάξεις που λαμβάνονται από συνταξιοδοτικά ιδρύματα της Βουλγαρίας και του ΕΟΧ, δ) οι υποτροφίες και τα κοινωνικά βοηθήματα και ε) τα ποσά των ασθενειών που καταβάλλονται από τον εργοδότη σε έναν εργαζόμενο (για τις πρώτες 3 ημέρες ασθένειας).

Οι Δαπάνες που εκπίπτουν από το φόρο εισοδήματος περιλαμβάνουν:

- Υποχρεωτικές εισφορές κοινωνικής ασφάλισης και ασφάλισης υγείας (οι οποίες εκπίπτουν πλήρως).
- Εθελοντικές εισφορές κοινωνικής ασφάλισης (έως 10% του συνολικού φορολογητέου εισοδήματος)
- Ορισμένα ασφάλιστρα ζωής και υγείας (μέχρι 10% του συνολικού φορολογητέου εισοδήματος)
- Έκπτωση των τόκων υποθήκης για κατοικίες νέων οικογενειών (για τα πρώτα 100.000 λέβα Βουλγαρίας του στεγαστικού δανείου)

- Ορισμένο ποσοστό δωρεών σε ορισμένους οργανισμούς (π.χ. οργανώσεις εκπαίδευσης και υγείας) που βρίσκονται στον ΕΟΧ (Ganev, Popova, & Bönke, 2017).

Ο συντελεστής του φόρου εισοδήματος είναι 10%, ανεξάρτητα από το ποσό του φορολογητέου εισοδήματος, ενώ το καθαρό εισόδημα των αυτοαπασχολούμενων (ατομικές επιχειρήσεις) υπόκειται σε ενιαίο φόρο 15%. Οι εργοδότες οφείλουν να παρακρατούν τον φόρο από τους μισθούς των εργαζομένων στη Βουλγαρία σε μηνιαία βάση. Αν ο καταβάλλον είναι αυτοαπασχολούμενος ή εταιρεία, η προκαταβολή φόρου πρέπει να παρακρατείται από: α) το εισόδημα των ελεύθερων επαγγελματιών, β) τα έσοδα από αστικές συμβάσεις, γ) τα έσοδα από μισθώματα και δικαιώματα (royalties), δ) τα εισοδήματα από το franchising και factoring και ε) τα έσοδα λειτουργικής μίσθωσης (Stoyanova, 2017).

Οι Βούλγαροι κάτοικοι, τόσο οι εργαζόμενοι όσο και οι αυτοαπασχολούμενοι, υποχρεούνται επίσης να συνεισφέρουν στο βουλγαρικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης. Το συνολικό ποσοστό εισφορών κοινωνικής ασφάλισης που πρέπει να καταβάλλουν οι εργαζόμενοι είναι 12,9%, ενώ για τους αυτοαπασχολούμενους ανέρχεται σε 25,8% (Stoyanova, 2017).

4.1.2 Φορολογία Εισοδήματος Νομικών Προσώπων

Οι εταιρικοί σχηματισμοί, σύμφωνα με τη βουλγαρική νομοθεσία, έχουν την εξής μορφή:

- Εταιρία Γενικής Συμμετοχής (SD).
- Εταιρία Περιορισμένης Συμμετοχής (KD).
- Εταιρεία περιορισμένης Ευθύνης (OOD).
- Μονοπρόσωπη Εταιρεία περιορισμένη ευθύνης (EOOD).
- Ανώνυμη Μετοχική Εταιρεία (AD).
- Μετοχική Εταιρεία Περιορισμένης Ευθύνης (KDA). (Lowtax, 2018)

Ο εταιρικός φόρος εισοδήματος πρέπει να καταβάλλεται από όλα τα νομικά πρόσωπα που υπάγονται στο βουλγαρικό δίκαιο, τις Ευρωπαϊκές εταιρείες (SE) και τις Ευρωπαϊκές συνεταιριστικές εταιρείες (SCE) που είναι εγγεγραμμένες στη Βουλγαρία και έχουν την έδρα τους εκεί. Τα αλλοδαπά νομικά πρόσωπα υποχρεούνται να καταβάλλουν φόρο εισοδήματος για το μέρος των εισοδημάτων τους το οποίο προέρχεται από εγκατάσταση εντός της χώρας, ενώ οι μόνιμες εταιρείες (εγχώριες) φορολογούνται με βάση το εισόδημά που λαμβάνουν παγκοσμίως (Stoyanova, 2017).

Αντικείμενο του φόρου είναι τα καθαρά κέρδη των εταιρειών, που φορολογούνται με σταθερό φορολογικό συντελεστή 10%. Οι εταιρείες που ασχολούνται με δραστηριότητες τυχερών παιχνιδιών είναι υποχρεωμένες να καταβάλλουν διάφορες κυβερνητικές αμοιβές και, σε ορισμένες περιπτώσεις, εταιρικό φόρο 10% ή 15%. Τα κέρδη προσδιορίζονται σύμφωνα με τα λογιστικά πρότυπα της χώρας για τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις και σύμφωνα με τα ΔΛΠ για τις μεγάλες. Η υποχρέωση υποβολής φορολογικών δηλώσεων λήγει στις 31 Μαρτίου κάθε έτους και η καταβολή του φόρου δεν μπορεί να γίνει αργότερα από την 30η Απριλίου. Η δήλωση θα πρέπει να συνοδεύεται από την ετήσια οικονομική έκθεση μαζί με τα σχετικά παραρτήματα που ορίζει ο νόμος (Stoyanova, 2017).

Τα δεόντως τεκμηριωμένα έξοδα για τη λειτουργία μιας επιχείρησης μπορούν να εκπέσουν από το φορολογητέο εισόδημα κατά το έτος που πραγματοποιήθηκαν. Ο βουλγαρικός νόμος ορίζει τους ακόλουθους τύπους εκπτώσιμων δωρεών:

- Οι δωρεές σε οργανισμούς που πληρούν τις προϋποθέσεις και σε κοινωνικά μειονεκτούντα άτομα που βρίσκονται εντός του ΕΟΧ (εκπίπτουν μέχρι 10% του θετικού οικονομικού αποτελέσματος πριν από τις φορολογικές διορθώσεις/ρυθμίσεις)
- Οι δωρεές στο Ταμείο για τη Θεραπεία της Παιδικής Υγείας και το Ταμείο Υποβοηθούμενης Αναπαραγωγής (μπορεί να αφαιρεθεί μέχρι 50% των λογιστικών κερδών).
- Δωρεές σε ορισμένα πολιτιστικά ιδρύματα (έκπτωση μέχρι 15% των λογιστικών κερδών).

Το συνολικό ποσό δωρεών προς τους προαναφερθέντες οργανισμούς δεν μπορεί να υπερβαίνει το 65% των λογιστικών κερδών.

Τα μη εκπιπτόμενα έξοδα περιλαμβάνουν αδικαιολόγητα τεκμηριωμένα έξοδα, δαπάνες για δωροδοκίες και δαπάνες που σχετίζονται με νομισματικές κυρώσεις για νομικές παραβιάσεις (Ganev, Popova, & Bönke, 2017).

Οι εργοδότες υποχρεούνται να συνεισφέρουν σε ορισμένα βουλγαρικά ταμεία κοινωνικής ασφάλισης (π.χ. Ταμείο συντάξεων, Ταμείο ανεργίας και Ταμείο ασφάλισης υγείας). Όλες οι εισφορές κοινωνικής ασφάλισης που καταβάλλει ο εργοδότης εκπίπτουν από τον φόρο εισοδήματος νομικών προσώπων. Η βάση υπολογισμού των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης είναι η ακαθάριστη αμοιβή του εργαζομένου. Το συνολικό ποσοστό των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης που καταβάλλει ο εργοδότης είναι 17,4%. Το ποσοστό αυτό ισχύει για τους εργαζόμενους που εργάζονται υπό κανονικές συνθήκες εργασίας. Για ορισμένες κατηγορίες εργασίας, το ποσοστό της κοινωνικής ασφάλισης είναι υψηλότερο. Εκτός από τις τακτικές εισφορές κοινωνικής ασφάλισης, ο εργοδότης είναι υποχρεωμένος να καταβάλλει 0,4% έως 1,1% στο Ταμείο Εργατικών Ατυχημάτων και Επαγγελματικής Ασθένειας (Ganev, Popova, & Bönke, 2017).

Όσον αφορά τα αποσβέσιμα στοιχεία ενεργητικού, για φορολογικούς σκοπούς, αυτά περιλαμβάνουν εταιρικά υλικά στοιχεία (π.χ. κτίρια, μηχανήματα) και άυλα περιουσιακά στοιχεία (π.χ. διπλώματα ευρεσιτεχνίας, άδειες) και επενδυτικά ακίνητα. Τα οικόπεδα εξαιρούνται από τα εταιρικά αποσβέσιμα περιουσιακά στοιχεία. Οι εταιρείες υποχρεούνται να έχουν ένα σχέδιο φορολογικής απόσβεσης που να καθορίζει την απόσβεση των παγίων περιουσιακών στοιχείων. Τα μέγιστα ποσοστά απόσβεσης για ορισμένα περιουσιακά στοιχεία παρουσιάζονται παρακάτω:

- Υπολογιστές, λογισμικό και κινητά τηλέφωνα - 50%
- Συσκευές, μηχανήματα και εξοπλισμός - 30% ή 50% (ανάλογα με το αν τα στοιχεία ενεργητικού σχετίζονται με μια αρχική επένδυση)
- Αυτοκίνητα και φορτηγά - 25%
- Οδικά οχήματα (εκτός των αυτοκινήτων) - 10%
- Κτίρια, εργοστάσια, μηχανήματα μετάδοσης, μεταφορείς ηλεκτρικής ενέργειας, γραμμές επικοινωνίας - 4%

- Άλλα - 15% (Stoyanova, 2017).

4.1.3 Φόρος Προστιθέμενης Αξίας

Ο ΦΠΑ επιβάλλεται σε όλα τα πρόσωπα που εκτελούν φορολογητέες συναλλαγές, μεταξύ των οποίων:

- Τα νομικά πρόσωπα
- Τα φυσικά πρόσωπα
- Οι μόνιμοι κάτοικοι
- Οι μη μόνιμοι κάτοικοι

Ένα πρόσωπο υποχρεούται σε καταβολή ΦΠΑ εάν ο φορολογητέος κύκλος εργασιών αυτού του προσώπου για το προηγούμενο έτος υπερβαίνει τις 50.000 (συμπεριλαμβανομένων και των προμηθειών). Επιτρέπεται η εθελούσια εγγραφή στην απόδοση ΦΠΑ ανεξάρτητα από το ποσό του κύκλου εργασιών.

Οι επιχειρηματικές δραστηριότητες που υπόκεινται σε ΦΠΑ είναι:

- Εγχώρια πώληση αγαθών και υπηρεσιών
- Εξ αποστάσεως πωλήσεις αγαθών (π.χ. συναλλαγές ηλεκτρονικού εμπορίου)
- Εισαγωγές
- Η παροχή αγαθών ή υπηρεσιών δωρεάν (διαφημιστικά αγαθά και υπηρεσίες με ασήμαντη αξία δεν φορολογούνται)
- Εξαγωγές (μηδενικού συντελεστή) που πραγματοποιούνται από υποκείμενους στο φόρο. Απόκτηση νέων μέσων μεταφοράς εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Κοντοπούλου, 2011)

Ο κανονικός συντελεστής ΦΠΑ είναι 20%, ενώ για τις ξενοδοχειακές υπηρεσίες είναι 9%. Υπάρχουν ωστόσο και συναλλαγές που απαλλάσσονται από τον ΦΠΑ και οι οποίες αφορούν: τον πολιτισμό, την εκπαίδευση, τη θρησκεία, τον αθλητισμό, την υγειονομική περίθαλψη, την κοινωνική ασφάλιση, τις δραστηριότητες τυχερών παιχνιδιών, τις ταχυδρομικές συναλλαγές, τα αγαθά και τις υπηρεσίες που παρέχονται

από μη επιχειρηματικές οργανώσεις, την εκμίσθωση γης και κατοικιών, την πώληση παλαιών κτιρίων, την πώληση γεωργικών γαιών και δασών και χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές υπηρεσίες (Stoyanova, 2017).

4.1.4 Λοιποί Φόροι

Φόρος Κληρονομιάς

Τα άτομα υπόκεινται σε φόρο κληρονομιάς αν κληρονομήσουν ακίνητα που βρίσκονται στη Βουλγαρία. Ο φόρος κληρονομιάς ισχύει και για τους Βούλγαρους πολίτες που κληρονομούν ακίνητα που βρίσκονται στο εξωτερικό. Ο/Η σύζυγος και οι συγγενείς πρώτου βαθμού, που λαμβάνουν κληρονομιά, δεν υπόκεινται σε φόρο κληρονομιάς. Η φορολογητέα βάση του φόρου κληρονομιάς είναι η αξία του κληρονομούμενου ακινήτου κατά την ημερομηνία αποκάλυψης της κληρονομιάς. Τα χρέη των νεκρών καθώς και τα έξοδα κηδείας μπορεί να μειώσουν τη φορολογητέα βάση.

Οι φόροι κληρονομιάς καθορίζονται από τους δήμους της Βουλγαρίας εντός των ορίων που ορίζει ο νόμος. Τα πρώτα 250.000 λέβα Βουλγαρίας της αξίας του κληρονομούμενου ακινήτου απαλλάσσονται από το φόρο. Για το ακίνητο που αποτιμάται, βάσει της γενικής απαλλαγής ύψους 250.000 λέβα Βουλγαρίας, ισχύουν οι ακόλουθοι συντελεστές φόρου κληρονομιάς: 0,4% - 0,8% επί των κληρονομιών που λαμβάνουν τα αδέρφια και τα παιδιά των αδελφών και 3,3% - 6,6% για τις κληρονομίες που λαμβάνουν οι άλλοι δικαιούχοι (InvestBulgariaAgency, 2018).

Φόρος Δωρεάς

Ο φόρος δωρεάς εισπράττεται για ακίνητα που δωρίζονται ή μεταφέρονται χωρίς αντιπαροχή. Ο/Η σύζυγος και οι συγγενείς πρώτου βαθμού δεν υπόκεινται σε φόρο δωρεάς. Η βάση για τον φόρο δωρεάς είναι η αξία της δωρεάς. Οι δωρεές σε οργανισμούς που πληρούν ορισμένες προϋποθέσεις, όπως είναι οι κοινωνικοί, εκπαιδευτικοί ή πολιτιστικοί οργανισμοί, δεν υπόκεινται σε φόρο δωρεάς.

Όσον αφορά τους φόρους δωρεών, οι συντελεστές καθορίζονται από τους δήμους εντός των ορίων που ορίζει ο νόμος. Τα ποσοστά του φόρου δωρεάς είναι: 0,4% - 0,8% για τις δωρεές που λαμβάνουν τα αδέλφια και τα παιδιά των αδελφών και 3,3% - 6,6% για τις δωρεές που λαμβάνουν άλλοι δικαιούχοι (InvestBulgariaAgency, 2018).

Φόρος ακίνητης περιουσίας

Τα άτομα και οι εταιρείες που κατέχουν ακίνητα υπόκεινται σε φόρο ακίνητης περιουσίας (εξαιρούνται οι αγροτικές και δασικές εκτάσεις). Η φορολογητέα βάση για τον φόρο ακίνητης περιουσίας είναι η αξία του ακινήτου. Οι φόροι ακινήτων καθορίζονται από τους δήμους και μπορεί να κυμαίνονται μεταξύ 0,01% και 0,45% της αξίας του ακινήτου. Αν η φορολογητέα περιουσία είναι η κύρια κατοικία ενός φορολογούμενου που είναι φυσικό πρόσωπο, υπάρχει έκπτωση 50%. Ο φόρος ακίνητης περιουσίας μπορεί να καταβληθεί άμεσα ή σε δύο δόσεις. Εάν καταβληθεί ολόκληρο το ποσό του φόρου πριν το τέλος Απριλίου του αντίστοιχου έτους, εφαρμόζεται έκπτωση 5% (InvestBulgariaAgency, 2018; Ganev, Popova, & Bönke, 2017).

Φόρος μεταβίβασης

Ο φόρος μεταβίβασης ακινήτων εισπράττεται από πωλήσεις και ανταλλαγές ακινήτων. Το ποσοστό καθορίζεται από κάθε δήμο ανάλογα με τον τόπο της ακίνητης περιουσίας, βασίζεται στην αξία του ακινήτου και μπορεί να κυμαίνεται μεταξύ 0,1% και 3%. Δεν επιβάλλεται φόρος αν το ακίνητο αποτελούσε μόνιμη κατοικία του πωλητή κατά τα τελευταία τρία έτη πριν τη συναλλαγή ή στις περιπτώσεις που η διακράτηση του ακινήτου υπερβαίνει τα πέντε έτη. Επιπλέον του φόρου μεταβίβασης ακίνητης περιουσίας, ισχύουν φόροι εγγραφής 0,1% και συμβολαιογραφικά έξοδα. Οι μετοχές, τα ομόλογα και οι λοιποί τίτλοι δεν υπόκεινται σε φόρο μεταβίβασης ακίνητης περιουσίας.

Επίσης επιβάλλεται φόρος 15% σε περιπτώσεις μεταβίβασης κεφαλαίου με επαχθή αιτία, όπως: ηπώληση οχημάτων (ο φόρος δεν επιβάλλεται όταν η χρονική περίοδος κατοχής του οχήματος είναι λιγότερη του έτους), ηπώληση ατομικής

επιχείρησης και η πώληση μεριδίων και μετοχών εμπορικών επιχειρήσεων (InvestBulgariaAgency, 2018).

Ειδικός φόρος κατανάλωσης

Οι ειδικοί φόροι κατανάλωσης επιβάλλονται στα προϊόντα καπνού, στο αλκοόλ, στα αυτοκίνητα πολυτελείας, στο πετρέλαιο και στον ηλεκτρισμό. Από το 2007 και μετά εξαιρέθηκαν του ειδικού φόρου κατανάλωσης ο καφές και τα παράγωγά του (InvestBulgariaAgency, 2018; Ganev, Popova, & Bönke, 2017).

4.2 Το φορολογικό σύστημα της Ισπανίας

Η Ισπανία αποτελεί κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ως εκ τούτου οφείλει να συμμορφώνεται με όλες τις οδηγίες και να ακολουθεί τους κανονισμούς της για τις εμπορικές συνθήκες, τους κανονισμούς εισαγωγών, τους δασμούς, τις γεωργικές συμφωνίες, τις ποσοτώσεις εισαγωγής και άλλες εμπορικές συναλλαγές. Οι εταιρείες που δραστηριοποιούνται στην Ισπανία έχουν πρόσβαση σε μια χωρίς δασμούς αγορά των καταναλωτών, μέσω της ένταξης της χώρας στην ΕΕ και μέσω άλλων συμφωνιών για ελεύθερες συναλλαγές με την Ισλανδία, το Λιχτενστάιν, τη Νορβηγία και την Ελβετία. Το εμπόριο της διέπεται επίσης από τους κανόνες του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ). Η Ισπανία είναι επίσης μέλος του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) (PKFInternational, 2019).

Η Ισπανία είναι ένας δημοφιλής προορισμός για ξένες επενδύσεις. Ο τομέας των υπηρεσιών κυριαρχεί στην οικονομία, με το λιανικό εμπόριο, τον τουρισμό, τις τράπεζες και τις τηλεπικοινωνίες να αντιπροσωπεύουν σημαντικό μέρος των οικονομικών της δραστηριοτήτων. Η τουριστική βιομηχανία είναι ιδιαίτερα σημαντική και η Ισπανία είναι ένας από τους πιο δημοφιλείς τουριστικούς προορισμούς στον κόσμο. Η πιο εξέχουσα μεταποιητική της βιομηχανία είναι η παραγωγή οχημάτων. Το μεγαλύτερο μέρος του ισπανικού εμπορίου είναι με την ΕΕ (Deloitte, 2018).

Η Ισπανία έχει ελευθερώσει τους κανόνες ξένων επενδύσεων για την προσέλκυση ξένων κεφαλαίων και την εναρμόνιση των εσωτερικών κανόνων με τις αρχές της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ). Η ισπανική κυβέρνηση προστατεύει τους στρατηγικούς τομείς της οικονομίας και η ειδική βιομηχανική νομοθεσία περιορίζει τις ξένες επενδύσεις στους ακόλουθους τομείς: αερομεταφορές, τομείς που σχετίζονται με πρώτες ύλες στρατηγικού ενδιαφέροντος, ιδιωτική ασφάλεια και τηλεόραση, βιομηχανίες που συνδέονται με τη μεταποίηση, εμπορία ή διανομή όπλων και εκρηκτικών, και δραστηριότητες που σχετίζονται με την εθνική ασφάλεια. Επιπλέον, ειδικοί κανόνες διέπουν τις επενδύσεις σε ορισμένους τομείς (π.χ. φαρμακευτικά προϊόντα και ορυχεία) (Albareda&Boté, 2016).

4.2.1 Φορολογία Εισοδήματος Φυσικών προσώπων

Τα φυσικά πρόσωπα που κατοικούν στην Ισπανία υπόκεινται σε φόρους, συμπεριλαμβανομένου του φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων, του φόρου ακίνητης περιουσίας, του φόρου κληρονομιών και των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης. Ένα άτομο θεωρείται ως φορολογικός κάτοικος εάν: 1) διαμένει στην Ισπανία για περισσότερες από 183 ημέρες ανά ημερολογιακό έτος, ή 2) η Ισπανία είναι το κύριο κέντρο ή η επιχειρηματική βάση του φορολογούμενου ή ο τόπος στον οποίο βρίσκονται οι επαγγελματικές του δραστηριότητες ή τα οικονομικά συμφέροντά του, είτε άμεσα είτε έμμεσα. Εκτός αν αποδεικνύεται άλλως, ένα άτομο θεωρείται Ισπανός κάτοικος εάν ο/η σύζυγός του και τα συντηρούμενα τέκνα του διαμένουν στην Ισπανία (PKFInternational, 2019).

Οι φορολογικοί κάτοικοι της Ισπανίας υπόκεινται σε φόρο εισοδήματος για το παγκόσμιο τους εισόδημα, ενώ οι μη μόνιμοι κάτοικοι υπόκεινται σε φόρο μόνο για το ισπανικό εισόδημα που αποκτούν. Σύμφωνα με τις περισσότερες φορολογικές συνθήκες της Ισπανίας, ένας αλλοδαπός που εργάζεται στην Ισπανία για λιγότερο από 183 ημέρες απαλλάσσεται από τον ισπανικό φόρο επί των εισοδημάτων του από την εργασία, υπό την προϋπόθεση ότι ο μισθός ή οι μισθοί πληρώνονται από και καταλογίζονται σε εργοδότη που κατοικεί εκτός Ισπανίας. Ένα άτομο μη μόνιμος κάτοικος, που είναι κάτοικος κράτους μέλους της ΕΕ, μπορεί να επιλέξει να υπαχθεί στον ισπανικό φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων εάν το άτομο μπορεί να αποδείξει ότι η συνήθης διαμονή του βρίσκεται σε άλλο κράτος μέλος της ΕΕ και ότι το 75% τουλάχιστον του συνολικού του εισοδήματος κατά τη διάρκεια του έτους ελήφθη ως μισθός ή επιχειρηματικό εισόδημα στην Ισπανία (PKFInternational, 2019).

Οι φορολογικοί κάτοικοι της Ισπανίας υποχρεούνται να υποβάλουν φορολογική δήλωση και να καταβάλουν φόρο εισοδήματος επί του παγκόσμιου εισοδήματός τους εάν:

- το ετήσιο εισόδημά τους από την απασχόληση υπερβαίνει τα € 22.000
- είναι αυτοαπασχολούμενοι ή έχουν τη δική τους επιχείρηση
- λαμβάνουν έσοδα από ενοίκια άνω των 1.000 € ετησίως

- έχουν έσοδα κεφαλαίου και αποταμιεύσεις άνω των € 1.600 ετησίως
- είναι το πρώτο έτος που δηλώνουν φορολογική κατοικία στην Ισπανία(Deloitte, 2018)

Οι μη μόνιμοι κάτοικοι φορολογούνται μόνο για τα εισοδήματα που αποκτούν στην Ισπανία με κατ' αποκοπήν συντελεστές χωρίς δικαιώματα ή εκπτώσεις. Ο γενικός συντελεστής φόρου εισοδήματος για μη μόνιμους κατοίκους είναι 24% ή 19% εάν είναι πολίτης κράτους της ΕΕ / ΕΟΧ(Deloitte, 2018).

Όταν ο εργαζόμενος λαμβάνει εισόδημα από δύο πηγές, το κατώτατο όριο εισοδήματος από την απασχόληση για υποβολή φορολογικής δήλωσης είναι 12.000 ευρώ (με την προϋπόθεση, μεταξύ άλλων απαιτήσεων, το εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες που προέρχεται από τη δεύτερη ή τις μετέπειτα πηγές απασχόλησης να υπερβαίνει τα 1.500 ευρώ). Επίσης, τα παντρεμένα ζευγάρια μπορούν να επιλέξουν να καταθέσουν από κοινού ή ξεχωριστά φορολογική δήλωση (Albareda&Boté, 2016).

Τα λοιπά έσοδα που υπόκεινται σε φόρους για τους μη μόνιμους κατοίκους είναι τα εξής:

- Τα κεφαλαιακά κέρδη που προέρχονται από μεταβιβαζόμενα περιουσιακά στοιχεία και φορολογούνται με συντελεστή 19%.
- Οι επενδυτικοί τόκοι και τα μερίσματα που φορολογούνται με συντελεστή 19%(συνήθως είναι χαμηλότεροι λόγω συμφωνιών περί αποφυγής διπλής φορολογίας). Οι πολίτες της ΕΕ απαλλάσσονται από το φόρο επιτοκίου.
- Τα δικαιώματα που φορολογούνται με συντελεστή 24%.
- Οι συντάξεις που φορολογούνται προοδευτικά από 8% έως 40% (Albareda&Boté, 2016).

Με άλλα λόγια, τα περιουσιακά οφέλη σε μετρητά ή είδος αποτελούν έσοδα από την απασχόληση. Επίσης εάν κάποιος είναι μη μόνιμος κάτοικος και είναι κύριος ακινήτου στην Ισπανία, ανεξάρτητα από το αν το μισθώνει ή όχι, θα πρέπει να υποβάλει φορολογική δήλωση και να καταβάλει ισπανικούς φόρους ακίνητης περιουσίας για τους μη κάτοικους (ή «τεκμαρτό» φόρο εισοδήματος επί της ιδιοκτησίας του) καθώς και τοπικούς ισπανικούς φόρους ιδιοκτησίας (PKFInternational, 2019).

Οι φόροι εισοδήματος φυσικών προσώπων στην Ισπανία κατανέμονται μεταξύ του κράτους και κάθε περιοχής/επικράτειας και ενώ το κράτος έχει μειώσει τους φόρους και έχει απλουστεύσει τις ζώνες φόρου εισοδήματος, αυτό δεν συμβαίνει σε ολόκληρη την Ισπανία. Κάθε περιοχή ορίζει τα δικά της ισπανικά φορολογικά σύνολα και τα ποσοστά του φόρου εισοδήματος, οπότε το πόσο του φόρου εισοδήματος που κάθε φυσικό πρόσωπο πληρώνει εξαρτάται από το πού κατοικεί (PKFInternational, 2019).

Οι κυρώσεις απόκρυψης εισοδήματος κυμαίνονται από 50% έως 150% της μη καταβληθείσας φορολογικής υποχρέωσης. Επίσης επιβάλλονται τόκοι υπερημερίας. Για την καθυστέρηση πληρωμής του οφειλόμενου φόρου επιβάλλονται πρόσθετες προσαυξήσεις, κυμαινόμενες από 5% έως 20%, όταν η πληρωμή πραγματοποιείται οικειοθελώς από τον φορολογούμενο χωρίς έρευνα των φορολογικών αρχών. Στην περίπτωση αυτή, οι τόκοι υπερημερίας επιβάλλονται μόνο εάν η καθυστέρηση υπερβεί το ένα έτος (PKFInternational, 2019).

Παρόλο που οι φορολογικοί συντελεστές στην Ισπανία δεν είναι ομοιόμορφοι σε όλη τη χώρα, για λόγους απλούστευσης παρακάτω παρουσιάζονται οι ισχύοντες βασικοί φορολογικοί συντελεστές που εφαρμόζονται στα έσοδα από την απασχόληση. Στην πραγματικότητα, ο συνολικός φόρος εισοδήματος είναι ένας υπολογισμός των γενικών φορολογικών συντελεστών του κράτους συν τους αντίστοιχους περιφερειακούς φορολογικούς συντελεστές. Οι ισχύοντες γενικοί φορολογικοί συντελεστές της Ισπανίας έχουν ως εξής:

- Μέχρι 12.450 €: 19%
- Από 12.450€ -20.200 €: 24%
- Από 20.200€ -35.200€: 30%
- Από 35.200€ -60.000€: 37%
- Περισσότερο από € 60.000€: 45%(Deloitte, 2018)

Όλοι οι επιχειρηματίες και αυτοαπασχολούμενοι υποχρεούνται να υποβάλλουν τριμηνιαίες δηλώσεις και να πληρώσουν τις προκαταβολές του φόρου εισοδήματος μέχρι 20 Απριλίου, 20 Ιουλίου και 20 Οκτωβρίου του τρέχοντος έτους και μέχρι 30 Ιανουαρίου του επόμενου έτους την τελική τους υποχρέωση του φόρου εισοδήματος για το τρέχον έτος. Τέλος, όλοι οι μόνιμοι υπάλληλοι και οι αυτοαπασχολούμενοι πρέπει να εγγραφούν

και να καταβάλλουν μηνιαίες εισφορές στο ισπανικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης. Το γενικό ποσοστό των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης του εργαζόμενου είναι 6,35% και η εργοδοτική εισφορά είναι 30,15%(Deloitte, 2018).

4.2.2 Φορολογία Εισοδήματος Νομικών Προσώπων

Οι εταιρείες που είναι εγκατεστημένες στην Ισπανία υπόκεινται σε φόρο εταιρειών για όλες τις πηγές εσόδων και κεφαλαιουχικών κερδών, όπου και αν αυτά προκύπτουν. Μια εταιρεία αντιμετωπίζεται ως ημεδαπή εάν είναι εγκατεστημένη στην Ισπανία, έχει την έδρα της στην Ισπανία ή η πραγματική της διαχείριση βρίσκεται στην Ισπανία. Μια μη ημεδαπή εταιρία φορολογείται για το εισόδημα και τα κέρδη του υποκαταστήματος που ασκεί εμπορική δραστηριότητα στην Ισπανία. Τα κέρδη από εμπορικές συναλλαγές, τα λοιπά έσοδα και τα κέρδη κεφαλαίου υπόκεινται σε φόρο εταιρειών με συντελεστή 25%. Οι ειδικοί φορολογικοί συντελεστές είναι χρεωστικοί: α) για τα επενδυτικά κεφάλαια χαρτοφυλακίου (1%), β) για εταιρείες αμοιβαίων ασφαλιστικών εταιρειών (25%), γ) για συνεταιρισμούς (εκτός από κεφαλαιουχικά κέρδη) (20%) και για μη κερδοσκοπικά ιδρύματα (10%). Για τις εταιρείες που δημιουργήθηκαν μετά την 1η Ιανουαρίου 2015, ο εφαρμοστέος φορολογικός συντελεστής για την πρώτη κερδοφόρα περίοδο και τις ακόλουθες είναι 15%(Deloitte, 2018).

Το ισπανικό φορολογικό έτος είναι το ημερολογιακό έτος, αλλά οι εταιρείες μπορούν να καθιερώσουν διαφορετικό φορολογικό έτος. Η βασική προϋπόθεση είναι ότι το φορολογικό έτος δεν πρέπει να υπερβαίνει τους δώδεκα μήνες. Ο φόρος των εταιρειών θα πρέπει να πληρωθεί μέσα σε διάστημα 6 μηνών και 25 ημερών από το τέλος του οικονομικού έτους (στις 25 Ιουλίου 2018, για παράδειγμα, για το έτος που έληξε στις 31 Δεκεμβρίου 2017). Η φορολογική δήλωση πρέπει να κατατεθεί μέχρι την ίδια ημερομηνία.

Υπάρχουν **δύο** συστήματα προκαταβολών:

1. Οι πληρωμές υπολογίζονται ως ποσοστό 18% επί της φορολογικής υποχρέωσης του προηγούμενου έτους. Οι πληρωμές πρέπει να καταβληθούν στις 20 Απριλίου, 20 Οκτωβρίου και 20 Δεκεμβρίου.
2. Οι πληρωμές βασίζονται στο προβλεπόμενο φορολογητέο εισόδημα της περιόδου ως εξής: α) το γενικό ποσοστό για τις επιχειρήσεις με ετήσιο κύκλο εργασιών μικρότερο από 10 εκατομμύρια ευρώ είναι 17%, β) για τις επιχειρήσεις με ετήσιο κύκλο εργασιών άνω των 10 εκατομμυρίων ευρώ, το γενικό ποσοστό είναι 24% και γ) για εταιρείες με ετήσιο κύκλο εργασιών άνω των 20 εκατ. ευρώ, η ελάχιστη πληρωμή είναι το 23% του λογιστικού αποτελέσματος μετά από φόρους, μείον τις προκαταβολές της περιόδου. Οι πληρωμές που οφείλονται πρέπει να καταβληθούν στις: 1) 20 Απριλίου: Φορολογητέο εισόδημα της περιόδου Ιανουαρίου-Μαρτίου μείον παρακρατήσεις, 2) 20 Οκτωβρίου: Φορολογητέο εισόδημα για την περίοδο Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου μείον τις κρατήσεις και την προκαταβολή της 20ής Απριλίου, 3) 20 Δεκεμβρίου: Φορολογητέο εισόδημα για την περίοδο Ιανουαρίου-Νοεμβρίου μείον τις κρατήσεις και προκαταβολές των 20 Απριλίου και 20 Οκτωβρίου (PKF International, 2019).

Το δεύτερο σύστημα είναι υποχρεωτικό για τις εταιρείες των οποίων ο ετήσιος κύκλος εργασιών υπερβαίνει τα 6.010.121 ευρώ.

Όσον αφορά τα κεφαλαιακά κέρδη, αυτά φορολογούνται ως τακτικό εισόδημα. Τα κεφαλαιουχικά κέρδη από αλλοδαπές πηγές υπόκεινται πλήρως στον ισπανικό φόρο εισοδήματος εταιρειών με πίστωση για τους οφειλόμενους αλλοδαπούς φόρους, αν και τα κέρδη αυτά μπορούν να απαλλαγούν από τους φόρους, σύμφωνα με τους όρους της εκάστοτε σύμβασης για την αποφυγή της διπλής φορολογίας.

Τα κέρδη από εμπορικές συναλλαγές υπολογίζονται για φορολογικούς σκοπούς σύμφωνα με τους οικονομικούς λογαριασμούς αλλά προσαρμόζονται με βάση τις αποσβέσεις, που μπορούν να αφαιρεθούν με τη μέθοδο της σταθερής απόσβεσης (σε περίπτωση νέων ενσωμάτων παγίων με διάρκεια μεγαλύτερη των τριών ετών) ή σε ατομική βάση (εάν εγκριθούν από τις φορολογικές αρχές) (PKF International, 2019).

Το Υπουργείο Οικονομικών εκδίδει κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τους μέγιστους συντελεστές ως εξής:

Πίνακας 1: Συντελεστές Απόσβεσης Ισπανίας

Περιουσιακό Στοιχείο-Κεφάλαιο	Ποσοστό (%)
Οχήματα με κινητήρα	16
Εξοπλισμός γραφείου	10
Βιομηχανικά κτίρια και ξενοδοχεία	3
Κτίρια γραφείων και καταστημάτων	2
Μηχανήματα	12
Εξοπλισμός ηλεκτρονικών υπολογιστών	25
Λογισμικό	33

Πηγή: PKFInternational, 2019

Η γη δεν μπορεί να αποσβεστεί.

4.2.3 Φόρος Προστιθέμενης Αξίας

Ο ΦΠΑ εισπράττεται για την παροχή φορολογητέων αγαθών και υπηρεσιών. Ο ισχύον κανονικός συντελεστής ΦΠΑ είναι 21%. Υπάρχει μειωμένος συντελεστής 10% ο οποίος αφορά κυρίως τρόφιμα, νερό, φάρμακα, ξενοδοχεία, εστιατόρια, εσωτερικές μετακινήσεις κ.α. και εξαιρετικά μειωμένος συντελεστής 4% για ορισμένα βασικά αγαθά και υπηρεσίες, όπως ψωμί, αλεύρι, γάλα, τυρί, αυγά, φρούτα, λαχανικά, βιβλία και περιοδικά. Υπάρχει επίσης μηδενικός συντελεστής για τις εξαγωγές και τις διεθνείς υπηρεσίες που παρέχονται σε χώρες της ΕΕ και εκτός ΕΕ(Deloitte, 2018).

Γενικότερα εκτός από τον Φόρο Προστιθέμενης αξίας υπάρχουν και κάποιοι συναφείς φόροι κα δασμοί που επιβάλλονται όπως οι εισαγωγικοί δασμοί τα διάφορα τέλη

χαρτοσήμου, οι ειδικοί φόροι κατανάλωσης στα αλκοολούχα ποτά, στη μύρα, το κρασί στα καπνοβιομηχανικά προϊόντα καπνού κ.α. Οι επιχειρήσεις είναι υποχρεωμένες να καταθέτουν τις δηλώσεις τους κάθε τρεις μήνες μέχρι τις 20 του επόμενου μήνα, από τη λήξη του τριμήνου ενώ οι επιχειρήσεις με τζίρο μεγαλύτερο από 6.000.000 € το χρόνο, είναι υποχρεωμένες να καταθέτουν τις δηλώσεις ΦΠΑ κάθε μήνα(Deloitte, 2018).

4.2.4 Λοιποί Φόροι

Στους λοιπούς φόρους συγκαταλέγονται οι τοπικοί φόροι (για πρόσωπα και επιχειρήσεις) που περιλαμβάνουν: φόρο μεταβίβασης, φόρο οικονομικής δραστηριότητας (εμπορικές άδειες), φόρο ακίνητης περιουσίας, φόρος επί της αύξησης της αξίας της αστικής γης, φόρο επί των οχημάτων, φόρο κατασκευής, χωροταξική άδεια και άνοιγμα αδειών για κάθε επαγγελματικό χώρο (Albareda&Boté, 2016).

Φόρος μεταβίβασης κινητής και ακίνητης περιουσίας

Η μεταβίβαση ακίνητης περιουσίας υπόκειται γενικά στον ΦΠΑ με ποσοστό 21%. Αυτό μειώνεται στο 10% για τα ιδιωτικά ακίνητα και στο 4% στην περίπτωση ορισμένων κατοικιών. Εάν ο εκχωρητής δεν ανήκει στο σύστημα ΦΠΑ, εφαρμόζεται φόρος μεταβίβασης 6%. Φόρος μεταβίβασης καταβάλλεται επίσης για τη μεταβίβαση της κινητής περιουσίας. Το ποσοστό είναι 4% της αξίας. Οι ισπανικές αυτόνομες περιοχές μπορούν να τροποποιήσουν τον συντελεστή μεταβίβασης και να καθορίσουν τα δικά τους ποσοστά (π.χ. ο φορολογικός συντελεστής για τις ακίνητες περιουσίες είναι 10% στην Καταλονία και 6% στη Μαδρίτη).

Οι φορολογικοί κάτοικοι της Ισπανίας, ως τις 31 Δεκεμβρίου 2017, είχαν την υποχρέωση να καταβάλλουν φόρο περιουσίας για όλα τα περιουσιακά τους στοιχεία παγκοσμίως. Ωστόσο, από την 1η Ιανουαρίου 2018 ο φόρος αυτός καταργήθηκε, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δε θα μπορούσε να επαναφερθεί από τις ισπανικές φορολογικές αρχές στο μέλλον (Albareda&Boté, 2016).

Φόρος κληρονομιάς και δωρεάς

Ο φόρος κληρονομιάς εισπράττεται από τον αποδέκτη της περιουσίας που αποκτά κάποιο περιουσιακό στοιχείολόγω δωρεάς ή πράξης κληρονομιάς. Ο συντελεστής φόρου κληρονομιάς και δωρεάς επιβάλλεται σε όλους τους κληρονόμους, τους δικαιούχους και τους αποδέκτες της ισπανικής ιθαγένειας, καθώς και τους μη κατοίκους που λαμβάνουν περιουσιακά στοιχεία (π.χ. ακίνητα) που βρίσκονται στην Ισπανία, με επιτόκια που κυμαίνονται από 7.65% έως 34% (όταν η σχετική περιοχή δεν έχει καθορίσει δικά της ποσοστά) από πατέρα σε παιδί (πρώτου βαθμού συγγένειας) και αυξημένα ποσοστά σε άλλες περιπτώσεις. Ωστόσο, οι αυτόνομες περιφέρειες της Ισπανίας έχουν την εξουσία να αυξάνουν ή να μειώνουν τη φορολογική επιβάρυνση. Το επιτόκιο καθορίζεται με βάση τη συνολική αξία των περιουσιακών στοιχείων που προσφέρονται σε κάθε δικαιούχο (Albareda&Boté, 2016).

Φόρος ακίνητης περιουσίας

Η κυβέρνηση της Ισπανίας εισπράττει κάθε χρόνο καθαρό φόρο περιουσίας σε ποσοστό που κυμαίνεται γενικά από 0,2% έως και 2,5% της αξίας του ακινήτου που ανήκει στον φορολογούμενο. Ωστόσο, το ποσοστό αυτό εξαρτάται από τις αυτόνομες περιφέρειες της Ισπανίας, οι οποίες μπορούν να καθορίσουν διαφορετικούς φορολογικούς συντελεστές και μειώσεις. Για παράδειγμα ο φόρος ακίνητης περιουσίας δεν εφαρμόζεται στη Μαδρίτη (Albareda&Boté, 2016).

4.3 Το φορολογικό σύστημα της Ελλάδας

Οι ελληνικές κυβερνήσεις στο παρελθόν ακολουθούσαν επεκτατική δημοσιονομική πολιτική για πολλά χρόνια. Οι κυβερνητικές δαπάνες παρέμεναν σε υψηλά επίπεδα, τα χρόνια ελλείμματα του προϋπολογισμού συνεχίζονταν, η είσπραξη φόρων ήταν αποδυναμωμένη και το δημόσιο χρέος υπερέβαινε το μέγεθος της οικονομίας. Η παγκόσμια οικονομική κρίση που ξεκίνησε το 2008 έδειξε τις διαρθρωτικές αδυναμίες της ελληνικής οικονομίας. Μετά την έκρηξη της κρίσης χρέους, η Ελλάδα ξεκίνησε ένα πρόγραμμα προσαρμογής, με στόχο την αντιμετώπιση των δημοσιονομικών της ανισορροπιών. Ως αποτέλεσμα αυτής της προσπάθειας, η Ελλάδα γνώρισε τη μεγαλύτερη δημοσιονομική εξυγίανση μεταξύ όλων των χωρών της ευρωζώνης. Δεδομένης της κατάστασης της πραγματικής οικονομίας, η δημοσιονομική εξυγίανση για την αποκατάσταση των δημόσιων οικονομικών βασίστηκε στη μείωση των δημόσιων δαπανών και στην αύξηση της φορολογίας (Κοντοπούλου, 2011).

4.3.1 Φορολογία Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων

Η φορολογία εισοδήματος των φυσικών προσώπων στην Ελλάδα ρυθμίζεται από τον Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (ΚΦΕ) (Ν.2238/1994), όπως αυτός ισχύει μετά από τροποποιήσεις και εγκυκλίους, που έχουν εκδοθεί από την έναρξη της εφαρμογής του μέχρι σήμερα. Ως φορολογητέο εισόδημα νοείται το καθαρό εισόδημα που αποκτούν παγκοσμίως οι φορολογικοί κάτοικοι της Ελλάδας, καθώς και το καθαρό εισόδημα που αποκτούν στην Ελλάδα οι φορολογούμενοι που δεν είναι φορολογικοί/μόνιμοι κάτοικοι της χώρας. Ένα άτομο θεωρείται φορολογικός κάτοικος στην Ελλάδα εάν είναι παρόν για περισσότερες από 183 ημέρες εντός οποιασδήποτε δωδεκάμηνης περιόδου ή εάν το κέντρο ζωτικών συμφερόντων του βρίσκεται στην Ελλάδα. Ο νέος νόμος τροποποιεί την έννοια του «κέντρου ζωτικών συμφερόντων» και τον χαρακτηρίζει ως τον τόπο όπου το άτομο έχει τους προσωπικούς, οικονομικούς και κοινωνικούς του δεσμούς (IMF, 2017).

Ο ΚΦΕ κάνει διάκριση μεταξύ τεσσάρων κατηγοριών εισοδημάτων που φορολογούνται με διαφορετικό τρόπο: α) εισόδημα από μισθωτή εργασία και συντάξεις,

β) εισόδημα από επιχειρηματική δραστηριότητα, γ) εισόδημα από κεφάλαιο και δ) εισόδημα από υπεραξία μεταβίβασης κεφαλαίου.

Για τα εισοδήματα από μισθούς και συντάξεις εφαρμόζεται προοδευτική κλίμακα με 4 οριακούς φορολογικούς συντελεστές, όπως φαίνεται και στον ακόλουθο πίνακα (πίνακας 2).

Πίνακας 2: Κλίμακα φορολογίας εισοδημάτων φυσικών προσώπων 2017-18

Κλιμάκιο εισοδήματος (€)	Φορολογικός συντελεστής (%)	Φόρος κλίμακας	Σύνολο φορολογητέου εισοδήματος (€)	Σύνολο φόρου (€)	Μέσος φορολογικός συντελεστής (% στο ανώτατο εισόδημα της κλίμακας*
≤20.000	22	4.400	20.000	4.400	13
20.001-30.000	29	2.900	30.000	7.300	18
30.001-40.000	37	3.700	40.000	11.000	24
>40.000	45				

Πηγή: Ν. 4387/2016

*Υπολογίζεται ως το ποσό του φόρου ως προς το φορολογητέο εισόδημα, συμπεριλαμβανομένης της έκπτωσης φόρου για φορολογούμενο χωρίς παιδιά

Όπως καθίσταται φανερό από τον παραπάνω πίνακα για τα εισοδήματα από μισθούς, συντάξεις, ατομικές επιχειρήσεις και αγροτικές δραστηριότητες γίνεται εφαρμογή της φορολογικής κλίμακας με συντελεστές 22% - 45%. Στην κλίμακα αυτή, ο κατώτατος συντελεστής φόρου ανέρχεται στο 22% και επιβάλλεται μέχρι το επίπεδο ετήσιου εισοδήματος των 20.000 ευρώ. Πάνω από το επίπεδο ετήσιου εισοδήματος των 20.000 ευρώ και μέχρι τα 30.000 ευρώ επιβάλλεται συντελεστής φόρου 29%, ενώ πάνω από τα 30.000 και μέχρι τα 40.000 ευρώ εφαρμόζεται συντελεστής φόρου 37%. Για το τμήμα του ετήσιου εισοδήματος άνω των 40.000 ευρώ προβλέπεται συντελεστής φόρου 45% (IOBE, 2018).

Τα εισοδήματα από μισθούς, συντάξεις και αγροτικές δραστηριότητες μειώνονται κατά 1.900-2.100 ευρώ εξαιτίας της έκπτωσης φόρου που προβλέπεται σε αυτά: 1.900 ευρώ για φορολογούμενους χωρίς προστατευόμενα τέκνα, 1.950 ευρώ για φορολογούμενους με 1 προστατευόμενο τέκνο, 2.000 ευρώ για φορολογούμενους με 2 προστατευόμενα τέκνα και 2.100 ευρώ για φορολογούμενους με 3 ή περισσότερα

προστατευόμενα τέκνα και ετήσιο εισόδημα μέχρι 20.000 ευρώ. Για όσους από τους μισθωτούς, συνταξιούχους και κατ' επάγγελμα αγρότες έχουν ετήσιο εισόδημα άνω των 20.000 ευρώ, η ισχύουσα κατά περίπτωση έκπτωση φόρου (των 1.900-2.100 ευρώ) μειώνεται κατά 1% του πέραν των 20.000 ευρώ τμήματος του ετήσιου εισοδήματος. Για τα εισοδήματα από ατομικές επιχειρήσεις δεν προβλέπεται έκπτωση φόρου (IOBE, 2018).

Η έκπτωση φόρου στα παραπάνω εισοδήματα γίνεται υπό προϋποθέσεις. Κάθε μισθωτός, συνταξιούχος και κατ' επάγγελμα αγρότης, για να δικαιούται έκπτωση φόρου, θα πρέπει κατά τη διάρκεια του έτους για το οποίο φορολογείται να έχει πραγματοποιήσει με ηλεκτρονικά μέσα πληρωμής δαπάνες για αγορές αγαθών ή παροχή υπηρεσιών συνολικού ύψους ίσου με ποσοστό: 10% του ετήσιου εισοδήματός του, πραγματικού ή τεκμαρτού, εφόσον το εισόδημα αυτό ανέρχεται έως 10.000 ευρώ, 10% επί των πρώτων 10.000 ευρώ και 15% επί του υπερβάλλοντος ποσού, εφόσον το ετήσιο -πραγματικό ή τεκμαρτό- εισόδημά του ανέρχεται σε 10.001 έως και 30.000 ευρώ και 10% επί των πρώτων 10.000 ευρώ, 15% επί των επόμενων 20.000 ευρώ και 20% επί του υπερβάλλοντος ποσού, εφόσον το ετήσιο -πραγματικό ή τεκμαρτό- εισόδημά του ξεπερνά τις 30.000 ευρώ. Στην περίπτωση που ο φορολογούμενος δεν κατάφερε να καλύψει το απαιτούμενο ποσό δαπάνης με ηλεκτρονικές πληρωμές, το «ακάλυπτο» ποσό φορολογείται με 22%. Από την υποχρέωση να έχουν πραγματοποιήσει δαπάνες με ηλεκτρονικά μέσα πληρωμής που κατοχυρώνουν την έκπτωση φόρου, εξαιρούνται οι μισθωτοί, οι συνταξιούχοι και οι κατ' επάγγελμα αγρότες φορολογούμενοι 70 ετών και άνω, τα άτομα με ποσοστό αναπηρίας 80% και άνω, όσοι βρίσκονται σε δικαστική συμπαράσταση και οι φορολογικοί κάτοικοι της Ε.Ε. ή του ΕΟΧ που υποχρεούνται σε υποβολή δήλωσης στην Ελλάδα και φορολογούνται με την κλίμακα από μισθωτή εργασία και συντάξεις (IOBE, 2018).

Για όσους αποκτούν (και) εισοδήματα από ακίνητα η φορολόγησή τους γίνεται βάσει αυτοτελούς κλίμακας φορολογίας, με συντελεστές από 15% έως 45%. Με άλλα λόγια, εφαρμόζεται αυτοτελής φορολόγηση των εισοδημάτων από την εκμετάλλευση ακίνητης περιουσίας με κλίμακα στην οποία ισχύουν συντελεστές φόρου: α) 15% μέχρι το επίπεδο ετήσιου εισοδήματος 12.000 ευρώ, β) 35% στο τμήμα ετήσιου εισοδήματος από τα 12.001 έως τα 35.000 ευρώ και γ) 45% στο τμήμα ετήσιου εισοδήματος πάνω από τα 35.000 ευρώ (IOBE, 2018).

Ταυτόχρονα με το φόρο οι παραπάνω φορολογούμενοι υποχρεούνται να καταβάλουν και ειδική εισφορά αλληλεγγύης με συντελεστές από 2,2% έως 10%, σε ετήσια εισοδήματα άνω των 12.000 ευρώ: Στους έχοντες -πραγματικά ή τεκμαρτά- ετήσια εισοδήματα άνω των 12.000 ευρώ, αθροιστικά απ' όλες τις πηγές, θα επιβάλλεται ειδική εισφορά αλληλεγγύης που θα υπολογίζεται κλιμακωτά, ως εξής:

- 0% στο τμήμα ετήσιου εισοδήματος μέχρι τα 12.000 ευρώ
- 2,2% στο τμήμα ετήσιου εισοδήματος από τα 12.001 έως τα 20.000 ευρώ
- 5% στο τμήμα ετήσιου εισοδήματος από 20.001 ως 30.000 ευρώ
- 6,5% στο τμήμα ετήσιου εισοδήματος από 30.001 ως 40.000 ευρώ
- 7,5% στο τμήμα ετήσιου εισοδήματος από 40.001 ως και 65.000 ευρώ
- 9% στο τμήμα ετήσιου εισοδήματος από 65.001 ως και 220.000 ευρώ και
- 10% στο τμήμα ετήσιου εισοδήματος πάνω από τα 220.000 ευρώ (ΙΟΒΕ, 2018).

Το τεκμαρτό εισόδημα που λαμβάνεται υπόψιν για την επιβολή της ειδικής εισφοράς αλληλεγγύης προσδιορίζεται από το άθροισμα των τεκμηρίων διαβίωσης των αντικειμενικών δαπανών διαβίωσης του άρθρου 31 του ΚΦΕ και των τεκμηρίων απόκτησης περιουσιακών στοιχείων (άρθρο 32 του ΚΦΕ). Για τους συνταξιούχους ηλικίας άνω των 65 ετών, το τεκμαρτό εισόδημα μειώνεται κατά 30% κατά τον υπολογισμό της ειδικής εισφοράς αλληλεγγύης.

Περαιτέρω επιβάλλεται προκαταβολή φόρου εισοδήματος έναντι του επόμενου έτους με συντελεστή 100% επί του κυρίου φόρου εισοδήματος, σε όσους δηλώνουν εισοδήματα από επιχειρηματικές ή και αγροτικές δραστηριότητες, καθώς επίσης και σε όσους φορολογούνται με βάση όχι τα δηλωθέντα εισοδήματά τους, αλλά με βάση τα τεκμήρια διαβίωσης και απόκτησης περιουσιακών στοιχείων (IMF, 2017).

Τέλος, επιβάλλεται τέλος επιτηδεύματος από 400 έως 650 ευρώ σε κάθε φορολογούμενο που ασκεί επιχειρηματική δραστηριότητα. Οι φορολογούμενοι που ασκούν ατομικά επιχειρηματικές δραστηριότητες (εμπορικές επιχειρήσεις, επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών ή ελευθέρια επαγγέλματα) πρέπει να πληρώσουν ετήσιο τέλος επιτηδεύματος, το οποίο ανέρχεται σε 650 ευρώ και σε επιπλέον 600 ευρώ, για κάθε υποκατάστημα. Από την επιβολή τέλους επιτηδεύματος εξαιρούνται: α) τα πρόσωπα που

ασκούν ατομική εμπορική επιχείρηση ή ελεύθερο επάγγελμα και παρουσιάζουν αναπηρία ίση ή μεγαλύτερη του 80%, β) οι εμπορικές επιχειρήσεις και ελεύθεροι επαγγελματίες που ασκούν τη δραστηριότητά τους σε χωριά με πληθυσμό έως 500 κατοίκους και σε νησιά κάτω από 3.100 κατοίκους (εκτός εάν πρόκειται για τουριστικούς τόπους) και γ) οι ατομικές εμπορικές επιχειρήσεις και η ατομική άσκηση ελεύθερου επαγγέλματος, εφόσον δεν έχουν παρέλθει 5 έτη από την πρώτη έναρξη εργασιών, καθώς και οι περιπτώσεις ατομικών επιχειρήσεων εφόσον για τον επιτηδευματία υπολείπονται 3 έτη από το έτος της συνταξιοδότησής του. Ως έτος συνταξιοδότησης νοείται το 65ο έτος της ηλικίας(IM8F, 2017).

Εισφορές Κοινωνικής Ασφάλισης

Όλοι οι μισθοί υπόκεινται σε κρατήσεις κοινωνικής ασφάλισης. Υπάρχουν πολυάριθμα ιδρύματα κοινωνικής ασφάλισης, κάθε ένα από τα οποία είναι υπεύθυνο για μια διαφορετική επαγγελματική ειδικότητα. Συνολικά οι ασφαλιστικές εισφορές, εφόσον προβλέπεται και επικουρική σύνταξη, ξεπερνούν το 41% των ακαθάριστων αποδοχών των μισθωτών, με συμμετοχή κατά 16% του ασφαλισμένου και 25,06% του εργοδότη. Το συνολικό ποσοστό αυξάνεται στην περίπτωση ασφάλισης επαγγελματικού κινδύνου ή βαρέων και ανθυγιεινών επαγγελμάτων κατά περίπου 6 ποσοστιαίες μονάδες. Όλα τα ποσοστά υπολογίζονται επί του ακαθάριστου μισθού με προκαθορισμένο όριο εκπτώσεων(IMF, 2017).

4.3.2 Φορολογία Εισοδήματος Νομικών Προσώπων

Μια επιχείρηση θεωρείται μόνιμα εγκατεστημένη στην Ελλάδα εάν είναι εγγεγραμμένη στο μητρώο επιχειρήσεων ή το πραγματικό κέντρο διαχείρισής της βρίσκεται στην Ελλάδα. Οι μόνιμες εταιρείες φορολογούνται με βάση το παγκόσμιο εισόδημά τους, ενώ οι μη εγκατεστημένες εταιρείες φορολογούνται μόνο για το εισόδημα που προκύπτει στην Ελλάδα. Η λογιστική χρήση και στην Ελλάδα έχει δωδεκάμηνη περίοδο και λήγει στις 31 Δεκεμβρίου ή στις 30 Ιουνίου.

Τα κεφαλαιακά κέρδη φορολογούνται ως κανονικό εισόδημα εταιρειών με συντελεστή 29% μετά από την αφαίρεση των εκπιπτόμενων δαπανών, των αποσβέσεων και των μεταφερόμενων ζημιών από προηγούμενα έτη (βλέπε Πίνακα 3). Το ποσοστό αυτό μειώνεται στο 26% από την 1η Ιανουαρίου 2019, με εξαίρεση τα πιστωτικά ιδρύματα των οποίων το εισόδημα θα εξακολουθήσει να φορολογείται με συντελεστή 29% (IOBE, 2018).

Όλα τα νομικά πρόσωπα και οντότητες, όπως και τα φυσικά πρόσωπα που ασκούν επιχειρηματική δραστηριότητα, έχουν την υποχρέωση να καταβάλλουν προκαταβολή φόρου σε ποσοστό 100% επί του φόρου που προκύπτει από την προηγούμενη οικονομική χρήση (βλέπε Πίνακα 3), με εξαίρεση τις νέες επιχειρήσεις, για τις οποίες η υποχρέωση μειώνεται σε 50% για τα πρώτα τρία έτη από την έναρξη των εργασιών της.

Πίνακας 3: Φορολογία Εισοδήματος Νομικών Προσώπων

Παράμετρος	Περιγραφή
Ονομαστικός συντελεστής	Νομικά πρόσωπα με διπλογραφικό λογιστικό σύστημα: 29%
Νομικά πρόσωπα με απλογραφικό λογιστικό σύστημα: όπως στα φυσικά πρόσωπα	Μη φορολογικοί κάτοικοι: καθαρό εισόδημα που αποκτήθηκε στην Ελλάδα
Προκαταβολή φόρου	100% επί του φόρου της προηγούμενης χρήσης
Φορολογική βάση	Παγκόσμιο εισόδημα (υπόκειται σε προστασία από διπλή φορολόγηση)
Εκπιπτόμενες δαπάνες	Οι δαπάνες που πραγματοποιούνται προς το συμφέρον της επιχείρησης, εκτός όσων ρητώς εξαιρούνται
Αποσβέσεις	Πραγματοποιούνται από τον κύριο των παγίων ή από τον μισθωτή σε περίπτωση χρηματοδοτικής μίσθωσης. Δυνατότητα αναβολής της απόσβεσης των πάγιων στοιχείων κατά τα πρώτα 3 φορολογικά έτη λειτουργίας νέων επιχειρήσεων. Σταθεροί συντελεστές απόσβεσης (από 4%-20%) ανάλογα με τη κατηγορία ενεργητικού. Ο εξοπλισμός επιστημονικής και τεχνολογικής έρευνας έχει συντελεστή απόσβεσης 40%.
Μεταφορά ζημιών	Μπορεί να γίνει διαδοχικά στα επόμενα 5 φορολογικά έτη μέσω συμψηφισμού με τυχόν κέρδη
Ρυθμίσεις αντιμετώπισης φοροαποφυγής	
Περιορισμός στις εκπιπτόμενες δαπάνες για τόκους	Ναι, μέχρι ποσού ίσου με 30% των κερδών προ φόρων, τόκων και αποσβέσεων (EBITDA)
Κανόνες για ενδοομιλικές συναλλαγές	Ναι, με τεκμηρίωση βάσει της αρχής των «ίσων αποστάσεων» (arm's length principle)
Ελεγχόμενες αλλοδαπές εταιρίες	Περιλαμβάνεται υπό προϋποθέσεις στο φορολογητέο εισόδημα ελληνικής εταιρίας το μη διανεμηθέν εισόδημα που έχει λάβει αλλοδαπή θυγατρική της από συναλλαγές με συνδεδεμένες εταιρίες (π.χ. έσοδα από μερίσματα, τόκους, δικαιώματα κ.λπ.).
Διανομή ενδοομιλικών μερισμάτων	Περιορίζονται οι απαλλαγές στις διανομές ενδοομιλικών μερισμάτων, σε περίπτωση κατάχρησης της φορολογικής νομοθεσίας

Πηγή: TaxationandCustomsUnion και KPMG (2017) – Οδηγός Φορολογίας

Όπως προκύπτει και από τον παραπάνω πίνακα, όλες οι συνήθεις επιχειρηματικές δαπάνες και οι δαπάνες που πραγματοποιούνται για επιστημονική και τεχνολογική έρευνα εκπίπτουν. Ο ΚΦΕ περιλαμβάνει έναν κατάλογο μη εκπιπτόμενων εξόδων. Ο νέος αυτός Κώδικας, σε αντίθεση με τον προηγούμενο, δεν κάνει ειδική αναφορά στη δυνατότητα έκπτωσης των δωρεών σε φιλανθρωπικές οργανώσεις και, ως εκ τούτου, οι ελληνικές φορολογικές αρχές πρέπει να εξετάζουν όλες τις υποθέσεις δωρεάς μία προς μία για να επιτρέψουν την έκπτωση του φόρου. Επίσης ορισμένες προβλέψεις επισφαλών απαιτήσεων και διαγραφές είναι εκπιπτόμενες (Παπαβαρνάβα, 2018).

Με βάση τις διατάξεις του Ν. 4308/2014 (ελληνικά λογιστικά πρότυπα), κάθε ποσό των αρχικών εξόδων εκπίπτει, υπό όρους, φορολογικά εντός του έτους κατά το

οποίο έχει πραγματοποιηθεί, στο βαθμό που δεν εμπίπτει στην κατηγορία των περιουσιακών στοιχείων (συμπεριλαμβανομένων των υλικών και άυλων στοιχείων). Τα τέλη δικαιωμάτων, τόκων και υπηρεσιών που καταβάλλονται σε αλλοδαπές θυγατρικές αποτελούν εκπιπτόμενες δαπάνες υπό ορισμένες προϋποθέσεις. Επίσης ισχύουν και περιορισμοί στην έκπτωση των τόκων (IOBE, 2018).

Η μεταφορά ζημιών στις επόμενες χρήσεις δύναται να γίνει διαδοχικά στα επόμενα 5 φορολογικά έτη μέσω συμψηφισμού με τυχόν κέρδη. Η αναπροσαρμογή των ζημιών δεν επιτρέπεται και η δυνατότητα μεταφοράς ζημιών χάνεται εάν μεταβληθεί το ιδιοκτησιακό καθεστώς σε ποσοστό μεγαλύτερο από 33% και δεν αποδειχθεί ότι η μεταβολή έγινε για επιχειρηματικούς ή εμπορικούς λόγους και όχι με σκοπό τη φοροδιαφυγή.

Η απόσβεση παγίων πραγματοποιείται από τον κάτοχο των παγίων ή από τον μισθωτή σε περίπτωση χρηματοδοτικής μίσθωσης. Οι νεοιδρυθείσες επιχειρήσεις έχουν τη δυνατότητα αναβολής της απόσβεσης των πάγιων στοιχείων τους κατά τα πρώτα 3 φορολογικά έτη λειτουργίας τους. Ο υπολογισμός των αποσβέσεων γίνεται με σταθερούς συντελεστές απόσβεσης (από 4%-20%) ανάλογα με τη κατηγορία ενεργητικού, με εξαίρεση τις εδαφικές εκτάσεις, τα έργα τέχνης, τις αντίκες, τα κοσμήματα και λοιπά πάγια που δεν υπόκεινται σε φθορά και αχρήστευση λόγω παλαιότητας, όπου δεν παρέχεται η δυνατότητα φορολογικής απόσβεσης. Οι αποσβέσεις του εξοπλισμού που χρησιμοποιείται για τη πραγματοποίηση επιστημονικής και τεχνολογικής έρευνας έχουν αυξημένο συντελεστή απόσβεσης (40%) (Παύλου & Γκούρλιας, 2018).

Όσον αφορά τα λογιστικά πρότυπα αξίζει να σημειωθεί ότι η εφαρμογή των ΔΠΧΑ (Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς) είναι υποχρεωτική για τις εταιρείες με εισηγμένες μετοχές ή τίτλους και για τις εταιρείες που ενοποιούνται για λογιστικούς σκοπούς με εταιρεία που χρησιμοποιεί ΔΠΧΑ εάν η εν λόγω εταιρεία αντιπροσωπεύει τουλάχιστον το 5% του ενοποιημένου κύκλου εργασιών, των ενοποιημένων στοιχείων του ενεργητικού ή των ενοποιημένων αποτελεσμάτων (μετά από δικαιώματα μειοψηφίας). Τα ΔΠΧΑ είναι προαιρετικά για τις άλλες εταιρείες (IMF, 2017).

Τα νέα Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα, τα οποία έχουν πολλές ομοιότητες με τα ΔΠΧΑ, ισχύουν από την 1η Ιανουαρίου 2015 σε όλες τις άλλες περιπτώσεις. Η κοινοτική λογιστική νομοθεσία βασίζεται κυρίως σε δύο οδηγίες. Η πρώτη (78/660 / CEE) υποχρεώνει όλες τις εταιρείες περιορισμένης ευθύνης να συντάσσουν ετήσιους ισολογισμούς. Στόχος της δεν είναι να επιτευχθεί πλήρης εναρμόνιση των λογιστικών κανόνων αλλά μάλλον να εξασφαλιστεί καλύτερη σύγκριση των χρηματοοικονομικών πληροφοριών. Η δεύτερη (83/149 / CEE) υποχρεώνει τις μητρικές εταιρείες να καταρτίζουν ενοποιημένους ισολογισμούς και ενοποιημένη ετήσια έκθεση, η οποία να αναφέρει λεπτομερώς την οικονομική κατάσταση του ομίλου. Η ετήσια έκθεση πρέπει να περιέχει μια πιστή αναπαράσταση της οικονομικής κατάστασης της εταιρείας. Επιπλέον, πρέπει να περιέχει πληροφορίες για σημαντικά γεγονότα που συνέβησαν κατά τη διάρκεια της χρήσης, για την προβλεπόμενη εξέλιξη της εταιρείας και για τις δραστηριότητες έρευνας και ανάπτυξης της εταιρείας (IMF, 2017).

Κάθε χρόνο οι εταιρείες υποχρεούνται να δημοσιεύουν την οικονομική κατάσταση της εταιρείας, που περιλαμβάνει: τον ισολογισμό, την ετήσια έκθεση, τον πίνακα κατανομής κερδών και σημειώσεις. Η οικονομική κατάσταση πρέπει να ελέγχεται, να αποστέλλεται στο μητρώο ανωνύμων εταιρειών και να δημοσιεύεται στο επίσημο κυβερνητικό περιοδικό. Σύμφωνα με τις ευρωπαϊκές οδηγίες, όλες οι εταιρείες που είναι εισηγμένες στο χρηματιστήριο πρέπει επίσης να καταρτίζουν τους ενοποιημένους ετήσιους λογαριασμούς τους βάσει των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (IMF, 2017).

Στην ελληνική φορολογική νομοθεσία, βάσει και του ΚΦΕ, αποδίδεται μεγάλο βάρος στους κανόνες που αποσκοπούν στην καταπολέμηση της φοροδιαφυγής και της απαλλαγής από το φόρο. Για αυτό και το κανονιστικό πλαίσιο επικεντρώνεται στην ουσία των συναλλαγών και θεωρεί ως φοροαποφυγή τις ενέργειες που δεν απορρέουν από την εύλογη επιχειρηματική πρακτική (δημοσιοποίηση και απεικόνιση των οικονομικών και φορολογικών στοιχείων) αλλά αποσκοπούν στη μείωση των φορολογικών υποχρεώσεων (IMF, 2017).

4.3.3 Φόρος Προστιθέμενης Αξίας

Ο ΦΠΑ εισπράττεται σε κάθε στάδιο της διαδικασίας παραγωγής ή διανομής αγαθών και υπηρεσιών. Το βάρος του φόρου βαρύνει τον τελικό καταναλωτή και επιβάλλεται κατά τον χρόνο και τον τόπο παράδοσης των αγαθών. Για την απόδοση του ΦΠΑ στο κράτος υποβάλλονται ηλεκτρονικά περιοδικές δηλώσεις κάθε μήνα, εάν ο φορολογούμενος τηρεί διπλογραφικά λογιστικά βιβλία και τριμηνιαία αν ο φορολογούμενος τηρεί απλογραφικά λογιστικά βιβλία. Οι εταιρείες με κύκλο εργασιών μικρότερο των 10.000 ευρώ (μικρές επιχειρήσεις) μπορούν να υποβάλουν αίτηση απαλλαγής από αυτόν σύμφωνα με το άρθρο 39 του ελληνικού κώδικα ΦΠΑ.

Στην Ελλάδα ο κανονικός συντελεστής ΦΠΑ είναι 24%. Υπάρχουν ωστόσο και μειωμένοι συντελεστές: 13% που ισχύει για τα νωπά τρόφιμα και προϊόντα διατροφής, το μεταλλικό νερό, το ηλεκτρικό ρεύμα, τη φροντίδα των παιδιών, των ηλικιωμένων και των ατόμων με ειδικές ανάγκες, καθώς και για τη διαμονή σε ξενοδοχεία ή παρόμοιες εγκαταστάσεις κ.α. και συντελεστής 6% που ισχύει για ορισμένα φάρμακα και εμβόλια, βιβλία, εφημερίδες και περιοδικά. Τέλος, καθεστώς μειωμένου συντελεστή ΦΠΑ (έκπτωση 30%) εφαρμοζόταν σε κάποια νησιά του Αιγαίου, ρύθμιση που έληγε μέχρι το τέλος του 2018 και όπως όλα δείχνουν παρατάθηκε και για το 2019 (IOBE, 2018).

4.3.4 Λοιποί Φόροι

Φόροι επί των Ακινήτων (φόροι μεταβίβασης, κατοχής και αγοράς ακινήτου)

Στην Ελλάδα σήμερα επιβάλλονται αρκετοί φόροι επί των ακινήτων τόσο στην περίπτωση της κατοχής όσο και της μεταβίβασης ακινήτου, οι σημαντικότεροι από τους οποίους είναι:

1. Ο φόρος μεταβίβασης ακινήτων με συντελεστή 3% επί των αντικειμενικών αξιών που βαρύνει τους αγοραστές.
2. Ο φόρος χρησικτησίας υπολογίζεται επίσης με 3% επί των αντικειμενικών αξιών
3. ΦΠΑ 24% στις αγοραπωλησίες ακινήτων
4. Ο δημοτικός φόρος μεταβίβασης ακινήτων που επιβαρύνει τις μεταβιβάσεις ακινήτων και υπολογίζεται με ποσοστό επί του φόρου μεταβίβασης
5. Το Τέλος Ακίνητης Περιουσίας που εισπράττεται μέσω των λογαριασμών του ηλεκτρικού ρεύματος, αποδίδεται στους δήμους και υπολογίζεται με συντελεστή από 0,25‰ - 0,35‰ (ανάλογα με τις αποφάσεις του κάθε δήμου) επί των αντικειμενικών τιμών ζώνης των ηλεκτροδοτούμενων κτισμάτων
6. Το τεκμαρτό εισόδημα κατοικίας: Οι νέες τιμές ζώνης θα επηρεάσουν άμεσα το τεκμαρτό εισόδημα που προκύπτει με βάση την επιφάνεια των κατοικιών που διαμένει ο φορολογούμενος
7. Τέλη υπέρ του ταμείου νομικών στα μεταβιβαστικά συμβόλαια
8. Το τέλος μεταγραφής συμβολαίων
9. Ο φόρος κληρονομιάς ακινήτου
10. Ο φόρος γονικής παροχής ακινήτου
11. Ο φόρος δωρεάς ακινήτου
12. Το τέλος εγγραφής ακινήτων στο Κτηματολόγιο
13. Τα πρόστιμα αυθαιρέτων και πολεοδομικά πρόστιμα νέων αυθαιρέτων
14. Ο ΕΝΦΙΑ (Παύλου & Γκούρλιας, 2018)

ΕΝΦΙΑ

Το θέμα της φορολογίας ακινήτων αποτέλεσε αντικείμενο έντονης συζήτησης στην Ελλάδα, ιδιαίτερα από την αρχή της κρίσης. Η πρώτη συνολική φορολόγηση των ακινήτων εισήχθη το 2010, όταν, υπό την πίεση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων, ο ενοποιημένος φόρος ακίνητης περιουσίας (ΕΤΑΚ) αντικαταστάθηκε από ένα νέο φόρο επί των μεγάλων ακινήτων περιουσιών, ο οποίος εφαρμοζόταν σε ακίνητα συνολικής αξίας 200.000 ευρώ ή περισσότερο ανά φορολογούμενο. Ο φόρος αυτός συμπληρώθηκε το 2011 με το φόρο ΕΕΤΗΔΕ επί των λογαριασμών του ηλεκτρικού ρεύματος, ο οποίος εφαρμόστηκε γενικά, με ορισμένες εξαιρέσεις, δικαιολογημένες ή μη. Στη συνέχεια, το 2014, οι δύο φόροι συγχωνεύθηκαν σε έναν ενοποιημένο φόρο ακίνητης ιδιοκτησίας, τον ΕΝΦΙΑ.

Ο ΕΝΦΙΑ ισούται με το άθροισμα του κύριου φόρου επί του κάθε ακινήτου και του συμπληρωματικού φόρου επί της συνολικής αξίας των δικαιωμάτων επί των ακινήτων του υποκειμένου στον φόρο. Για τον καθορισμό του ΕΝΦΙΑ λαμβάνεται υπόψη η πραγματική κατάσταση του ακινήτου. Ο πλήρης κύριος υποχρεούται στην καταβολή του συνολικού ΕΝΦΙΑ που βαρύνει το ακίνητο κατά το ποσοστό συνιδιοκτησίας του (IOBE, 2018).

5. Συγκριτική Ανάλυση των φορολογικών συστημάτων της Βουλγαρίας, Ισπανίας και Ελλάδας

Στην προηγούμενη ενότητα έγινε περιγραφή των φορολογικών συστημάτων των χωρών που εξετάζονται στην παρούσα διπλωματική εργασία, της Βουλγαρίας, της Ισπανίας και της Ελλάδας. Στην ενότητα αυτή γίνεται σύγκριση μεταξύ των τριών φορολογικών συστημάτων και κριτική ανάλυση των αδυναμιών και των δυνατών τους σημείων, εξετάζοντας παράλληλα τον τρόπο που καθένα από αυτά επιδρά στην οικονομική ανάπτυξη, την απασχόληση και την ανεργία, τη μακροοικονομική σταθερότητα και τις κοινωνικές παροχές και συνέπειες σε κάθε χώρα. Για την συγκριτική ανάλυση χρησιμοποιήθηκαν οι πλέον πρόσφατες εκθέσεις κάθε χώρας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

5.1 Σύγκριση των φορολογικών συστημάτων

Η **Βουλγαρία** διαθέτει ένα σχετικά χαμηλό επίπεδο φορολογίας και μια φορολογική δομή που είναι φιλική προς την οικονομική ανάπτυξη. Τα έσοδα της αποτελούν ένα μείγμα άμεσων φόρων, έμμεσων φόρων και εισφορών κοινωνικής ασφάλισης. Οι άμεσοι φόροι αποτελούν μια σχετικά μικρή συνιστώσα των φορολογικών εσόδων και βασίζονται στη στρατηγική της ύπαρξης πολύ χαμηλών ποσοστών που κατανέμονται ομοιόμορφα σε μια πολύ ευρεία φορολογική βάση με πολύ περιορισμένες εξαιρέσεις από αυτούς. Το σύστημα των έμμεσων φόρων βασίζεται στον ΦΠΑ (21% συντελεστής) για όλα σχεδόν τα προϊόντα. Τα φορολογικά της έσοδα, ως ποσοστό του ΑΕΠ, είναι τα χαμηλότερα στην ΕΕ και πολύ χαμηλότερα από τον μέσο όρο της ΕΕ. Οι έμμεσοι (κυρίως καταναλωτικοί) φόροι αποτελούν την κύρια πηγή εσόδων της, καθώς αντιπροσωπεύουν περισσότερο από το 15% του ΑΕΠ, έναντι μέσου όρου της ΕΕ που κυμαίνεται γύρω στο 13%. Οι περιβαλλοντικοί φόροι, ιδίως στα καύσιμα μεταφορών, αποτελούν σημαντικό μέρος των φορολογικών εσόδων σε σύγκριση με άλλα κράτη μέλη (European Commission, 2018).

Παρά το απλό φορολογικό της σύστημα, το μεγαλύτερο πρόβλημα που αντιμετωπίζει είναι ο διοικητικός φόρτος για τη πληρωμή φόρων, που παραμένει υψηλός και η παραοικονομία. Οι συντελεστές φορολογίας εταιρειών και φυσικών προσώπων είναι σταθεροί - στο 10% - και μεταξύ των χαμηλότερων στην ΕΕ, με στόχο την προσέλκυση επενδυτών (EuropeanCommission, 2018).

Η παραοικονομία, ενώ ελαφρώς μειώνεται, παραμένει μια σημαντική πρόκληση. Παρόλο που δεν υπάρχουν επίσημα μέτρα μεγέθους της σκιάδους οικονομίας, μερικές μελέτες εκτιμούν ότι η παραοικονομία είναι διπλάσια του μέσου όρου της ΕΕ. Αν και η απόδοση της Βουλγαρίας βελτιώθηκε με την πάροδο του χρόνου, ωστόσο η κατάταξή της εντός της ΕΕ εξακολουθεί να είναι πολύ χαμηλή. Την ίδια στιγμή, η πληρωμή των φόρων είναι πιο χρονοβόρα από ότι σε άλλα κράτη μέλη (PWC, 2017), κυρίως λόγω των απαιτήσεων συμμόρφωσης με τη φορολόγηση της εργασίας και τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης (EuropeanCommission, 2018).

Για το λόγο αυτό τέθηκαν σε ισχύ μια σειρά από μέτρα με στόχο την αντιμετώπιση των επίμονων προβλημάτων είσπραξης των φόρων και τη μείωση του διοικητικού φόρτου. Το 2015, η Βουλγαρία έθεσε σε εφαρμογή μια ολοκληρωμένη στρατηγική συμμόρφωσης με τα φορολογικά θέματα και ένα σχέδιο δράσης. Οι αρχές συνέχισαν επίσης να εισάγουν και να προσαρμόζουν ορισμένα μέτρα ελέγχου. Το 2017, η εφαρμογή της στρατηγικής βελτιώθηκε, και οι έλεγχοι και τα μέτρα για τη συλλογή φορολογικών οφειλών εντάθηκαν. Μέχρι το τέλος του 2017, περισσότερο από το 60% των μέτρων που περιλαμβάνονταν στην στρατηγική είχε ξεκινήσει, αλλά δεν είχαν όλα ολοκληρωθεί (EuropeanCommission, 2018).

Παρόλο που οι προσπάθειες για βελτίωση της φορολογικής συμμόρφωσης απέδωσαν καρπούς, ωστόσο η επίπτωση τους στα έσοδα εξακολουθούσε να είναι περιορισμένη. Τα φορολογικά έσοδα παρέμεναν σχετικά σταθερά ως ποσοστό του ΑΕΠ μεταξύ 2013-2017. Για αυτό και το 2017 λήφθηκαν και άλλα μέτρα πολιτικής συμπεριλαμβανομένων των αυξήσεων των κοινωνικών εισφορών και των ειδικών φόρων κατανάλωσης. Παρά τις εξελίξεις αυτές όμως τα φορολογικά έσοδα αυξήθηκαν μόνο κατά ένα μέρος του συνδυασμένου αντίκτυπου των μέτρων πολιτικής (EuropeanCommission, 2018).

Με τα χαμηλά φορολογικά ποσοστά και την ομοιόμορφη και ευρεία φορολογική βάση, το φορολογικό σύστημα της Βουλγαρίας επιτυγχάνει πλήρως τον στόχο της οριζόντιας ισότητας και δημιουργεί σχετικά καλές συνθήκες για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, αν και αυτό περιορίζεται σε κάποιο βαθμό από τη γραφειοκρατία και από μια εξαιρετικά γραφειοκρατική φορολογική διοίκηση. Ταυτόχρονα, ο ενιαίος φόρος εισοδήματος και η χαμηλή άμεση φορολογική επιβάρυνση περιορίζουν την έκταση της κοινωνικής δικαιοσύνης. Ως αποτέλεσμα, η διαφορά μεταξύ της εισοδηματικής ανισότητας πριν και μετά από τους φόρους και τα οφέλη είναι σχετικά μηδαμινά. Αυτό συνεπάγεται ότι το φορολογικό σύστημα της Βουλγαρίας εξακολουθεί να μην είναι σε θέση να επιτύχει το πλήρες δυναμικό του στα φορολογικά έσοδα (European Commission, 2018).

Το φορολογικό σύστημα της **Ισπανίας** περιλαμβάνει κυρίως τρία είδη φόρων: τους πραγματικούς φόρους (impuestos), τα τέλη (tasas) και τις ειδικές εισφορές (contribuciones especiales), που εισπράττονται από την κεντρική κυβέρνηση, τις αυτόνομες κοινότητες (περιφερειακές) και τις τοπικές αρχές. Συγκεντρώνει σχεδόν ίσα μερίδια των εσόδων της από τους έμμεσους φόρους, τους άμεσους φόρους και τις κοινωνικές εισφορές. Διαθέτει έναν σχετικά χαμηλό λόγο φορολογίας προς το ΑΕΠ και βασίζεται λιγότερο στους φόρους από την απασχόληση σε σχέση με άλλες χώρες της ΕΕ. Μετά από μια απότομη πτώση κατά την κρίση (από 12,4% του ΑΕΠ το 2006 σε 8,7% το 2009), το μερίδιο των έμμεσων φόρων έχει ανακάμψει σε μεγάλο βαθμό (σε 11,8% του ΑΕΠ το 2016), ως αποτέλεσμα των υψηλότερων συντελεστών ΦΠΑ και της οικονομικής ανάκαμψης (European Commission, 2018a).

Οι φόροι εισοδήματος φυσικών προσώπων και οι κοινωνικές εισφορές παρουσίασαν πιο περιορισμένες αλλαγές, ενώ οι φόροι εισοδήματος των εταιρειών μεταβλήθηκαν σημαντικά, εξακολουθώντας ωστόσο να είναι πολύ χαμηλότεροι από το επίπεδο πριν από την κρίση, ως ποσοστό του ΑΕΠ. Το 2015 και 2016, οι φόροι εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων επηρεάστηκαν από νομοθετικές και φορολογικές περικοπές και το 2017 η φορολογική βάση για τις εταιρείες διευρύνθηκε μειώνοντας τη δυνατότητα έκπτωσης ορισμένων στοιχείων. Το 2015, ο έμμεσος φορολογικός συντελεστής για την εργασία ήταν 31,3%, κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ (35,9%) και η φορολογική επιβάρυνση το 2016 για το μέσο όρο των μισθωτών ήταν

39,5% σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ που ήταν 40,6%. Από την άλλη οι εργοδοτικές εισφορές αποτελούν ένα σχετικά μεγάλο μέρος της φορολογικής επιβάρυνσης, ιδίως στα χαμηλά επίπεδα μισθών, με αποτέλεσμα ένα λιγότερο προοδευτικό σύστημα (EuropeanCommission, 2018a).

Παρά το κανονικό συντελεστή ΦΠΑ, σύμφωνα με το μέσο όρο της ΕΕ (21% έναντι μέσου όρου 21,6% της ΕΕ), η Ισπανία έχει ένα σχετικά μεγάλο χάσμα πολιτικής για τον ΦΠΑ. Σε ορισμένες δηλαδή περιπτώσεις, οι μειωμένοι συντελεστές ΦΠΑ τείνουν να έχουν αντίστροφο αντίκτυπο. Οι μειώσεις του συντελεστή ΦΠΑ μπορούν να ωφελήσουν όλους τους καταναλωτές ανεξάρτητα από το επίπεδο εισοδήματός τους. Ως εκ τούτου, δεν είναι ένα αποτελεσματικό εργαλείο για την ανακατανομή του εισοδήματος. Ενώ, κατά μέσο όρο, οι μειωμένοι συντελεστές στην Ισπανία έχουν κάποια προοδευτική δράση, για πολλά είδη έχουν έντονα αρνητικές επιπτώσεις. Για παράδειγμα, αυτή είναι η περίπτωση του μειωμένου συντελεστή για τα εστιατόρια και τα ξενοδοχεία. Ωστόσο, οι αρνητικές επιπτώσεις της κατανομής του μπορούν να μειωθούν ή να αποφευχθούν, δίνοντας προτεραιότητα σε στοιχεία στα οποία ο μειωμένος συντελεστής έχει κατασταλτικό αποτέλεσμα ή αντισταθμίζεται με άλλα μέσα, όπως οι κοινωνικές μεταβιβάσεις (EuropeanCommission, 2018a).

Όσον αφορά την φορολογία ακινήτων, η Ισπανία βασίζεται σε ένα σχετικά χαμηλό βαθμό από επαναλαμβανόμενους φόρους. Οι επαναλαμβανόμενοι φόροι ιδιοκτησίας θεωρούνται μεταξύ των φόρων που είναι λιγότερο επιβλαβείς για την ανάπτυξη και είναι προτιμότεροι από τους φόρους συναλλαγής, καθώς οι πρώτοι επιτρέπουν την αποδοτικότερη κατανομή των περιουσιακών στοιχείων και την αύξηση της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού. Δεν έχουν πραγματοποιηθεί σημαντικές πολιτικές αλλαγές στον τομέα της φορολογίας ακινήτων τα τελευταία χρόνια, εκτός από τη σταδιακή κατάργηση της έκπτωσης των ενυπόθηκων δανείων (EuropeanCommission, 2018a).

Το ισπανικό φορολογικό σύστημα παρουσιάζει στοιχεία που παρεμποδίζουν τις επενδύσεις. Η υψηλή τάση του χρέους εμποδίζει τις εξελίξεις στις αγορές μετοχών. Η διαφορά στο κόστος κεφαλαίου για τις νέες επενδύσεις που χρηματοδοτούνται από μετοχές, αφενός, και οι επενδύσεις που χρηματοδοτούνται από το χρέος, αφετέρου,

εξακολουθούν να είναι από τις μεγαλύτερες στην ΕΕ, παρά τα σημάδια βελτίωσης. Παρόλα αυτά έχει αναπτύξει ένα αρκετά σωστό πληροφοριακό σύστημα με διαρκή ανανέωση όσον αφορά την συλλογή και επεξεργασία πληροφοριών που αποσκοπεί στη καλύτερη συμμόρφωση των φορολογούμενων και την φοροαποφυγή. Παρά τις αδυναμίες του το ισπανικό φορολογικό σύστημα αποτελεί ένα ανταγωνιστικό σύστημα, μεταξύ των χωρών της Ευρώπης, καθώς διακρίνεται για την πρωτοπορία και την τεχνολογική της δομή (European Commission, 2018a).

Σε αντίθεση με την Βουλγαρία και την Ισπανία, το φορολογικό σύστημα της **Ελλάδας** στηρίζεται κυρίως στην έμμεση και όχι στην άμεση φορολογία για την άντληση των πόρων που χρειάζεται για να χρηματοδοτήσει τις δραστηριότητές της. Πρόσφατα (20/8/2018), η Ελλάδα ολοκλήρωσε επιτυχώς το πρόγραμμα στήριξης της σταθερότητας του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας. Μετά το πέρας του προγράμματος, η Ελλάδα ενσωματώθηκε στο τακτικό πλαίσιο οικονομικής εποπτείας των κρατών μελών της ευρωζώνης για τον συντονισμό της οικονομικής της πολιτικής. Προκειμένου να ανταποκριθεί στις συγκεκριμένες ανάγκες η Ελλάδα χρειάζεται να συνεχίσει να υιοθετεί μέτρα για την αντιμετώπιση των οικονομικών δυσχερειών, εφαρμόζοντας παράλληλα διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις για την υποστήριξη μιας ισχυρής και βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης (European Commission, 2018b).

Η άνιση κατανομή της φορολογικής επιβάρυνσης και οι υψηλοί φορολογικοί συντελεστές, οι οποίοι επηρεάζονται άμεσα από τη φοροδιαφυγή, έχουν αρνητικές επιπτώσεις στην οικονομική της ανάπτυξη. Η φοροδιαφυγή μακροπρόθεσμα οδηγεί σε αυξανόμενο έλλειμμα και υψηλότερα επιτόκια, αναποτελεσματική πολιτική αναδιανομής, απροθυμία των πολιτών να εκπληρώσουν τις φορολογικές τους υποχρεώσεις, στρεβλώσεις στην οικονομία, μείωση των ιδιωτικών επενδύσεων, απώλεια ανταγωνιστικότητας των υγιών επιχειρήσεων και, ως εκ τούτου, μείωση της ανταγωνιστικότητας ολόκληρης της εθνικής οικονομίας. Όπως υποστηρίζουν οι επενδυτές, το μεγαλύτερο πρόβλημα της ελληνικής οικονομίας είναι η πολιτική της αστάθεια, ακολουθούμενη από υψηλούς φορολογικούς συντελεστές και μια αναποτελεσματική κυβερνητική γραφειοκρατία (European Commission, 2018b).

Ωστόσο η Ελλάδα έχει δεσμευτεί να συνεχίσει τις απαιτούμενες μεταρρυθμίσεις και αλλαγές δίνοντας προτεραιότητα στην καταπολέμηση της ανεργίας, της φοροδιαφυγής, της παραοικονομίας και στην αποτίμηση του φόρου ακίνητης περιουσίας (ΕΝΦΙΑ). Η τελευταία μεταρρύθμιση στοχεύει στη σταδιακή ευθυγράμμιση των τιμών ζώνης αξιολόγησης των περιουσιακών στοιχείων με τις τιμές της αγοράς και την πλήρη ευθυγράμμιση των φορολογικών αξιών και των τιμών αγοράς έως το 2020. Οι μεταρρυθμίσεις αυτές θα διευρύνουν τη φορολογική βάση του φόρου ακίνητης περιουσίας και θα βελτιώσουν την αποτελεσματικότητα και τη δικαιοσύνη του φόρου (European Commission, 2018b).

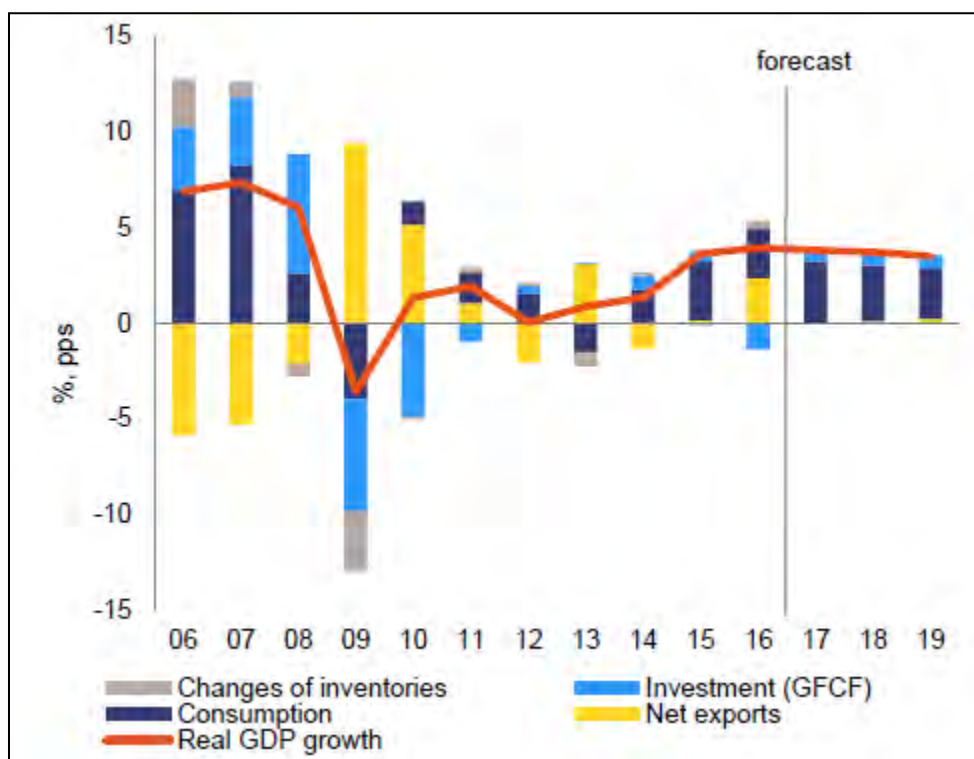
5.2 Φορολογία και οικονομική ανάπτυξη

Η φορολογία είναι άμεσα σχετιζόμενη με την οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας, καθώς παρέχει τους πόρους δημιουργίας ενός φιλικότερου για την ανάπτυξη περιβάλλοντος.

Όσον αφορά τη **Βουλγαρία**, η ισχυρή οικονομική της ανάπτυξη και η υγιής δημοσιονομική της θέση αποτελούν μια ευκαιρία για διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις που θα μπορούσαν να επιταχύνουν την εναρμόνιση της με την υπόλοιπη Ευρωπαϊκή Ένωση και να μειώσουν τα υψηλά επίπεδα φτώχειας και ανισότητας. Το φορολογικό της σύστημα και η κυκλική ανάκαμψη της οικονομίας της συνέβαλε στη σταθερή ανάκαμψη της αγοράς εργασίας, αλλά οι συνεχιζόμενες ελλείψεις δεξιοτήτων και οι αναντιστοιχίες απαιτούν διαρθρωτική ανταπόκριση (European Commission, 2018).

Πιο συγκεκριμένα, η οικονομική ανάπτυξη της Βουλγαρίας παραμένει ισχυρή αλλά είναι αργή και δεν συμβαδίζει με την υπόλοιπη ΕΕ. Ο ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ ήταν 3,8% το 2017, ελαφρώς χαμηλότερος από το 2016 (βλέπε Σχήμα 1). Ο κύριος κινητήρας της ανάπτυξης έχει μετακινηθεί από τον εξωτερικό τομέα στην εγχώρια ζήτηση, καθώς η ιδιωτική κατανάλωση έγινε ισχυρότερη και η ανάπτυξη των επενδύσεων έγινε θετική. Παρά τις θετικές οικονομικές προοπτικές, η σύγκλιση με το μέσο εισόδημα της ΕΕ επιβραδύνθηκε και πάλι το 2017. Η αύξηση του αναπτυξιακού δυναμικού της οικονομίας θα μπορούσε να επιταχύνει τη διαδικασία κάλυψης της καθυστέρησης, αλλά οι συγκρατημένες αυξήσεις κεφαλαίου και εργασίας περιορίζουν το αναπτυξιακό της δυναμικό (European Commission, 2018).

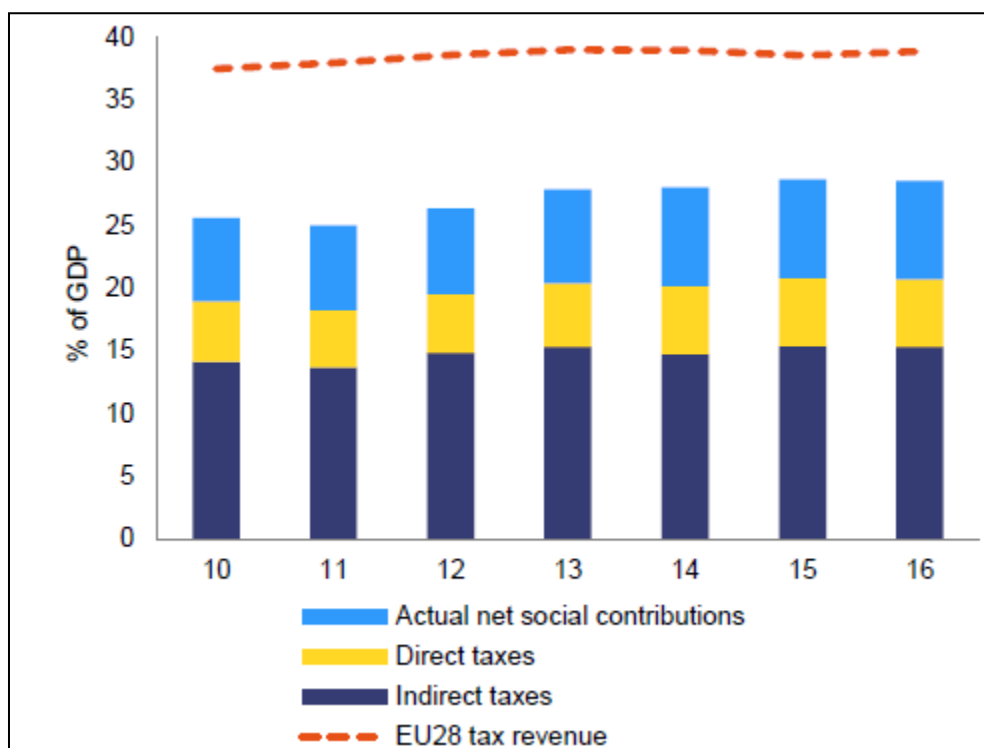
Σχήμα 1: Ρυθμός μεγέθυνσης του ΑΕΠ της Βουλγαρίας ως προς τις συνιστώσες ζήτησης

Πηγή: European Commission 2018, σ. 5

Αναφορικά με την φορολογία, στο ακόλουθο σχήμα παρουσιάζεται η εξέλιξη των φορολογικών εσόδων της Βουλγαρίας, ως % του ΑΕΠ, για τη περίοδο 2010 - 2016, ταυτόχρονα με το επίπεδο των φορολογικών εσόδων για την ΕΕ-28 και τις κύριες κατηγορίες φόρων. Όπως προκύπτει, η Βουλγαρία έχει σχετικά χαμηλό επίπεδο φορολογίας και διαθέτει μια φιλική προς την ανάπτυξη φορολογική δομή. Τα φορολογικά έσοδα ως ποσοστό του ΑΕΠ είναι τα χαμηλότερα στην ΕΕ και πολύ χαμηλότερα από τον μέσο όρο της ΕΕ. Οι έμμεσοι φόροι (κυρίως αυτοί της κατανάλωσης) αποτελούν την κύρια πηγή εσόδων για τη χώρα. Αντιπροσωπεύουν περισσότερο από το 15% του ΑΕΠ, έναντι του μέσου όρου της ΕΕ που κυμαίνεται γύρω στο 13%.

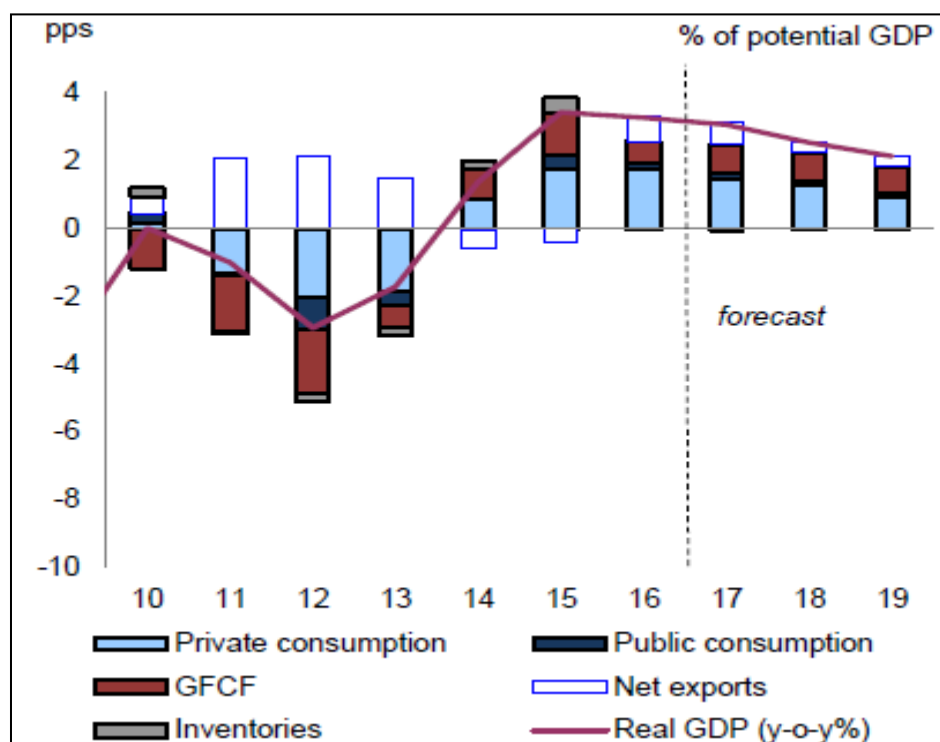
Σχήμα 2: Εξέλιξη φορολογικών εσόδων της Βουλγαρίας ανά κύριες κατηγορίες φόρων

Πηγή: European Commission 2018, σ. 21

Αντίστοιχα, η οικονομία της **Ισπανίας** αναπτύχθηκε περισσότερο από όσο αναμένονταν και περισσότερο από τον μέσο όρο της ζώνης του ευρώ το 2017. Η οικονομική της ανάπτυξη οφείλεται στην εγχώρια ζήτηση, ιδίως στην ιδιωτική κατανάλωση, η οποία στηρίζεται στην υψηλή απασχόληση (βλέπε Σχήμα 3). Οι επενδύσεις, ιδίως στον εξοπλισμό, αυξήθηκαν επίσης δυναμικά. Οι εξαγωγές συνέβαλαν θετικά στην ανάπτυξη, υποστηριζόμενες από την αυξανόμενη διεθνοποίηση των ισπανικών επιχειρήσεων και την περαιτέρω αύξηση του κόστους-ανταγωνιστικότητας. Οι φιλόδοξες διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις που πραγματοποιήθηκαν μετά την κρίση έθεσαν τα θεμέλια για την ισχυρή οικονομική της ανάκαμψη. Ωστόσο, άλλοι παράγοντες που συνέβαλαν στην ανάπτυξη όπως οι χαμηλές τιμές του πετρελαίου, τα κίνητρα από τη μείωση των φορολογικών εσόδων και η βελτίωση των συνθηκών χρηματοδότησης προβλέπεται να υποχωρήσουν σταδιακά τα επόμενα χρόνια (EuropeanCommission, 2018a).

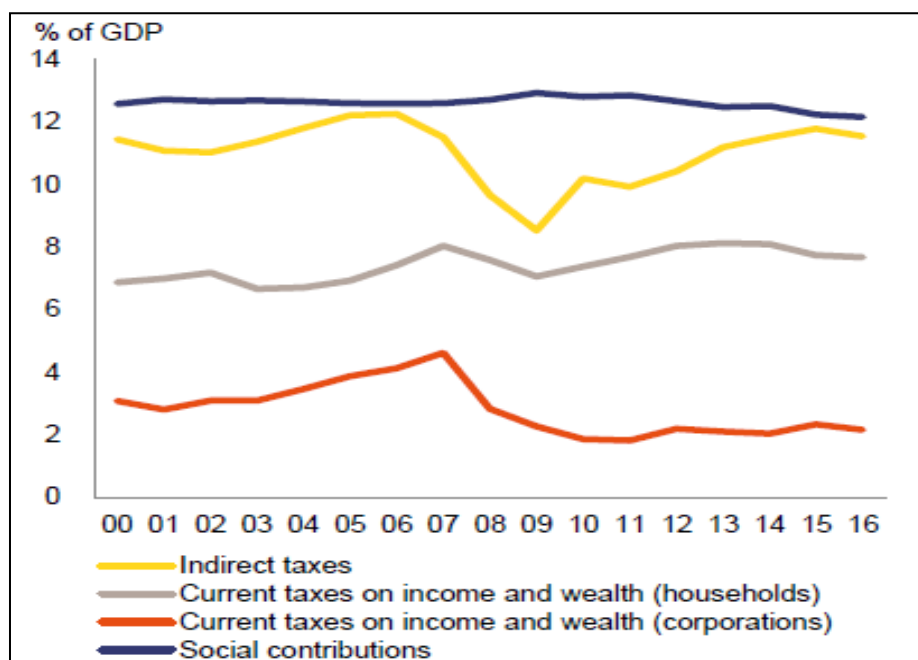
Σχήμα 3: Ρυθμός μεγέθυνσης του ΑΕΠ της Ισπανίας ως προς τις συνιστώσες ζήτησης

Πηγή: European Commission 2018, σ. 5

Επιπλέον, στο ακόλουθο σχήμα παρουσιάζονται οι κυριότερες πηγές εσόδων της χώρας, φορολογικών και μη για τη περίοδο 2000 - 2016. Πέρα από τις κοινωνικές συνεισφορές, η κυριότερη πηγή από τα φορολογικά έσοδα είναι οι έμμεσοι φόροι οι οποίοι αποτελούν σημαντικό ποσοστό του ΑΕΠ, άνω του 10%. Λόγω της οικονομικής της ανάπτυξης, το φορολογικό της σύστημα κρίνεται αρκετά ικανοποιητικό λόγω και της χαμηλής τιμής του λόγου της φορολογικής επιβάρυνσης προς το ΑΕΠ.

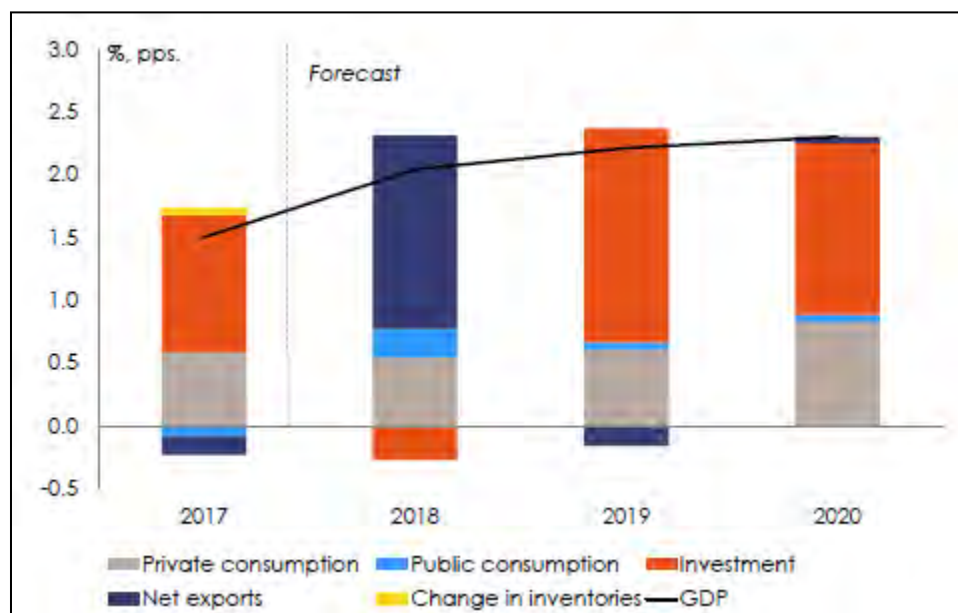
Σχήμα 4: Εξέλιξη φορολογικών και μη εσόδων της Ισπανίας

Πηγή: European Commission 2018, σ. 28

Η Ελλάδα εξήρθε από το πρόγραμμα ESM με σταθερή ανάπτυξη και η πρόκληση που αντιμετωπίζει είναι να μπορέσει να διασφαλίσει ότι αυτή η ανάπτυξη θα ενισχυθεί και θα διατηρηθεί. Το πραγματικό της ΑΕΠ επιταχύνθηκε το πρώτο εξάμηνο του έτους, με ρυθμό ανάπτυξης που φθάνει το 2,1% σε ετήσια βάση σε σχέση με το πρώτο εξάμηνο του 2017 (βλέπε Σχήμα 5). Η ανάπτυξη ενισχύθηκε κυρίως από τις πολύ ισχυρές εξαγωγικές επιδόσεις: οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών παρουσίασαν αύξηση 8% ενώ οι εισαγωγές παρέμειναν υποτονικές. Επίσης, η ιδιωτική κατανάλωση αυξήθηκε τα πρώτα δύο τρίμηνα, παρέχοντας περαιτέρω ώθηση στην αύξηση του ΑΕΠ. Ωστόσο, οι επενδύσεις μειώθηκαν σημαντικά σε σχέση με το 2017, γεγονός που δείχνει ότι οι φορολογικοί συντελεστές που επικρατούν για τις επιχειρήσεις είναι αποτρεπτικοί για επενδύσεις στην Ελλάδα. Από την άλλη πλευρά, ο τομέας των κατασκευών παρουσιάζει ενδείξεις ανάκαμψης, καθώς οι επενδύσεις σε ακίνητα και κατοικίες παρουσίασαν αύξηση τα πρώτα δύο τρίμηνα του 2018 μετά από αρκετά χρόνια συνεχούς πτώση (European Commission, 2018b).

Σχήμα 5: Ρυθμός μεγέθυνσης του ΑΕΠ της Ελλάδας ως προς τις συνιστώσες ζήτησης

Πηγή: European Commission 2018, σ. 20

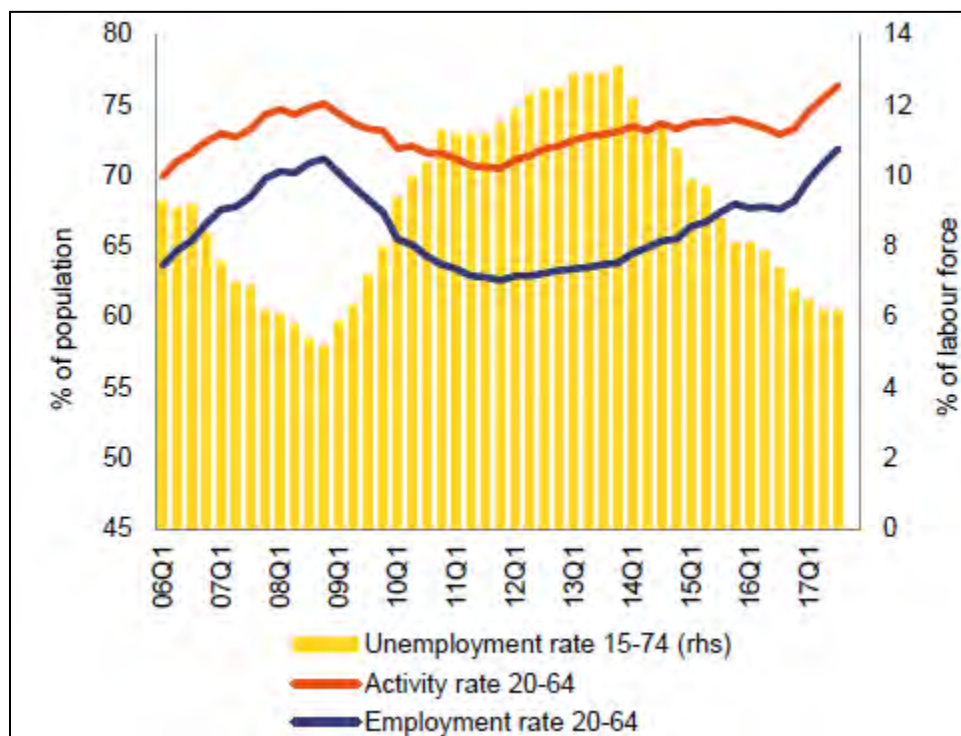
Ο δείκτης της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας αναμένεται να αυξηθεί περαιτέρω στο 2,2% το 2019 και στο 2,3% το 2020. Η εγχώρια ζήτηση και ειδικότερα οι επενδύσεις αναμένεται να γίνουν η κινητήρια δύναμη της ανάπτυξης τα επόμενα χρόνια, με την προϋπόθεση ότι η εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων θα συνεχιστεί και μετά το τέλος του προγράμματος. Η ιδιωτική κατανάλωση εκτιμάται ότι θα επιταχυνθεί με μέτριο ρυθμό έως το 2020 και στη συνέχεια θα παραμείνει σταθερή, καθώς θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί το κέρδος του διαθέσιμου εισοδήματος για τη μείωση του κεφαλαιακού ελλείμματος του. Η ανάπτυξη των εξαγωγών προβλέπεται να παραμείνει ισχυρή (European Commission, 2018b).

5.3 Φορολογία και απασχόληση

Με τη βελτίωση του σχεδιασμού ενός φορολογικού συστήματος μια χώρα μπορεί να βελτιώσει τα δημόσια οικονομικά της, να στηρίξει την ανάπτυξη και τη δημιουργία θέσεων εργασίας, να ενισχύσει την οικονομική της σταθερότητα και να αυξήσει τις κοινωνικές της παροχές.

Για την **Βουλγαρία**, οι συνθήκες της αγοράς εργασίας βελτιώθηκαν πρόσφατα. Τα ποσοστά απασχόλησης και δραστηριότητας αυξήθηκαν, ενώ το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε σημαντικά, σε 6,3% το 2017 (βλέπε Σχήμα 6). Με βάση τα δεδομένα του 2016, η αποζημίωση των εργαζομένων ήταν πολύ χαμηλή σε σχέση με τον μέσο όρο της ΕΕ. Η έντονη αύξηση των μισθών το 2017 βελτίωσε τους μισθούς, αλλά εάν αυτό συνεχιστεί και δεν συνοδεύεται από παρόμοιες εξελίξεις στην παραγωγικότητα, θα μπορούσε να οδηγήσει σε απώλειες της ανταγωνιστικότητας. Τα χαμηλά εκπαιδευτικά αποτελέσματα και οι ανισότητες που συνδέονται με το κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο αποτελούν σημαντικά εμπόδια στη βελτίωση του ανθρώπινου δυναμικού, με πιθανές επιπτώσεις στα επίπεδα δεξιοτήτων και στο αναπτυξιακό δυναμικό. Βάσει όσων ειπώθηκαν καθίσταται φανερό πως χρειάζεται βελτίωση του φορολογικού συστήματος της Βουλγαρίας (European Commission, 2018).

Σχήμα 6: Ποσοστά Δραστηριότητας, Απασχόλησης και Ανεργίας στη Βουλγαρία (1ο τρίμηνο 2006 - 1ο τρίμηνο 2017)

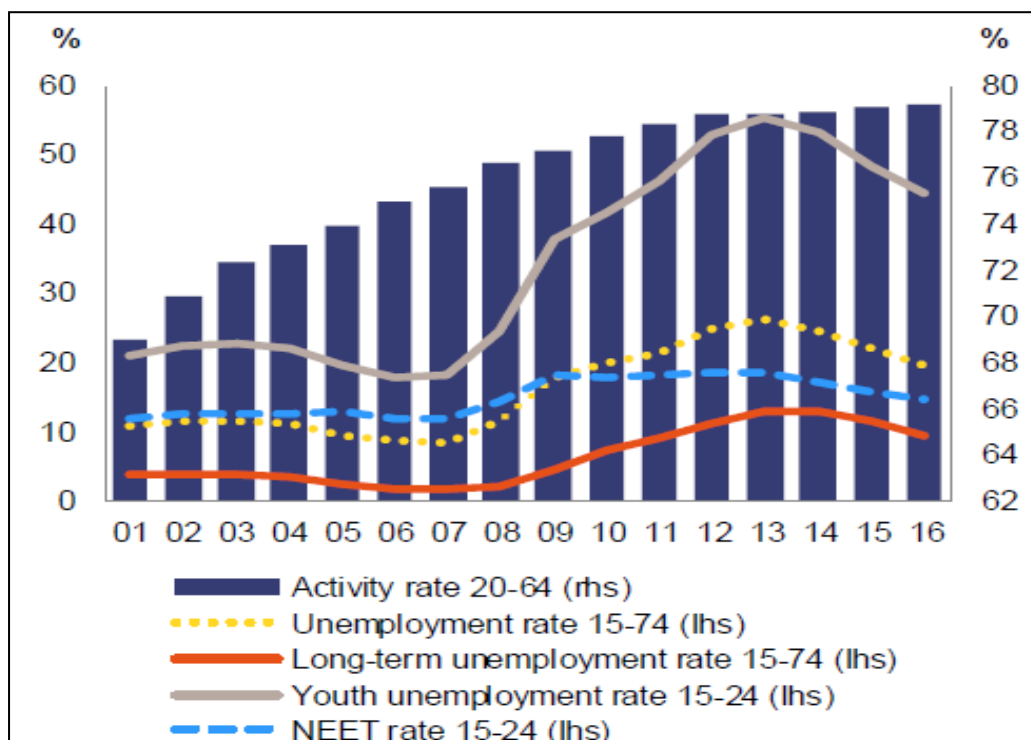

Πηγή: European Commission 2018, σ. 7

Επίσης, η αδήλωτη εργασία εξακολουθεί να στρεβλώνει την αγορά εργασίας, την οικονομία και να παρεμποδίζει τις σωστές συνθήκες εργασίας. Αν και η καθιέρωση ημερήσιων συμβολαίων εργασίας στον τομέα της γεωργίας συνέβαλε στη μείωση της αδήλωτης εργασίας στον κλάδο, ωστόσο ο αριθμός των ατόμων που εργάζονταν χωρίς σύμβαση σε όλη την οικονομία αυξήθηκε από 37.500 το 2012 σε 55.900 το 2016 (Στατιστικό Ινστιτούτο, 2013 και 2017). Επίσης, ένας στους επτά εργαζόμενους το 2017 δήλωσε ότι λαμβάνει μισθούς, οι οποίοι δεν έχουν δηλωθεί και οι εθνικές αρχές θεωρούν ότι το 47% των εργοδοτών και το 58% των εργαζομένων κινδυνεύουν να ενταχθούν στο καθεστώς της αδήλωτης εργασίας. Έτσι, οργανώθηκαν κοινές επιθεωρήσεις μεταξύ φορολογικών και εργασιακών αρχών, οι οποίες υπόσχονται μελλοντικές βελτιώσεις στην αποτελεσματικότητα και στην εφαρμογή της νόμιμης εργασίας (European Commission, 2018).

Η απασχόληση στην **Ισπανία** εξακολουθεί να αναπτύσσεται με ισχυρό ρυθμό ενώ παράλληλα μειώνεται η ανεργία, η οποία όμως εξακολουθεί να είναι πολύ υψηλή. Η δυναμική της ανάκαμψης της αγοράς εργασίας οφείλεται εν μέρει στην επίδραση των προηγούμενων φορολογικών μεταρρυθμίσεων και στη συγκράτηση των μισθών. Και οι δύο βοήθησαν στην αύξηση της δυναμικής της απασχόλησης και στην οικονομική ανάπτυξη. Ωστόσο, το ποσοστό ανεργίας παραμένει μεταξύ των υψηλότερων στην ΕΕ. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τους νέους, γεγονός που συνεπάγεται ένα σημαντικό αναξιοποίητο εργατικό δυναμικό. Σχεδόν οι μισοί άνεργοι είναι μακροχρόνια άνεργοι (για περισσότερο από ένα χρόνο) (βλέπε Σχήμα 7). Η Ισπανία εντείνει τις πολιτικές ενεργοποίησης της απασχόλησης που στοχεύουν τους μακροχρόνια ανέργους, τους νέους και τους εργαζομένους μεγαλύτερης ηλικίας. Ωστόσο, η αποτελεσματικότητά τους εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την ικανότητα των περιφερειακών δημόσιων υπηρεσιών απασχόλησης και από το συντονισμό με τους εργοδότες και τις κοινωνικές υπηρεσίες, ο οποίος δεν συνάδει με το ρυθμό των υπόλοιπων παραγόντων (European Commission, 2018a).

Σχήμα 7: Ποσοστά Δραστηριότητας και Ανεργίας στην Ισπανία (1ο τρίμηνο 2006 - 1ο τρίμηνο 2017)

Πηγή: European Commission 2018, σ. 8

Η κατάσταση της αγοράς εργασίας συνεχίζει να βελτιώνεται, υποστηριζόμενη από τη συγκράτηση των μισθών και τις μεταρρυθμίσεις στην αγορά εργασίας. Το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε σε 16,6% το 4ο τρίμηνο του 2017 από 18,6% που ήταν το 2016 και αναμένεται να μειωθεί στο 14% έως το 2019. Η ανάκαμψη στην αγορά εργασίας επέτρεψε επίσης τη μείωση των ανισοτήτων στο κατά κεφαλή ΑΕΠ στις ισπανικές περιφέρειες. Ενώ οι μισθοί ήταν σταθερά χαμηλοί μέχρι το 2017, σημειώθηκε αύξηση των ονομαστικών μισθών το 2018 και αναμένεται περαιτέρω αύξηση το 2019, καθώς η κυκλική συρρίκνωση της οικονομίας περιορίζεται. Η παραγωγικότητα αναμένεται να αυξηθεί σε μέτρια επίπεδα, οδηγώντας σε μέτριες αυξήσεις του ονομαστικού κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος (ULC) έως το 2019. Ωστόσο, αναμένεται περαιτέρω αύξηση του κόστους από πλευράς ανταγωνιστικότητας, καθώς προβλέπεται ότι η ULC θα αναπτυχθεί με βραδύτερο ρυθμό από ότι στην υπόλοιπη ζώνη του Ευρώ (European Commission, 2018a).

Όσον αφορά την **Ελλάδα**, σημαντικές αλλαγές έχουν παρατηρηθεί στην αγορά εργασίας και στα συστήματα μισθολογικών διαπραγματεύσεων τα τελευταία χρόνια. Οι μεταρρυθμίσεις αυτές βοήθησαν στην αποκατάσταση της ανταγωνιστικότητας των μισθών της Ελλάδας σε σχέση με τους εταίρους της ευρωζώνης και συνέβαλαν στη δημιουργία θέσεων εργασίας τα τελευταία χρόνια, γεγονός που οδήγησε σε πτώση της ανεργίας από 27,5% το 2013 σε 19% μέχρι το τέλος του προγράμματος του ESM (2018) (European Commission, 2018b).

Η σημαντικότερη από οικονομικής απόψεως είναι η απόφαση που λήφθηκε για το νέο επίπεδο του κατώτατου μισθού με βάση μια αυστηρή ανάλυση της υποκείμενης οικονομικής κατάστασης και της κατάστασης της αγοράς εργασίας, μετά από μια πραγματική διαδικασία διαβούλευσης με τους κοινωνικούς εταίρους. Τα ελάχιστα επίπεδα μισθών στην Ελλάδα ανέρχονται σήμερα σε 683,76 ευρώ το μήνα, τα οποία είναι παρόμοια με τα μέσα ποσοστά που παρατηρούνται σε άλλα κράτη μέλη της ζώνης του ευρώ. Επομένως, η επικείμενη αναθεώρηση του ελάχιστου μισθού θα πρέπει να αντικατοπτρίζει την παραγωγικότητα και τις εξελίξεις της αγοράς εργασίας, προκειμένου να διασφαλιστεί το κέρδος στην ανταγωνιστικότητα και να υποστηριχθεί η συνεχιζόμενη μείωση της ανεργίας (European Commission, 2018b).

5.4 Φορολογία και μακροοικονομική σταθερότητα

Το φορολογικό σύστημα και η διάρθρωσή του έχουν βαθιές επιπτώσεις στη βιωσιμότητα του μακροοικονομικού περιβάλλοντος κάθε χώρας. Η μακροοικονομική σταθερότητα αποτελεί σημαντικό παράγοντα για τις επιχειρηματικές επενδύσεις και για την οικονομική απόδοση στο σύνολό της.

Η δημοσιονομική επίδοση της **Βουλγαρίας** είναι επαρκής, αλλά υπάρχει χώρος βελτίωσης της διαχείρισης και της διακυβέρνησης. Η βελτίωση της φορολογικής συμμόρφωσης και η αποτελεσματικότητα της φορολογικής διοίκησης παραμένει βασικός στόχος για τη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών με απώτερο σκοπό την προώθηση ενός κοινωνικά δίκαιου και φιλικού προς την ανάπτυξη οικονομικού περιβάλλοντος. Η δημοσιονομική σταθερότητα υποστηρίζεται από την ισχυρή πολιτική δέσμευση και τη ρύθμιση του νομισματικού συμβουλίου, αλλά οι έλεγχοι και οι ισορροπίες στο δημοσιονομικό πλαίσιο είναι ανεπαρκείς. Η διαχείριση των δημόσιων δαπανών είναι επαρκής, όσον αφορά την παρακολούθηση και τον μεσοπρόθεσμο προγραμματισμό των κύριων μεγεθών, αλλά δεν διέπεται από στόχους επιδόσεων ή σημεία αναφοράς. Η ενίσχυση της λειτουργίας του Δημοσιονομικού Συμβουλίου εξακολουθεί να αποτελεί πρόκληση. Οι κρατικές επιχειρήσεις αποτελούν πηγή οικονομικών και δημοσιονομικών κινδύνων, καθώς οι δομές της εταιρικής διακυβέρνησής τους σπάνια υπόκεινται σε επαγγελματική διαχείριση ή κανόνες που εξασφαλίζουν ανεξάρτητη και διαφανή λήψη αποφάσεων (European Commission, 2018).

Για την **Ισπανία** η μεγαλύτερη πρόκληση, όσον αφορά την μακροοικονομική της σταθερότητα, έγκειται στον τραπεζικό τομέα. Στα χρόνια που προηγήθηκαν, οι ισπανικές τράπεζες συνέχισαν τη σταθεροποίησή τους, ενώ η πρόσβαση στη χρηματοδότηση βελτιώθηκε. Το τραπεζικό σύστημα στο σύνολό του ανταποκρίνεται ικανοποιητικά στις κανονιστικές κεφαλαιακές απαιτήσεις και στη διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων δανείων. Η επιτυχής επίλυση των προβλημάτων της τράπεζας (Banko Popular) τον Ιούνιο του 2017 συνέβαλε στην ενίσχυση της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού τομέα. Οι πολιτικές για τη στήριξη της κεφαλαιακής χρηματοδότησης αποδείχθηκαν αποτελεσματικές (European Commission, 2018a).

Η αναδιάρθρωση των τραπεζών, που έλαβαν κρατική ενίσχυση, προχώρησε και η επιτυχής επίλυση των προβλημάτων της Banco Popular τον Ιούνιο του 2017 ενίσχυσε την εμπιστοσύνη στη σταθερότητα και στην αντοχή του ισπανικού τραπεζικού τομέα στο σύνολό της οικονομίας. Περαιτέρω, οι συνταξιοδοτικές μεταρρυθμίσεις του 2011 και 2013 κατέστησαν τα δημόσια οικονομικά περισσότερο βιώσιμα μακροπρόθεσμα. Το δημοσιονομικό πλαίσιο σημείωσε διάφορες βελτιώσεις από το 2012, μετά από τη μεταρρύθμιση των εταιρικών και προσωπικών πλαισίων αφερεγγυότητας, που διευκόλυνε τη μείωση του ιδιωτικού χρέους και κατέστησε λιγότερο δαπανηρές τις αθετήσεις των επιχειρήσεων (European Commission, 2018a).

Τα τελευταία χρόνια, οι ευρείες δράσεις της πολιτικής στην **Ελλάδα** έχουν ως στόχο τη διασφάλιση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και την ενίσχυση της βιωσιμότητας του τραπεζικού συστήματος. Τα μέτρα που σχετίζονται με τον χρηματοπιστωτικό τομέα επικεντρώθηκαν κυρίως στα εξής: (i) στη σταδιακή εξομάλυνση της ρευστότητας και των συνθηκών πληρωμής και στην ενίσχυση του κεφαλαίου, (ii) στην αντιμετώπιση του υψηλού επιπέδου των μη εξυπηρετούμενων δανείων (NPEs) στους ισολογισμούς των τραπεζών, και (iii) στη βελτίωση της διακυβέρνησης τόσο των τραπεζών όσο και του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (HFST). Μετά το πέρας του προγράμματος του ESM στις 20 Αυγούστου 2018, σημειώθηκε πρόοδος στους τομείς πολιτικής του χρηματοπιστωτικού τομέα. Ωστόσο, παρά την πρόοδο, εξακολουθούν να απαιτούνται περαιτέρω μεταρρυθμίσεις, ώστε να επέλθει ομαλότητα. Η κερδοφορία εξακολουθεί να είναι αρνητική και ενώ η βοήθεια έκτακτης ρευστότητας (ELA) και η χρηματοδότηση του Ευρωσυστήματος έχουν μειωθεί σημαντικά, εξακολουθούν να ισχύουν τα ρυθμιστικά κενά ρευστότητας (π.χ. λόγος κάλυψης ρευστότητας, LCR) (European Commission, 2018b).

Σε αντίθεση με τη Βουλγαρία και την Ισπανία και παρά τις βελτιωμένες αξιολογήσεις της πιστοληπτικής ικανότητας της Ελλάδας, οι συνθήκες της αγοράς παραμένουν ασταθείς, ενώ η Ελλάδα παραμένει ευάλωτη στις μετατοπίσεις του κλίματος της αγοράς. Οι ανάγκες χρηματοδότησης παραμένουν σχετικά περιορισμένες, ενώ η σημαντική αποταμίευση μετρητών και το ευνοϊκό προφίλ χρηματοδότησης στηρίζουν την ικανότητα αποπληρωμής. Από την τεχνική επικαιροποίηση της ανάλυσης της βιωσιμότητας του χρέους προκύπτει ότι η αξιολόγηση της βιωσιμότητας του χρέους της

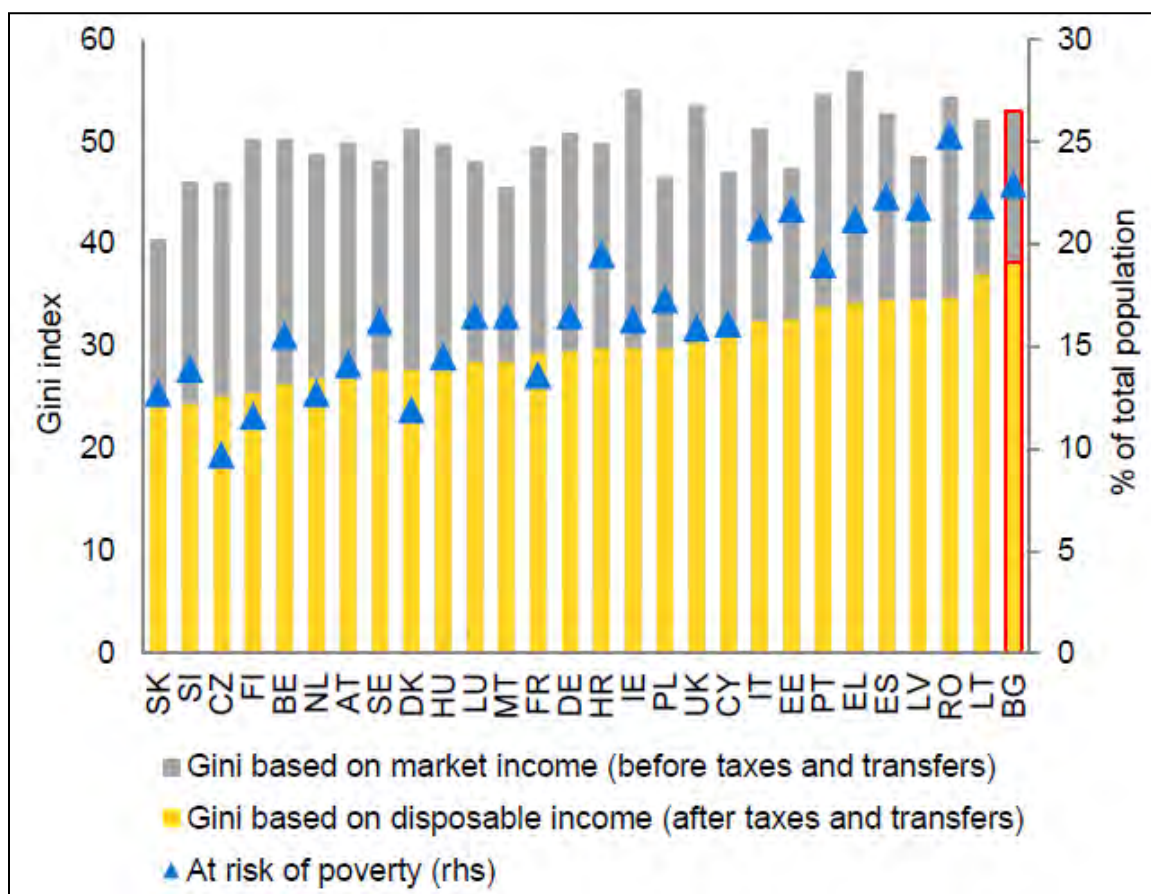
Ελλάδας παρέμεινε σε γενικές γραμμές αμετάβλητη από την τελευταία DSA που δημοσιεύθηκε τον Ιούνιο του 2018 (European Commission, 2018b)

5.5 Φορολογία και κοινωνικές επιπτώσεις

Η διάρθρωση ενός φορολογικού συστήματος δύναται να συμβάλει στην κοινωνική δικαιοσύνη, μέσω των κοινωνικών παροχών που μπορεί να προσφέρει στα ασθενέστερα κοινωνικά στρώματα.

Όσον αφορά την ισχύ του φορολογικού συστήματος της **Βουλγαρίας** για τη διόρθωση της φτώχειας και των κοινωνικών ανισοτήτων αυτή είναι περιορισμένη. Η εισοδηματική ανισότητα, όπως μετράται από το συντελεστή Gini για το διαθέσιμο εισόδημα (δηλαδή μετά από φόρους και παροχές), είναι η υψηλότερη στην ΕΕ. Το ποσοστό κινδύνου φτώχειας ήταν το δεύτερο υψηλότερο το 2016 (βλέπε Σχήμα 8). Η σχετικά μικρή διαφορά μεταξύ ανισότητας της αγοράς και διαθέσιμου εισοδήματος υποδεικνύει ότι το σύστημα φόρων και παροχών διαδραματίζει περιορισμένο ρόλο στην καταπολέμηση των εισοδηματικών ανισοτήτων. Όσον αφορά το σχεδιασμό, τα συστήματα του φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων συνήθως χαρακτηρίζονται από χαμηλό (ή μηδαμινό) βαθμό προοδευτικότητας. Ο χαμηλός λόγος φόρου προς ΑΕΠ παρέχει επίσης ελάχιστα περιθώρια για την προσφορά δημόσιων αγαθών και υπηρεσιών, γεγονός που θα μπορούσε ενδεχομένως να μειώσει τις ανισότητες και να προωθήσει την κοινωνική κινητικότητα και την οικονομική ανάπτυξη (European Commission, 2018).

Σχήμα 8: Επίπεδο Εισοδηματικής Ανισότητας στην Ευρώπη, 2016

Πηγή: European Commission 2018, σ. 7

Η Βουλγαρία αντιμετωπίζει προκλήσεις, όσον αφορά ορισμένους δείκτες του Κοινωνικού Πίνακα αποτελεσμάτων που υποστηρίζουν τον Ευρωπαϊκό πυλώνα των κοινωνικών δικαιωμάτων. Ενώ η υψηλή οικονομική ανάπτυξη έχει μεταφραστεί σε βελτιωμένα αποτελέσματα στον τομέα της απασχόλησης, τα επίπεδα της φτώχειας και της ανισότητας των εισοδημάτων παραμένουν πολύ υψηλά και οι ενεργητικές πολιτικές για την αγορά εργασίας είναι ανεπαρκώς αναπτυγμένες. Το εκπαιδευτικό σύστημα δεν εξοπλίζει πλήρως τους σπουδαστές με τις σχετικές δεξιότητες και η πρόσβαση στην ποιοτική εκπαίδευση παραμένει άνιση. Τέλος, οι Βούλγαροι αντιμετωπίζουν δυσκολίες πρόσβασης στην υγειονομική περίθαλψη και τη στέγαση (European Commission, 2018).

Η **Ισπανία** αντιμετωπίζει προκλήσεις όσον αφορά ορισμένους δείκτες του Κοινωνικού Πίνακα αποτελεσμάτων που υποστηρίζουν τον Ευρωπαϊκό πυλώνα των κοινωνικών δικαιωμάτων. Καθώς οι παλαιότερες προσπάθειες για την προώθηση της

δημιουργίας απασχόλησης αποδίδουν καρπούς, η δημιουργία μόνιμης απασχόλησης αυξάνεται βραδέως, ενώ παράλληλα η χρήση συμβάσεων εργασίας περιορισμένου χρόνου παραμένει ευρέως διαδεδομένη. Η εισοδηματική ανισότητα σταθεροποιήθηκε, αλλά παραμένει σχετικά υψηλή. Η πρόωγη αποχώρηση από το σχολείο συνεχίζει να βελτιώνεται αλλά, μαζί με τον υψηλό κίνδυνο φτώχειας των παιδιών, επηρεάζει την ισότητα των ευκαιριών. Οι ομάδες των ατόμων που κινδυνεύουν από τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό και των νέων που δεν απασχολούνται, λόγω της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, μειώνονται αλλά απαιτείται στενή παρακολούθηση τα επόμενα χρόνια (European Commission, 2018a).

Στην **Ελλάδα**, τα τελευταία χρόνια, έχουν πραγματοποιηθεί σημαντικές μεταρρυθμίσεις για τον εκσυγχρονισμό όλων των πτυχών του συστήματος κοινωνικής πρόνοιας, που περιλαμβάνουν ολοκληρωμένες μεταρρυθμίσεις της εκπαίδευσης, των συντάξεων, της υγειονομικής περίθαλψης και άλλων κοινωνικών παροχών. Οι μεταρρυθμίσεις αυτές έλαβαν τεχνική υποστήριξη από την Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας και την Παγκόσμια Τράπεζα μέσω της Υπηρεσίας Διαρθρωτικής Στήριξης Μεταρρυθμίσεων της Επιτροπής (European Commission, 2018b).

Παρόλα αυτά, η πρόοδος στις μεταρρυθμίσεις της υγειονομικής περίθαλψης είναι περίπλοκο να χαρακτηριστεί. Παρόλο που οι αρχές εξακολουθούν να εφαρμόζουν αρκετά μέτρα, υπάρχουν ανοιχτά προβλήματα που προκύπτουν από την αντίσταση των αντιπροσώπων της υγείας και τους περιορισμούς των πόρων και της εξειδίκευσης. Αυτοί οι παράγοντες έχουν επιβραδύνει την πρόοδο με την αντιστάθμιση και τη συλλογή των clawbacks (η ανάκτηση των χρημάτων που έχουν ήδη εκταμιευθεί.), την ίδρυση των κέντρων υγειονομικής περίθαλψης καθώς και τη μόνιμη εγκατάσταση και στελέχωση του φορέα που είναι αρμόδιος για την κεντρική προμήθεια υγειονομικής περίθαλψης (ΕΚΠΑΥ). Οι μεταρρυθμίσεις για την ίδρυση των κέντρων πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας και των κεντρικών συμβάσεων προχωρούν, αλλά με ρυθμό βραδύτερο από τον προβλεπόμενο (European Commission, 2018b).

5.6 Συγκριτικά Αποτελέσματα

Με βάση τα όσα αναφέρθηκαν σε αυτό το κεφάλαιο, ο ακόλουθος πίνακας συνοψίζει τα αποτελέσματα για τα φορολογικά συστήματα και τα λοιπά σχετικά οικονομικά ζητήματα μέσα από την ανάλυση των περιπτώσεων της Βουλγαρίας, της Ελλάδας και της Ισπανίας.

	Φορολογικό Σύστημα	Οικονομική Ανάπτυξη	Απασχόληση - Ανεργία	Μακροοικονομική Σταθερότητα	Κοινωνικές Επιπτώσεις
Βουλγαρία	χαμηλό επίπεδο φορολογίας και μια φορολογική δομή που είναι φιλική προς την οικονομική ανάπτυξη. Μειονεκτήματα: ο διοικητικός φόρτος για τη πληρωμή φόρων και η παραοικονομία	Ισχυρή	Αύξηση Απ. - Μείωση Αν. (2017)	Υψηλή, με περιθώρια βελτίωσης στη διαχείριση και τη διακυβέρνηση	Μεγάλα ποσοστά φτώχειας και εισοδηματικής ανισότητας (τα μεγαλύτερα στην ΕΕ), χαμηλή ισχύς του φορολογικού συστήματος
Ελλάδα	στηρίζεται κυρίως στην έμμεση και όχι στην άμεση φορολογία. Μειονεκτήματα: άνιση κατανομή της φορολογικής επιβάρυνσης και υψηλοί φορολογικοί συντελεστές	Ασθενής	Αύξηση Απ. - Μείωση Αν. (2018) λόγω μεταρρυθμίσεων	Ασταθής, πολλά περιθώρια βελτίωσης ιδίως στο θέμα της πιστοληπτικής ικανότητας και της ρευστότητας για τη χρηματοδότηση επενδύσεων	Υπάρχουν πολλά ανοιχτά ζητήματα, πέρα από τα υψηλά ποσοστά ανισότητας και φτώχειας
Ισπανία	σχετικά χαμηλός λόγος φορολογίας προς το ΑΕΠ και βασίζεται λιγότερο στους φόρους από την απασχόληση. Μειονεκτήματα: παρουσιάζει στοιχεία που παρεμποδίζουν τις επενδύσεις και η υψηλή τάση του χρέους	Μεγαλύτερη από την αναμενόμενη	Αύξηση Απ. - Μείωση Αν. (2017), με την ανεργία ωστόσο (ειδικά των νέων) να παραμένει σε πολύ υψηλά επίπεδα	Ικανοποιητική, αλλά με περιθώρια βελτίωσης και αναδιάρθρωσης του τραπεζικού τομέα	Υψηλή εισοδηματική ανισότητα και φτώχεια αλλά με τάσεις σταθεροποίησης

6. Συμπεράσματα

Στην παρούσα διπλωματική εργασία έγινε μια προσπάθεια παρουσίασης και συγκριτικής ανάλυσης των φορολογικών συστημάτων της Ελλάδας, της Ισπανίας και της Βουλγαρίας. Από όσα ειπώθηκαν μέχρι τώρα καθίσταται φανερό ότι:

Το φορολογικό σύστημα της Βουλγαρίας είναι απλό στη δομή του και φιλικό προς την οικονομική ανάπτυξη. Η Βουλγαρία είναι ένας ελκυστικός προορισμός τόσο για τις επιχειρήσεις όσο και για τους ιδιώτες, λόγω των χαμηλών φορολογικών συντελεστών της, του ειδικευμένου και χαμηλού κόστους εργατικού δυναμικού της και της καλής στρατηγικής της θέσης. Έχει υψηλή οικονομική ανάπτυξη και τα ποσοστά ανεργίας της είναι τα χαμηλότερα σε όλη την ΕΕ. Ωστόσο, αντιμετωπίζει και αυτή σοβαρά προβλήματα, τα σημαντικότερα από τα οποία είναι το μέγεθος της παραοικονομίας, η αδήλωτη εργασία και η αδυναμία του φορολογικού συστήματος να παρέχει κοινωνικές παροχές στα πιο ευάλωτα κοινωνικά στρώματα. Για αυτό και τα επίπεδα της φτώχειας και της ανισότητας των εισοδημάτων παραμένουν πολύ υψηλά και η πρόσβαση στην ποιοτική εκπαίδευση είναι άنيση.

Το φορολογικό σύστημα της Ισπανίας είναι περισσότερο σύνθετο από αυτό της Βουλγαρίας και η χρηματοδότηση της οικονομίας της πραγματοποιείται κυρίως από επαναλαμβανόμενους φόρους. Αν και δεν αντιμετωπίζει ζητήματα οικονομικής ανάπτυξης και μακροοικονομικής σταθερότητας, ωστόσο τα επίπεδα ανεργίας είναι ιδιαίτερα υψηλά και το φορολογικό της σύστημα παρουσιάζει στοιχεία που παρεμποδίζουν τις επενδύσεις. Παρά τις αδυναμίες του το ισπανικό φορολογικό σύστημα αποτελεί ένα ανταγωνιστικό σύστημα, μεταξύ των χωρών της Ευρώπης.

Η Ελλάδα προσπαθεί ακόμα να εξέλθει από την οικονομική κρίση που την ταλανίζει τα τελευταία 10 χρόνια. Το φορολογικό της σύστημα, το οποίο στηρίζεται κυρίως στην έμμεση και όχι στην άμεση φορολογία για την άντληση των πόρων που χρειάζεται για να χρηματοδοτήσει τις δραστηριότητές της παρουσιάζει σημαντικές αδυναμίες και μπορεί να χαρακτηριστεί προβληματικό, άδικο και αναποτελεσματικό. Η διάρθρωση και η δομή του, έτσι όπως παρουσιάστηκαν μέσα από την παρούσα διπλωματική εργασία αποτελούν σημαντικό εμπόδιο για την επιχειρηματικότητα και την

ανταγωνιστικότητα. Το ελληνικό φορολογικό σύστημα αποτυγχάνει ακόμα και σήμερα να αντιμετωπίσει τις οικονομικές ανισότητες, είναι υπερβολικά περίπλοκο, μεταβάλλεται συχνά και είναι φτιαγμένο με τρόπο που διευκολύνει τη φοροδιαφυγή. Απαιτούνται λοιπόν σημαντικές μεταρρυθμίσεις, οι οποίες θα μπορούσαν να διορθώσουν διαρθρωτικά προβλήματα όπως η ανεργία, το χρέος και η παραοικονομία.

Οι μεταρρυθμίσεις θα πρέπει να στοχεύουν στην αναπτυξιακή προοπτική της χώρας, στην ριζική αναπροσαρμογή του εκπαιδευτικού συστήματος και στη βελτίωση των οικονομικών της μεγεθών. Για αυτό και θα πρέπει να δοθεί έμφαση: α) στις επενδύσεις, που θα συμβάλουν αποτελεσματικότερα στη μείωση του χρέους σε σχέση με το σημερινό μοντέλο αποπληρωμής μέσω των πρωτογενών πλεονασμάτων, β) στην απλούστευση του φορολογικού της συστήματος, γ) στην στήριξη των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών, δ) στη διεύρυνση της φορολογικής βάσης μεριμνώντας ταυτόχρονα για τη στήριξη των εισοδημάτων και κατά συνέπεια την ενίσχυση της συνολικής ζήτησης και ε) στη βελτίωση των κοινωνικών συνθηκών μέσα από την μείωση των επιπέδων της ανεργίας και της φτώχειας.

Οι αλλαγές αυτές θα τονώσουν την ελληνική οικονομία, μέσω της απλοποίησης και της μείωσης των φορολογικών επιβαρύνσεων και της μεταφοράς πόρων σε αναπτυξιακές δράσεις, οι οποίες με τη σειρά τους θα συμβάλλουν στη μείωση του κόστους συμμόρφωσης, στον περιορισμό των περιστατικών διαφθοράς, στην αύξηση της κοινωνικής ευημερίας και στην απασχόληση, στην βελτίωση της αποτελεσματικότητας της φορολογικής διοίκησης και στην ενίσχυση της εμπιστοσύνης των εταίρων απέναντι στην Ελλάδα.

Βιβλιογραφία

- Adams, C. (2001). *For Good and Evil: The Impact Of Taxes On The Course Of Civilization, 2Nd Edition*. Plymouth, England: Madison Books.
- Agell, J., Ohlsson, H., & Thoursie, P. (2006). Growth Effects of Government Expenditure and Taxation in Rich Countries:A Comment. *European Economic Review, 50(1)*, 211-218.
- Aggerer, N., Brown, M., & Ross, E. (2013). 'Transaction Taxes, Capital Gains Taxes and House Prices', *Working Paper 2*. Swiss: National Bank.
- Albareda, A., & Boté, P. (2016). *The Spanish Taxation System, Main Problems & Reform Proposals*. Catalunya: Universitat de Vic – Universitat Central de Catalunya.
- Alstadsæter, A., & Jacob, M. (2016). Dividend Taxes and Income Shifting. *The Scandinavian Journal of Economics, 118(4)*, 693-717.
- Arnold, J. (2008). Do Tax Structure Affect Aggregate Economic Growth? Empirical Evidence from a Panel of OECD Countries. *Economics Department Working Papers, 643 (51)*.
- Aronov, A., & Kashin, V. (2006). *Tax policy and tax administration*. Moscow: Ekonomist.
- Atkinson, A. (2010). "The Welfare State and Economic Performance". *Tax Journal, 48*, 427-465.
- Bargain, O. (2012). "Decomposition analysis of distributive policies using behavioural simulations,". *International Institute of Public Finance, 19(5)*, 708-731.
- Bargain, O., & Callan, T. (2010). "Analysing the effects of tax-benefit reforms on income distribution: a decomposition approach,". *Journal of Economic Inequality, 8(1)*, 1-21.
- Bargain, O., Callan, T., Doorley, K., & Keane, C. (2017). "Changes in Income Distributions and the Role of Tax-benefit Policy During the Great Recession: An International Perspective". *Institute for Fiscal Studies, 38*, 559-585.

- Bastable, C. (1892). Public Finance. *Journal of Political Economy*, 1(1), 133-142.
- Bellak, C., Leibrecht, M., & Damijan, J. (2009). Infrastructure Endowment and Corporate Income Taxes as Determinants of Foreign Direct Investment in Central and Eastern European Countries. *World Economy*, 32(2), 267–290.
- Bernardi, L. (2013). *Recent findings regarding the shift from direct to indirect taxation in the EA-17*. MPRA Paper No.47877. Ανάκτηση από <http://mpra.ub.uni-muenchen.de/47877/>
- Blankson, S. (2007). *A Brief History of Taxation*. Leeds, England: Blankson Enterprises Limited.
- Bond, S., & Xing, J. (2015). Corporate taxation and capital accumulation. *Journal of Public Economics*, 130, 15-31.
- Brennan, G., & Buchanan, J. (1980). *The power to tax: Analytical foundations of a fiscal constitution*. Cambridge, Mass: Cambridge University Press.
- Brennan, G., & Buchanan, J. (2006). *The Power to Tax: Analytic Foundations of a Fiscal Constitution*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Brezeanu, P., Şimon, I., & Celea, S. (2005). *European Taxation*. Bucharest: Economic Publishing House.
- Bryzgalin, A. (2002). The system of taxes and fees in the Russian Federation. Imposition, introduction, and abolition of taxes. Στο Μ. Κ. (Eds.), *Financial law of the Russian Federation*. (σσ. 324-325). Moscow: Yurist.
- Canavire-Bacarreza, G., Martinez-Vazquez, A., & Vulovic, V. (2013). *Taxation and Economic Growth in Latin America*. IDBWP.
- Cardoso, L., & Lains, P. (2013). *Paying for the Liberal State: The Rise of Public Finance in Nineteenth-Century Europe*. Cambridge University Press.
- Chernik, D. (2006). *Taxes and taxation*. Moscow: MCFR.
- Cnossen, S. (2002). ‘Tax policy in the European union: A review of issues and options’. *CESIFO Working Paper*, 758.

- Crandall, W. (2010). *Revenue Administration: Performance Measurement in Tax Administration*. Washington, DC: International Monetary Fund.
- Creedy, J., & Héroult, N. (2015). "Decomposing Inequality Changes: Allowing for Leisure in the Evaluation of Tax and Transfer Policy Effects,". *Institute for Fiscal Studies*, 36, 157-180.
- Dackehag, M., & Hansson, A. (2012). *Taxation of income and economic growth: An Empirical Analysis of 25 rich OECD countries*. Department of Economics, Lund University.
- Dackehag, M., & Hansson, A. (2012). *Taxation of income and economic growth: An Empirical Analysis of 25 rich OECD countries*. Sweden: Department of Economics, Lund University.
- Dalton, H. (1920). The measurement of the inequality of incomes. *Economic Journal*, 30, 348–461.
- Deloitte. (2018). *Taxation and Investment in Spain*. Deloitte.
- Devereux, M., & Loretz, S. (2013). What do we know about corporate tax competition?, . *National Tax Journal*, 66(3), 745-773.
- Dolls, M. F., & Peichl, A. (2012). "Automatic stabilizers and economic crisis: US vs Europe". *Journal of Public Economics*, 96, 279-294.
- Dolls, M., Fuest, C., Peichl, A., & Wittneben, C. (2017). "Crisis, Austerity and Automatic Stabilization", unpublished manuscript.
- Egger, P., & Raff, H. (2015). Tax rate and tax base competition for foreign direct investment. *International Tax and Public Finance*, 22(5), 777–810.
- Eisenstein, L. (2010). *The Ideologies of Taxation*. England: Harvard University Press.
- Elsayyad, M., & Konrad, K. (2012). Fighting multiple tax havens. *Journal of International Economics*, 86(2), 295-305.
- EU Commission. (2011). *Tax reforms in EU member states: Tax policy challenges for economic growth and fiscalsustainability*. European Economy series 5/2011.

- European Commission. (2018). *Country Report Bulgaria 2018 Including an In-Depth Review on the prevention and correction of macroeconomic imbalances*. Brussels: COM (2018).
- European Commission. (2018a). *Country Report Spain 2018 Including an In-Depth Review on the prevention and correction of macroeconomic imbalances*. Brussels: COM (2018).
- European Commission. (2018b). *Enhanced Surveillance Report*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Ferreiro, J., Garcia-del-Valle, M., & Gomez, C. (2013). An Analysis of the Convergence of the Composition of Public Expenditures in EU Countries. *American Journal of Economics and Sociology*, 72 (4), 799-825.
- Folster, S., & Henrekson, M. (2001). Growth effects of government expenditure and taxation in rich countries. *European Economic Review*, 45, 1501–1520.
- Funke, M., Schularick, M., & Trebesch, C. (2016). "Going to extremes: Politics after financial crises, 1870–2014,". *European Economic Review*, 88(C), 227-260.
- Ganev, G., Popova, M., & Bönke, F. (2017). *Bulgaria Report*. Sustainable Governance Indicators.
- Gatzia, D., & Woods, D. (2014). Progressive taxation as a means to equality of condition and poverty alleviation. *Economics, Management, and Financial Markets*, 9(4), 29-43.
- Gemmell, N., Kneller, R., & Sanz, I. (2006). *Fiscal Policy Impacts on Growth in the OECD: Are They Long-or Short-Term?* United Kingdom: University of Nottingham.
- House of Commons Treasury Committee. (2011). *Principles of tax policy, Eighth Report of Session 2010–11*. London: The Stationery Office Limited .
- Hyman, D. (1990). *Public Finance: A Contemporary Application of Theory to Policy, 3rd edition*. Chicago, IL: Dryden Press.
- IMF. (2017). *IMF Country Report, GREECE No. 17/41*. IMF.

- Infanti, C., & Crawford, B. (2009). *Critical Tax Theory: An Introduction*. Cambridge : Cambridge University Press.
- Invest Bulgaria Agency. (2018). *Investment Promotion Act*. Ανάκτηση από <http://investbg.government.bg/en/pages/4-investment-promotion-act-170.html>
- Ippolito, D. (2012). *Deficits, Debt, and the New Politics of Tax Policy*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Jacobs, B. (2013). From optimal tax theory to applied tax policy. *Finanzarchiv*, 69(3), 338-389.
- Jenkins, S., Brandolini, A., Micklewright, J., & Nolan, B. (2013). *“The Great Recession and the Distribution of Household Income”*. Oxford, UK: Oxford University Press.
- Johansson, A. (2008). *Taxation and Economic Growth, OECD Economics Department Working Papers*. Paris: OECD Publishing.
- Joumard, I. (2001). *‘Tax systems in European Union Countries’*. *Economic Department Working Paper, 301*. Paris: OECD.
- Kabinga, M. (2015). *Principles of taxation. Paper 5 of the introduction to the project “Tax Justice & Poverty”*. Jesuit Centre for Reflection.
- Kaplow, L. (2010). *The Theory of Taxation and Public Economics*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.
- Kenny, L., & Winer, S. (2006). Tax Systems in the World: An Empirical Investigation into the Importance of Tax Bases, Administration Costs, Scale and Political Regime. *International Tax and Public Finance*, 13(2), 181- 215.
- Kirchler, E. (2009). *The Economic Psychology of Tax Behaviour*. Canberra: Australian National University.
- Kneller, R., Bleaney, M., & N., G. (1999). Fiscal Policy and Growth: Evidence from OECD Countries. *Journal of Public Economics*, 74, 171-190.
- Kocherlakota, N. (2010). *The New Dynamic Public Finance*. Princeton: Princeton University Press.

- Kucherov, I. (2006). *Tax law of foreign countries*. Moscow: Jurinform Center.
- Kwass, M. (2006). *Privilege and the Politics of Taxation in Eighteenth-Century France*. Cambridge: The Johns Hopkins University & Cambridge University Press.
- Lee, Y., & Gordon, R. (2005). Tax structure and economic growth. *Journal of Public Economics*, 89, 1027–1043.
- Leventi, C., Matsaganis, M., & Tsakloglou, P. (2010). *EUROMOD country report: Greece 2005-2008*. EUROMOD .
- Lowtax. (2018). *Bulgaria: Types Of Company*. Ανάκτηση από <https://www.lowtax.net/information/bulgaria/bulgaria-company-introduction.html>
- Lymer, A., & Hasseldine, J. (2002). *The International Taxation System* . Switzerland: Springer Nature Switzerland AG.
- Martinez-Vazquez, J., Vulovic, V., & Moreno-Dodson, B. (2012). ‘The Impact of Tax and Expenditure Policies on Income Distribution: Evidence from a Large Panel of Countries’. *Hacienda Pública Española*, 200, 95–130.
- McCreadie, K. (2009). *Adam Smith's The Wealth of Nations: A modern-day interpretation of an economic classic*. Oxford, UK: Infinite Ideas.
- Mehrotra, K., & Thorndike, J. (2011). From programmatic reform to social science research: The National Tax Association and the promise and perils of disciplinary encounters. *Law and Society Review*, 45(3), 593.
- Minea, M., & Costas, C. (2006). *Taxation in Europe at the Beginning of the Third Millennium*. Rosetti Publishing House.
- Mirrlees, J. (2011). *Tax by design: The Mirrlees review*. New York, NY: Oxford University Press.
- Myles, G. (2009). *Economic growth and Role of Taxation –Theory’ ECO/WPK (2009)54 Working Paper NO.713* . OECD Economic Department.
- Oats, L. (2012). *Taxation: A fieldwork research handbook*. New York: Routledge.
- OECD. (2011). *Taxation and Employment*. Paris: OECD Publishing.

- OECD. (2014). *Fundamental principles of taxation*. OECD Publishing.
- Paparas, D., & Richter, C. (2015). *Fiscal policy and economic growth: Empirical evidence from the European Union*. Ανάκτηση από International Network for Economic Research: <http://dx.doi.org/10.13140/RG.2.1.1268.1045>
- Paulus, A., & Tasseva, I. (2017). " *Decomposition of changes in the EU income distribution in 2007-2011*", *EUROMOD at the Institute for Social and Economic Research*. EUROMOD Working Papers .
- PKF International. (2019). *Worldwide Tax Guide 2018/19*. PKF.
- Robinson, L., & Slemrod, J. (2012). Understanding multi-dimensional tax systems. *International Public Finance*, 19(2), 237-267.
- Sabine, B. (2006). *A history of income tax*. London and New York, NY: Routledge.
- Samson, W. (2002). History of Taxation. Στο H. J. Lymer A., *The International Taxation System* (σσ. 21-41). Boston, MA: Springer.
- Schenk, A., & Oldman, O. (2007). *Value Added Tax: A Comparative Approach*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Schnell, R., Hill, P., & Esser, E. (2014). *Μέθοδοι εμπειρικής κοινωνικής έρευνας*. Αθήνα: Προπομπός.
- Seligman, E. (1905). *Essays in Taxation*. New York: Macmillan.
- Seligman, E. (1998). Progressive Taxation in Theory and Practice. *American Economic Association*, 9(4), 1-334.
- Slemrod, J., & Gillitzer, C. (2013). *Tax Systems*. Massachusetts : The MIT Press.
- Smith, A. (1976). *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*. Chicago: University of Chicago Press.
- Sologon, D., Van Kerm, P., Li, J., & O'Donoghue, C. (2018). *Accounting for Differences in Income Inequality across Countries: Ireland and the United Kingdom*. LISER Working Paper Series.

- Spengel, C., & Zöllkau, Y. (2012). *Common Corporate Tax Base (CC(C)TB) and Determination of Taxable Income. An International Comparison*. Heidelberg.
- Stamp, S. (2017). *The Fundamental Principles of Taxation in the Light of Modern Developments: The Newmarch Lectures for 1919*. Forgotten Books.
- Stiglitz, J. (2014). *Reforming Taxation to Promote Growth and Equity*. White paper. Ανάκτηση από Roosevelt Institute: www.rooseveltinstitute.org
- Stoilova, D., & Patonov, N. (2013). An empirical evidence for the impact of taxation on economy growth in the European Union. *Tourism and Management Studies*, 3, 1030–1039.
- Stoyanova, D. (2017). *Analysis on Tax Justice*. Bulgaria: Balkan Monitoring Public Finances.
- Swenson, W., Gupta, K., & Karayan, J. (2004). *State and Local Taxation: Principles and Practices Second Edition*. Florida: J. Ross Publishing.
- Szarowska, I. (2013). *Effects of taxation by economic functions on economic growth in the European Union*. MPRA.
- Tanchev, S. (2016). The role of the proportional income tax on economic growth of Bulgaria. *Ikonomicheski Izsledvania*, 25(4), 66–77.
- Tanzi, V. (2018). *The Ecology of Tax Systems: Factors that Shape the Demand and Supply of Taxes*. USA: International Institute of Public Finance, US.
- Taylor, P. (1949). *The Economics of Public Finance*. New York: Macmillan.
- Todorov, I. (2014). Macroeconomic trends in the new member countries of the European Union before the Euro Areadebt crisis. *Analele Stiintifice ale Universitatii Al I Cuza din Iasi. Sectiunea Stiinte Economice*, 61(2), 197–217.
- Vartia, L. (2008). *How Do Taxes Affect Investment and Productivity? Industry Level Analysis of OECD Countries*. OECD Economics Department Working Papers.
- Walker, D., & Fleischer, V. (2008). *Book/Tax Conformity And Equity Compensation, Working Paper No. 08-23*. Boston : Boston University School of Law .

- Widmalm, F. (2001). Tax Structure and Growth: Are Some Taxes Better than Others? *Public Choice*, 107, 199-219.
- Zipfel, F., & Heinrichs, C. (2012). *The Impact of Tax Systems on Economic Growth in Europe: An Overview*. DB Research.
- IOBE. (2018). *Η φορολογία Εισοδήματος στην Ελλάδα: Συγκριτική Ανάλυση και Προτάσεις Αναμόρφωσης*. Αθήνα: διαΝΕΟσις.
- Ιωσηφίδης, Θ. (2008). *Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες*. Αθήνα: Κριτική.
- Κόκκαλη – Καλαμποκίνη, Λ. (2014). *Η φορολογία στην Ε.Ε.: Το φαινόμενο του φορολογικού ανταγωνισμού, Διπλωματική εργασία*. Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.
- Κοντοπούλου, Φ. (2011). *Σύγκριση φορολογικού συστήματος Ελλάδας - Βουλγαρίας, Διπλωματική εργασία*. Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.
- Κυριαζόπουλος, Π., & Σαμαντά, Ε. (2011). *Μεθοδολογία έρευνας εκπόνησης διπλωματικών εργασιών*. Αθήνα: Σύγχρονη Εκδοτική.
- Παπαβαρνάβα, Μ. (2018). *Φορολογικός Ανταγωνισμός στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Διπλωματική εργασία*. Βόλος: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.
- Παύλου, Χ., & Γκούρλιας, Ι. (2018). *Φορολογική δήλωση 2018: Πρακτικός οδηγός συμπλήρωσης για Νομικά Πρόσωπα*. Θεσσαλονίκη: Οικονομικές εκδόσεις Ε.Ε.